

**’N EVALUASIE VAN DIE
SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM
VAN DIE
SUID-AFRIKAANSE POLISIEDIENS**

Deur

Marina du Plooy

BA(MW) Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys)

Manuskrip voorgelê vir die graad

MAGISTER ARTIUM

in

MAATSKAPLIKE WERK

in die Fakulteit Gesondheidswetenskappe

Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit

Studieleier:

Dr. P. Rankin

Potchefstroom

November 2004

SUMMARY

AN EVALUATION OF THE SUBSTANCE DEPENDENCY PROGRAMME OF THE SOUTH AFRICAN POLICE SERVICE

Key terms:

Substance dependency, Personnel Capacity Building Programmes, South African Police Service(SAPS), Social Work.

Background:

As result of the restructuring of the South African Police Services during 1994 as well as other factors, Police Social Work Services decided to shift the focus from reactive services to more proactive, personnel capacity building programmes. At the end of 1999 , 15 of these programmes were already developed. Although basic evaluation instruments were included in some of the programme packages, the need arose to determine either the effect of the programmes on the participants or the cost-efficiency of the interventions scientifically. This led to the launch of the PCBP project and the Evaluation of the Substance Dependency study in November 2001. This form part of the evaluation of the comprehensive personnel capacity building research project.

Objectives:

The primary aim of the study was to determine the effect of the Substance Dependency Programme on SAPS personnel's knowledge, attitude and behavior.

Method:

In the research, the comparison group pretest and posttest design and triangulation were used. Six measurement scales and a presenter's evaluation questionnaire were developed and completed by 217 experimental group respondents, 47 comparison group respondents and 10 presenters.

Results:

Through the triangulation of measurement it was determined that the Substance Dependence Programme had a practical significant effect on the respondent's knowledge, attitude and behavior. It is thus an effective tool in the hand of Police Social Work Services, that empower police members and lead to productivity and enhanced their personal well-being.

OPSOMMING

'N EVALUASIE VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM VAN DIE SUID-AFRIKAANSE POLISIEDIENS

Sleuteltermes:

Substansafhanklikheid, Personeelkapasiteitsbouprogramme, Suid-Afrikaanse Polisie diens (SAPD), Maatskaplike werk.

Agtergrond:

In die lig van die herstrukturering wat na 1996 in die Suid-Afrikaanse Polisie diens plaasgevind het, en ander faktore het die Polisie maatskaplikewerkdienste besluit om die spanwydte van dienslewering uit te brei en proaktiewe, kapasiteitsbou intervensies, in te sluit. Die ontwikkeling van 15 kapasiteitsbou programme het in 1999 hieruit voortgevloei. Daar het egter 'n toenemende behoefte ontstaan om 'n impakstudie te doen ten einde te meet wat die impak van die programme op SAPD personeel is, met die gevolg dat die Evaluering van die Polisie kapasiteitsprogramme (PKBP)- studie gedurende 2001 geloods is. Die evaluering van die Substansafhanklikheids-program vorm deel van die navorsing.

Doel:

Die primêre doel van die navorsing was om te bepaal watter effek het die Substansafhanklikheids-program op die kennis, houding en gedrag van SAPD personeel het.

Metode:

In die navorsing is gebruik gemaak van 'n vergelykende groep, voor- en natoets ontwerp en triangulering. Ses meetinstrumente sowel as 'n aanbiedersevaluasie vraelys is ontwerp en voltooi deur 217 respondente uit 'n eksperimentele groep, 47 respondente uit 'n vergelykende groep en 10 aanbieders.

Resultaat:

Deur middel van die triangulering van metings is daar bevind dat die Substansafhanklikheids-program 'n praktiese betekenisvolle effek op die kennis, houding en gedrag van deelnemers het. Die program is dus 'n effektiewe hulpmiddel vir Polisie maatskaplikewerkdienste om dienslewering in die SAPD te verbeter en substansmisbruik te voorkom.

DANKBETUIGINGS

SOLI DEO GLORIA

Alle eer en erkenning aan die Hemelse Vader wat vir my die geleentheid gegun het om die navorsing te doen en vir die voltooiing daarvan.

'n Spesiale woord van dank en waardering aan al die persone wat op een of ander wyse bygedra het om hierdie studie suksesvol te voltooi.

Spesiale erkenning aan:

- My eggenoot, Shane en kinders, Anuchkè en Juanri vir hulle begrip en ondersteuning.
- My ouers vir deurlopende ondersteuning.
- Dir.(Dr) Erika Stutterheim, Seksie Hoof: SAPD Maatskaplikewerk-dienste vir haar onderteuning en advies.
- Dr Pedro Rankin, vir sy toewyding, geduld, advies en motivering wat my gemotiveer het om die studies te voltooi.
- Die 217 SAPD personeellede wat bereid was om deel te neem aan die navorsingsprojek en die program bygewoon het, asook die 47 lede wat die vergelykende groep gevorm het en bereid was om die vraelyste te voltooi.
- Die 10 maatskaplike werkers wat die program aangebied het. Baie dankie vir julle toewyding en bereidheid om die program aan te bied.
- Dr S. Ellis, Mev W. Breytenbach, Prof. H.S. Steyn(Hoof) en al die ander personeel van die Noordwes Universiteit: Potchefstroom Kampus, se Statistiese Konsultasie Dienste vir hul advies en bystand. Die hoë vlak van statistiese analises wat die navorsing vereis het sou glad nie moontlik gewees het sonder julle ondersteuning nie.
- Alle lede van die EPKBP navorsingsspan: Prof. Mike Weyers, Dr Pedro Rankin, Alice Blignaut, Marili Williams, Crestelle Kleingeld, Motshegwa Montsi, Cynthia Khumalo, Arnel Huishamen, Joye Nel en Anna Jansen van Vuuren.
- Prof. H.H. (Este)Vorster en Dr A. Kruger van Fokus Area 9.1: Voorkomende en Terapeutiese Intervensies, Noordwes Universiteit: Potchefstroom Kampus, vir finansiële ondersteuning van die navorsingsprojek.
- Nico Swanepoel vir die taalversorging van die navorsingsdokument.

Fokus Area 9.1: Voorkomende en Terapeutiese Intervensies, Noordwes Universiteit: Potchefstroom Kampus, die finansiële ondersteuning vir die projek word waardeer. Die opinie en resultate gereflekteer in die navorsingsverslag is die van die skrywer en nie noodwendig die van Fokus Area, Noordwes Universiteit: Potchefstroom Kampus.

DIE AANBIEDING VAN DIE NAVORSINGSRESULTATE

Hierdie manuskrip word in artikelformaat voorgelê in ooreenstemming met Reel A.11.5.3 en A.11.5.4 wat in die Jaarboek van die Potchefstroomse Universiteit vir CHO (2002:17)(tans die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit) uiteengesit is. In die formulering van die artikels is daar van die inhouds- en tegniese vereistes van die Suid-Afrikaanse vaktydskrif *Social Work/Maatskaplike Werk* (sien Addendum 7), as basis gebruik gemaak.

INHOUDSOPGAWE

SUMMARY.....	I
OPSOMMING.....	II
DIE AANBIEDING VAN DIE NAVORSINGSRESULTATE.....	IV
AFDELING 1 : DIE METODOLOGIESE VERANTWOORDING VAN DIE ONDERSOEK.....	1
1. AKTUALITET VAN DIE ONDERSOEK.....	1
2. DOELSTELLING EN DOELWITTE.....	3
3. HIPOTESE.....	3
4. AFBAKENING EN BEPERKINGS VAN DIE ONDERSOEK.....	3
5. NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES.....	4
5.1 DIE NAVORSINGSONTWERP.....	4
5.2 DIE NAVORSINGSPROSEDURES.....	4
5.2.1 Fase 1: Literatuurstudie.....	4
5.2.2 Fase 2: Verkennende- en loodsstudie.....	5
5.2.3 Fase 3: Meting van die effek van die Substansvoorkoming PKBP.....	5
5.2.4 Fase 4: Voltooing van die navorsingsverslag.....	5
5.3 DIE ONDERSOEKGROEPE.....	6
5.4 DIE MEETINSTRUMENTE.....	6
5.4.1 Die KHG/O vraelyste.....	7
5.4.2 Die aanbiedingsevaluasie vraelys.....	8
5.4.3 Die aanbieders evaluasie vraelys.....	8
5.5 DATAVERWERKING.....	8
5.5.1 Prosedures en formulering van betroubaarheid.....	8
5.5.2 Prosedures vir die berekening van geldigheid.....	9
5.5.3 Prosedures en formules vir die berekening van verandering/impak/effek.....	9
5.6 ETIESE ASPEKTE.....	10
6. DEFINISIES.....	11
6.1 IMPAK ANALISE.....	11
6.2 PERSONEEL KAPASITEITSBOUPROGRAMME.....	11
6.3 DEELNEMERS, RESPONDENTE EN AANBIEDERS.....	11
7. AANBIEDING VAN DIE NAVORSINGSRESULTATE.....	12
BRONNELYS.....	13
AFDELING 2: DIE TYDSKRIFARTIKELS.....	15
ARTIKEL 1: DIE AARD VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM VAN DIE SAPD: SUID AFRIKAANSE POLISIEDIENS.....	16
UITTREKSEL.....	
1. INLEIDING.....	16
2. AGTERGROND EN NOODSAAKLIKHEID VAN DIE PROGRAM.....	17
2.1 AGTERGROND VAN DIE PROGRAM.....	17
2.2. DIE NOODSAAKLIKHEID VAN DIE PROGRAM.....	17
2.2.1 Eienskappe van polisiëring wat trauma en stres veroorsaak.....	20
2.2.2 Die "kultuur" binne die polisie wat bydra tot ongesonde streshantering.....	20

2.2.3	PROGRAMME ONTWIKKEL OM STRESS, PTSV EN ALKOHLMISBRUI IN DIE SAPD AAN TE SPREEK.....	21
3.	AARD EN STRUKTUUR VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM.....	22
3.1.	DIE UITKOMSTE VAN DIE PROGRAM.....	22
3.2.	DIE PROGRAMINHOUD.....	23
3.2.1	DEEL 1: INLEIDING EN VRAELYS.....	24
3.2.2	FASES VAN ALKOHOLISME.....	24
3.2.3	DEFINISIE VAN ALKOHOLISME.....	24
3.2.4	VERDEDIGINGSMEGANISMES.....	25
3.2.5	FASES VAN VERANDERING.....	25
3.2.6	BEHANDELING.....	25
3.2.7	OPSOMMING.....	25
3.2.8	EVALUERING.....	26
3.3.	DIE PROGRAMPROSEDURES.....	26
3.3.1	INLEIDING.....	26
3.3.2	FASES VAN ALKOHOLISME.....	26
3.3.3	DEFINISIE VAN ALKOHOLISME.....	26
3.3.4	VERDEDIGINGSMEGANISMES.....	27
3.3.5	FASES VAN VERANDERING.....	27
3.3.6	BEHANDELING.....	27
3.3.7	OPSOMMING.....	27
3.3.8	EVALUERING.....	27
3.4.	DIE PROGRAMPAKKET.....	27
3.4.1	AFDELING 1.....	28
3.4.2	AFDELING 2.....	28
3.4.3	AFDELING 3.....	28
3.4.4	AFDELING 4.....	29
3.4.5	AFDELING 5.....	29
4.	DIE TEORETIESE ONDERBOU VAN DIE PROGRAM.....	29
5.	BEGINSELS WAT DIE AANBIEDING VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM ONDERSKRYF.....	31
5.1.	DIE AANBIEDER.....	31
5.2.	DIE LEERPROSES.....	32
5.3.	DIE LEERKONTEKS.....	33
6.	SLOTOPMERKING.....	33
	BRONNELYS.....	34

ARTIKEL 2: 'N EVALUASIE VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM VAN DIE SAPD.....	37
UITTREKSEL.....	37
1. INLEIDING.....	37

2.	AGTERGROND EN ONTWIKKELING VAN DIE PROGRAM.....	38
3.	AARD VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDSPROGRAM.....	39
4.	NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES.....	41
4.1	DOELSTELLINGS.....	41
4.2	NAVORSINGSONTWERP.....	41
4.3	PROSEDURE.....	41
4.3.1	Stap 1: Literatuurstudie.....	41
4.3.2	Stap 2: Ontwerp en toetsing van meetinstrumente.....	42
4.3.3	Stap 3: Meeting van die uitkomste van die Substansafhanklikheidskapasiteitsbou program.....	42
4.3.4	Stap 4: Analisering en interpretering.....	43
4.4	DIE ONDERSOEK GROEPE.....	43
4.5	DATA INSAMELING SINSTRUMENTE.....	45
4.5.1	Die KHG/O vraelys.....	46
4.5.2	Die aanbiedingsevaluasie vraelys.....	48
4.5.3	Die aanbiedersevaluasie vraelys.....	48
4.6	PROSEDURES EN FORMULES AANGEWEND IN DATAVERWERKING.....	50
4.6.1	Prosedures en formules vir die berekening van betroubaarheid.....	50
4.7	PROBLEME MET DIE ONDERSOEK ONDERVIND.....	51
5.	DIE BETROUBAARHEID VAN DIE MEETINSTRUMENTE.....	52
6.	DIE EFFEK VAN DIE PROGRAM.....	53
6.1	DIE EFFEK VAN DIE PROGRAM OP DEELNEMERS SE KENNIS VAN SUBSTANS-MISBRUIK.....	53
6.2	DIE PROGRAM SE EFFEK OP DEELNEMERS SE HOUDING MET BETREKKING TOT SUBSTANS MISBRUIK.....	54
6.3	DIE PROGRAM SE EFFEK OP DEELNEMERS SE GEDRAG.....	54
7.	DIE WAARDE VAN DIE PROGRAM.....	54
8.	DIE SINVOLHEID VAN DIE PROGRAM.....	55
9.	DIE INVLOED VAN DIE KWALITEIT VAN DIE PROGRAM AANBIEDING.....	57
9.1	DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDER.....	59
9.2	DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDER SE AANBIEDERSVAARDIGHEDE.....	59
9.3	DIE INVLOED VAN DIE LEERPROSES.....	59
9.4	DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDINGSKONTEKS.....	59
9.5	ANDER INVLOEDE.....	60
10.	DIE AANBIEDERS SE EVALUASIE VAN DIE PROGRAM.....	61
11.	BEVINDINGS EN IMPLIKASIES.....	66
12.	RIGLYNE TER VERBETERING VAN DIE PROGRAM.....	66
13.	SLOTOPMERKING.....	67
	BRONNELYS.....	68
	AFDELING 3: GEVOLGTREKKING, RIGLYNE EN AANBEVELINGS.....	70
1.	INLEIDING.....	71
2.	GEVOLGTREKKINGS MET BETREKKING TOT DIE NAVORSINGSONTWERP- EN PROSEDURES.....	71
3.	GEVOLGTREKKING MET BETREKKING TOT DIE EFFEK VAN DIE PROGRAM.....	71
4.	GEVOLGTREKKINGS MET BETREKKING TOT DIE KWALITEIT VAN DIE AANBIEDING.....	72
5.	BEVINDINGS.....	72

6. RIGLYNE EN AANBEVELINGS.....	72
6.1. VOORGESTELDE VERANDERINGS AAN DIE PROGRAM.....	73
6.2. VERDERE BEMAGTIGING VAN DIE AANBIEDERS.....	73
7. BEMARKING VAN DIE PROGRAM.....	73
8. SLOTGEDAGTE.....	74

AFDELING 4: ADDENDUMS

ADDENDUM 1: "SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS" VOORTOETS VRAELYS: EKSPERIMENTELE GROEP.....	99
ADDENDUM 2: ""SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS" NA-TOETS VRAELYS: EKSPERIMENTELE GROEP.....	109
ADDENDUM 3: ""SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS" VOORTOETS VRAELYS: VERGELYKENDE GROEP.....	117
ADDENDUM 4: ""SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS" NA-TOETS VRAELYS: VERGELYKENDE GROEP.....	126
ADDENDUM 5: DIE AANBIEDINGSEVALUASIE VRAELYS.....	135
ADDENDUM 6: DIE AANBIEDERSEVALUASIE VRAELYS.....	141
ADDENDUM 7: VOORSKRIFTE AAN OUTEURS:	149
ADDENDUM 8: AMPTELIKE BRIEF: TAALVERSORGER.....	150
ADDENDUM 9: PROFIEL VAN DIE SAPD PERSONEEL.....	151
ADDENDUM 10: NAAMLYS VAN AANBIEDERS VAN PKBP.....	154
OORKOEPELENDE BRONNELYS.....	157

LYS VAN TABELLE

Nommer

Bladsy

ARTIKEL 1

Tabel 1: Die onderwerpe en aanbieding van die substansafhanklikheids-program.....	24
Tabel 2: Die inhoudelike van die pakket vir die substansafhanklikheidsprogram.....	27
Tabel 3: Teoretiese fundering van 'n substansafhanklikheids-program.....	30

ARTIKEL 2

Tabel 1 : Die temas en aanbieding van die substansvoorkomings PKBP.....	40
Tabel 2 : Verspreiding van eksperimentele en vergelykende groep interme van rang/pos.....	44
Table 3 : Verspreiding van eksperimentele en vergelykende groepe in terme van ras en geslag.....	44
Table 4 : Verspreiding van eksperimentele en vergelykende groepe in terme van provinsies.....	45
Table 5 : Samestelling van die KHG-vraelyste	48
Tabel 6 : Samestelling van die aanbiedersevaluasie-vraelys.....	48
Tabel 7 : Samestelling van die aanbiedersevaluasie-vraelys	49
Tabel 8 : Cronbach alpha koëffisiënt (α) vir betroubaarheid van die meetinstrument.....	52
Tabel 9 : Effekgroote van Skaal 1: Kennis van substansmisbruik.....	54
Tabel 10: Effekgroote van Skaal 2: Houding ten opsigte van substansmisbruik.....	54
Tabel 11: Effekgroote van Skaal 3: Gedrag ten opsigte van substansmisbruik.....	54
Tabel 12: Effekgroote en verspeiding van response van Skaal 4: Die waarde van die program..	55
Tabel 13: Effekgroote van Skaal 5: Sinvolheid van die program.....	56
Tabel 14: Effekgroote van Skaal 6: Kwaliteit van die Programaanbieding.....	57
Tabel 15: Die lengte van die programaanbieding.....	60
Tabel 16: Die pas van die programaanbieding.....	60
Tabel 17: Die balans tussen die aanbieding van inligting en groepdeelname.....	61
Tabel 18: Die taal waarin die program aangebied is	61
Tabel 19: Die sinvolheid van die program	62
Tabel 20: Die aanbieders se self-assessering.....	62
Tabel 21: Die aanbieders se evaluering van hul eie aanbiedingsvaardighede.....	63
Tabel 22: Die aanbieder se evaluering van die leerproses.....	63
Tabel 23: Die aanbieder se evaluering van die aanbiedingskonteks.....	64

LYS VAN DIAGRAMME

AFDELING 1

Diagram 1: DIE WYSE WAAROP TRIANGULERING IN DIE ONDERSOEK BENUT IS.....	7
--	---

ARTIKEL 2

Diagram 1: DIE WYSE WAAROP TRIANGULERING IN DIE ONDERSOEK BENUT IS.....	46
--	----

AFDELING 1

DIE METODOLOGIESE VERANTWOORDING VAN DIE ONDERSOEK

1. AKTUALITEIT VAN DIE ONDERSOEK

Hierdie navorsing vorm deel van die "Evaluasie van Personeelkapasiteitsbouprogramme" (EPBKP)-studie, wat die impak van 14 programme ten opsigte van kennis, houding, en gedrag/optrede van die Suid Afrikaanse Polisie dienspersoneel geevalueer het

Polisiemaatskaplikewerk-dienste, 'n seksie van die Suid Afrikaanse Polisie Diens (SAPD), is reeds die afgelope twaalf jaar binne die verskillende provinsies besig met die ontwikkeling en implementering van Personeelkapasiteitsbouprogramme. Die ontwikkeling van die programme is gebaseer op tendense wat maatskaplike werkers in hul onderskeie reaktiewe dienslewingsgebiede geïdentifiseer het.

Die behoefte aan personeelkapasiteitsbouprogramme in die Suid-Afrikaanse Polisediens (voortaan SAPD) kan aan veral twee faktore toegeskryf word. Eerstens het die verskeie beleidsdokumente van en verklarings deur die SAPD bestuurslede beklemtoon dat lede bemaatig moet word om effektiewe dienste binne die konteks van 'n veranderende organisasie en gemeenskap te lewer. Dit het deel uitgemaak van die SAPD se fokusverskuiwing na 'n pro-aktiewe, kliëntgesentreerde diens aan die gemeenskap na April 1994 (Stevens & Yach, 1995:6). 'n Tweede faktor was die hoë voorkoms van maatskaplike probleme onder lede. Dit kon nie meer op 'n kostedoeltreffende wyse met die beskikbare maatskaplike werkers en benadering hanteer word nie. Gevolglik moes daar 'n alternatief vir die bykans uitsluitlik individu-gesentreerde en reaktiewe terapeutiese dienslewering aan die lede van die SAPD gevind word.

Bogenoemde faktore het daartoe bygedra dat 'n eksterne navorsingskonsultant, Ask Africa, genader is om 'n uitgebreide ondersoek te doen oor:

- (a) SAPD-lede se behoefte aan maatskaplikewerkdienste.
- (b) Maatskaplike werkers in die SAPD se persepsie van SAPD-lede se behoeftes en
- (c) om 'n vergelyking te maak tussen die twee studies.

Die navorsing deur Ask Afrika is gedurende 1997 onderneem en die finale verslag is in 1998 verskaf. Die navorsing het bevind dat daar 'n behoefte is aan beide reaktiewe (terapeutiese) en pro-aktiewe (kapasiteitsontwikkeling) dienslewering. Prioriteiteareas wat deur beide die SAPD-lede en SAPD maatskaplike werkers geïdentifiseer is, het die volgende ingesluit: Streshantering, alkohol/middelafhanklikheid, finansiële probleme en samewerking/konflik tussen lede (Ask Africa, 1997: 28).

Die navorsingsresultate en PMWD (Polisiemaatskaplikewerkdienste) se eie statistieke is gekombineer deur die Nasionale Bestuur van Maatskaplikewerkdienste van die SAPD en dit het die maatskaplike werkers se siening ondersteun dat daar 'n behoefte bestaan aan die ontwikkeling en implementering van personeelkapasiteitsbouprogramme. Tydens 'n Nasionale Konferensie vir Provinsiale Maatskaplike werkers (13 - 17 September 1999), het die maatskaplike werkers bevestig dat daar 'n behoefte aan sodanige programme bestaan. Daar is besluit om kapasiteitsbouprogramme te ontwikkel wat landswyd aangebied kan word. Die groep provinsiale maatskaplike werkers het die volgende vyf programme vir ontwikkeling geprioritiseer:

- "Colleague Sensitivity"
- "Life Skills"

- “Managing Stress Effectively”
- “Be Money Wise”
- “Substance dependency”
- “HIV/AIDS awareness”

Vyf werkgroepe, bestaande uit een maatskaplike werker uit elke provinsie, is gedurende Maart/April 2000 gestig om die geïdentifiseerde programme te ontwikkel. Provinsies het bestaande programme beskikbaar gestel as vertrekpunt vir die ontwikkeling van finale programme. Die programme is saamgestel volgens SAQA-vereistes (Suid-Afrikaanse Kwalifikasiesgagliggaam) en is ontwerp om in die vorm van werkswinkels aangebied te word. Die programinhoud en prosedures tydens aanbieding was van so ‘n aard dat dit die vakkundige kennis en vaardigheid van ‘n maatskaplike werker vereis het. Sedert die loodsing van die programme in Oktober 2000 is sowat 3500 van die 120 000 lede in die SAPD bereik.

Alhoewel al die programme oor basiese meetinstrumente beskik het, het daar ‘n behoefte aan ‘n meer volledige en wetenskaplike evaluasie ontstaan wat die impak van die programme op die SAPD-lede se kennis, houding en gedrag/optrede (KHG), asook kostedoeltreffendheid daarvan kon meet.

Daar is in 2001 besluit om ‘n omvattende navorsingsprojek wat as die “Evaluation of Personnel Capacity Building Programme (EPCBP) Study” bekend staan, van stapel te stuur om die impak en koste-doeltreffendheid van al die programme te meet. Die onderhawige navorsing maak deel uit van hierdie PCBP navorsingsprojek.

Substansafhanklikheid is deur Ask Africa (1997:41) se navorsing uitgewys as een van die terreine van dienslewering in maatskaplike werk waaraan daar ‘n dringende behoefte bestaan. Die Nasionale Statistiek vir PMWD, 1 April 1999 tot 30 Maart 2000 (tabel 1), dui daarop dat 586779 minute aan reaktiewe dienste deur Maatskaplike werkers aan substansafhanklikheidsprobleme bestee was (Police Social Work Services, 1999:3). Uit bogenoemde inligting is dit duidelik dat lede verbonde aan die SAPD ernstige probleme op hierdie terrein ervaar het. Hierdie toestand was vererger deur ‘n beleidsverandering van Polmed in die 2000 boekjaar. Ingevolge hierdie beleidsverandering kon lede toe slegs een keer behandeling vir alkoholmisbruik ondergaan het, met ‘n limiet van R2000 vir die behandeling. Lede kon dit gevolglik nie bekostig om ‘n volledige behandelingsprogram in ‘n privaat kliniek te deurloop nie, wat voorkomende ingrepe noodsaaklik gemaak het. Die doel van die substansafhanklikheidsprogram was juis daarop gerig om lede in staat te stel om alkoholisme te kan identifiseer en om insig te ontwikkel ten opsigte van die impak van alkohol op die individu en die organisasie.

Blootstelling aan die program sou die SAPD lid nie net in staat stel om verantwoordelikheid aan die dag te lê met betrekking tot eie alkoholiname nie, maar sou ook dienslewering op grondvlak kon verbeter. Lede moet dikwels diens lewer aan lede van die publiek wat onder die invloed van alkohol of ander substansafhanklikheidsmiddele verkeer. Dienslewering aan die publiek sou ook indirek hierdeur verbeter word, en die lid bemagtig word om optimaal te funksioneer binne sy werksomgewing.

Die doelwitte wat die grondslag vir die substansafhanklikheidsprogram vorm, is dat die lid:

- Kennis sal hê omtrent die fases van alkoholisme.
- Bewus sal wees van die verskil tussen afhanklikheid en misbruik.
- Begrip sal hê vir die fisiese, psigiese en sosiale impak van alkohol op die individu.
- Die verskillende verdedigingsmeganismes van die alkohol sal kan identifiseer.
- Bewus sal wees van die beskikbare bronne en beleid.

Ten einde die mate van sukses van die substansafhanklikheidsprogram te bepaal, moes vasgestel word wat die omvang van die impak van die program op die kennis, houdings en gedrag van die SAPD-lede is. Hierdie doel kon bereik word deur die volgende vrae te beantwoord:

- Is die inhoudelike van die program in lyn met teorie wat handel oor alkoholvoorligting en programaanbieding?
- Wat is die impak van die program op die SAPD-lede se kennis, houding en gedrag?
- Wat is die effek wat die kwaliteit van aanbieding op die impak van die program het, en
- Hoe kan die programinhoud en -aanbieding verbeter word?

2. DOELSTELLING EN DOELWITTE

Die oorhoofse doel van hierdie ondersoek was:

Om die impak van die substansafhanklikheids-program op SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede te bepaal.

Ten einde die bogenoemde doelstellingen te bereik, is die volgende doelwitte in die ondersoek nagestreef:

- Om met behulp van 'n literatuurondersoek vas te stel of die program in ooreenstemming is met die teoretiese beginsels van alkoholvoorligting en programaanbieding.
- Om met behulp van 'n empiriese ondersoek die impak van die substansafhanklikheidsprogram op die SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede (KGH) te bepaal.
- Om die kwaliteit van aanbieding en die invloed wat dit op die impak van die program het, vas te stel.
- Om met behulp van die resultate wat behaal is, riglyne vir die verbetering en die aanbieding van die substansprogram daar te stel.

3. HIPOTESE

In die onderhawige ondersoek is die volgende hipotese getoets:

Die aanbieding van die substansafhanklikheids-program sal 'n praktiese betekenisvolle impak op die SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede hê.

4. AFBAKENING EN BEPERKINGS VAN DIE ONDERSOEK

Afbakening van die ondersoek het op drie maniere geskied. Dit is naamlik in terme van substansprogram, wat insluit die ondersoekgroep wat betrek is en die tydperk wat gedek is.

Rakende die programme is daar in die ondersoek slegs gelet op die ses tersaaklike personeelkapasiteitsbouprogramme van die SAPD. Hierin is die betrokke program as 'n gegewe aanvaar en kon dit dus nie voor afhandeling van die navorsing enigsins aangepas of verander word nie. Hierdeur is onder andere verseker dat dieselfde entiteit deurlopend getoets kon word.

In geval van die ondersoekgroep is daar aanvanklik beoog om 'n verteenwoordigende steekproef van die totale SAPS-populasie te trek. Die finansiële implikasies en praktiese uitvoerbaarheid het dit egter nie moontlik gemaak nie, met die gevolg dat daar van 'n beskikbaarheidsteekproef gebruik gemaak is.

Die ondersoek was beperk tot die programaanbieding wat in die SAPD aangebied is in die tydsgleuf: 3 Februarie 2003 – 28 Mei 2003.

Die EKBP was 'n baie moeilike taak om suksesvol afgehandel te word, aangesien 4157 respondente, 146 maatskaplike werkers en 9 navorsers uit die tien provinsies betrek is. Logistieke probleme het

bygedra tot 'n hoë persentasie bedorwe vraelyste (8.54%) asook swak terugvoer in terme van die aanbieders evaluasie vraelyste. Hierdie probleem het ook 'n bepaalde impak gemaak op die navorsing met betrekking tot die Substansafhanklikheids-program.

Die gebruik van hoër orde statistiese analyses vir die vraelyste wat nie voldoende gestandaardiseerd was nie, het ook in 'n mindere mate probleme veroorsaak. Van die probleme wat voorgekom het, was die lae Cronbach alpha en/of d-waardes van sommige van die skale/sub-skale en vrae. Hierdie probleme is voorsien en ondervang deur middel van triangulering.

Die Substansafhanklikheids-program is in lyn met maatskaplike werk praktyk wat in die SAPD vir alle personeel toeganklik is. Dit sluit personeel van verskillende poste en rangvlakke in. Daar moes dus voorsien word dat verskillende leerervaring sou plaasvind met betrekking tot die program, veral op grond van die verskillende opvoedingsvlakke van die deelnemers. Hierdie aspek kon egter nie binne die bestek van hierdie navorsing aangespreek word nie.

5. NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES

Daar sal in hierdie afdeling slegs 'n breë beskrywing gegee word van veral die navorsingsontwerp en die navorsingsproses. In die volgende artikel sal meer besonderhede verskaf word oor die aard van die substansafhanklikheids-program, die deelnemersgroepe, die meetinstrumente en ander aangeleenthede wat op die navorsing betrekking het.

5.1 DIE NAVORSINGSONTWERP

Vanweë die aard van die navorsing, kon gebruik gemaak word van 'n vergelykende voortoets natoets ontwerp. Dit is die ekwivalent van die klassieke eksperiment, maar volgens De Vos en Fouche(1998:132), sonder die "... random assignment of subjects to the groups". Hierdie ontwerp is as die mees toepaslike een beskou, aangesien dit langs hierdie weg moontlik was om statisties te bepaal wat die effekgrootte van die programme sou wees onder omstandighede waar dit nie moontlik was om te voldoen aan die noodsaaklike vereistes van die klassieke ontwerp nie (vgl. Bailey, 1994: 236-7; Cohen, 1977; Strydom, 1999;110).

5.2 DIE NAVORSINGSPROSEDURE

Die navorsingsproses kan verdeel word in vier fases naamlik: literatuurstudie, verkennende fase en loodsstudie, die hoof studie en die voltooiing van die navorsingsverslag.

Fase 1: Literatuurstudie

'n Omvattende literatuurstudie is oor die vereistes van 'n substansafhanklikheids-program, die generiese aard van sodanige programme en die aard van impakanalises onderneem. Hierbenewens is die SAPD se beleidsdokumente ten opsigte van kapasiteitsontwikkeling en gemeenskapsdienslewering, asook die aard van gemeenskapspolisiëring en aanverwante aangeleenthede bestudeer. Bronne wat geraadpleeg is, sluit toepaslike bronne op die internet in sowel as literatuur vanuit ander verwante terreine soos bestuur, gemeenskapspolisiëring, kriminologie en psigologie in.

Databasisse geraadpleeg

NEXUS - RGN se databasis oor lopende en afgehandelde navorsing in Suid-Afrika vanaf 1969.

RSAT - Repetorium van Suid-Afrikaanse tydskrifartikels vanaf 1987

Social Sciences Index

Social Work Abstracts.

Psychlit - Sielkunde databasis vanaf 1987.

Fase 2: Verkennende- en loodsstudie

Hierdie fase van die proses het bestaan uit 'n voorlopige, verkennende studie wat reeds voor die aanvang van die navorsingsprosesafgehandel is. Dit het bestaan uit die aanbieding van die Personeelkapasiteitsprogramme aan meer as 3500 lede binne die SAPD in verskillende dele van die land. Die resultate en terugvoer bekom vanuit die proses is verwerk ten einde die programme se inhoudelike en die aanbieding daarvan te verbeter.

Die volgende stap in hierdie fase het bestaan uit die loodsstudie. Dit het ingesluit die ontwerp en evaluering(toetsing) van die KHG/O voor- en na-toetsvraelyste wat uiteindelik in die onderhawige studie gebruik sou word. Twee van die instrumente, naamlik die aanbiedersevaluasie- en aanbiedersevaluasie-vraelyste, is gesamentlik deur die PKBP navorsingsspan ontwerp.

Die voor- en na-toetsvraelyste is geanaliseer en aangepas na aanleiding van die loodsprojekte en eers nadat daar verseker is dat die vrae voldoen aan die vereistes van betroubaarheid en geldigheid, is dit in die hoofondersoek benut.

Fase 3: Meting van die effek van die substansafhanklikheids-program

Tydens die hoofstudie is die program aangebied aan die SAPD-personeel en die effek daarvan is met behulp van 'n meetinstrument bestaande uit subskale, gemeet.

Gedurende die hoofstudie is 10 eksperimentele groepe, verteenwoordig deur die nege provinsies en hoofkantoor, as 'n provinsie:

- geïdentifiseer en gemobiliseer,
- die voortoetsvraelys voltooi,
- onderwerp word aan die intervensieprogram, naamlik Substansvoorkomings PKBP as 'n onafhanklike veranderlike, en
- daarna die na-toetsvraelys, sowel as die aanbiedersevalueringvraelys voltooi.

Dieselfde prosedures is gevolg met die vergelykende groep, in die ooreenstemmende tyd, met die uitsondering dat die vergelykende groep nie onderwerp is aan die intervensieprogram (onafhanklike veranderlike) nie.

Die resultate van die meting is daarna geanaliseer en geïnterpreteer.

Fase 4 : Voltooiing van die navorsingsverslag

Die navorsingsverslag is saamgestel nadat die interpretasie van die data voltooi is. Die verslag sluit ook riglyne in wat sal bydra tot die verbetering van die program sowel as die aanbieding daarvan.

'n Finale navorsingsverslag sal addisioneel saamgestel word oor die totale navorsingsprojek met betrekking tot die Polisiekapasiteitsbouprogramme. Hierdie spesifieke studie, naamlik substansafhanklikheid, se resultate sal dan ook by die finale PKBP-navorsingsverslag geïnkorporeer word.

5.3. DIE ONDERSOEKSGROEPE

Die eksperimentele groep het uit 216 deelnemers bestaan terwyl die vergelykende groep 47 deelnemers gehad het. Beide die eksperimentele en vergelykende groep moes so verteenwoordigend moontlik wees van die SAPS se personeelkorps. Ten einde dit te bewerkstellig, is gebruik gemaak van die kriteria van rang/status, ras, geslag en provinsie. Die gebruik van provinsie as kriterium het verseker dat voorsiening gemaak is vir eienskappe soos taalverspreiding, geografiese lokaliteit en die verskillende afdelings van die organisasie.

Wat die oorweging van rang/status aanbetref, moet ingedagte gehou word dat die SAPD se personeelkorps uit twee groepe werknemers saamgestel is. Die een groep bestaan uit funksionele lede wat ingevolge die Polisie wet (Wet 68 /95) aangestel is, en wat die volgende rangvlakke insluit: konstabel, sersant, inspekteur, kaptein, superintendent, senior superintendent, direkteur en die kommissaris kader. Die ander groep werknemers is die siviele personeel wat ingevolge die Staatsdienswet (Wet no 103 van 1994) aangestel is. Hierdie groep personelede word in poste soos sekretaresse, registrasieklerke, datatikers, administrasieklerke, mediese beamptes en personeelbeamptes benut. Vir die doeleindes van die oorspronklike totale analise, is die staatsdienspersoneel as 'n eenheid hanteer. In terme van beide ras en geslag is die personeelprofiel van die SAPD as verwysing gebruik.

Slegs 0,19% van die ongeveer 132 000 SAPD-personeel is verteenwoordig in die steekproef wat geselekteer is vir die Substansafhanklikheidskapasiteitsbou program. Dit is egter laer as die 1% wat aanbeveel is deur Stoker (Strydom & de Vos, 1998: 193). As die steekproefgrootte vir die totale projek, naamlik 3437 respondente vir die eksperimentele groep en 720 respondente vir die kontrole groep (totaal 4157 respondente), egter in berekening gebring word, verteenwoordig dit 3,14% van die totale populasie, wat as voldoende beskou kan word.

Die vergelykende groep wat bestaan het uit 47 respondente, is op dieselfde basis as die eksperimentele groep geselekteer.

Die benutting van provinsie as een van die kriterium het verseker dat die eksperimentele en vergelykende groepe so verteenwoordigend as moontlik is van die Suid-Afrikaanse geografiese diversiteit. Dit het per implikasie vir veranderlikes soos taalverspreiding, geografiese konteks (bv. stedelik, semi-stedelik, landelik en "diep-landelik"), historiese agtergrond en verskillende afdelings binne die SAPD voorsiening gemaak.

5.4. DIE MEETINSTRUMENTE

Weens die unieke aard van die programme, was daar nie bestaande gestandaardiseerde meetinstrumente beskikbaar nie, en moes daar gevolglik nuwe meetinstrumente ontwikkel word.

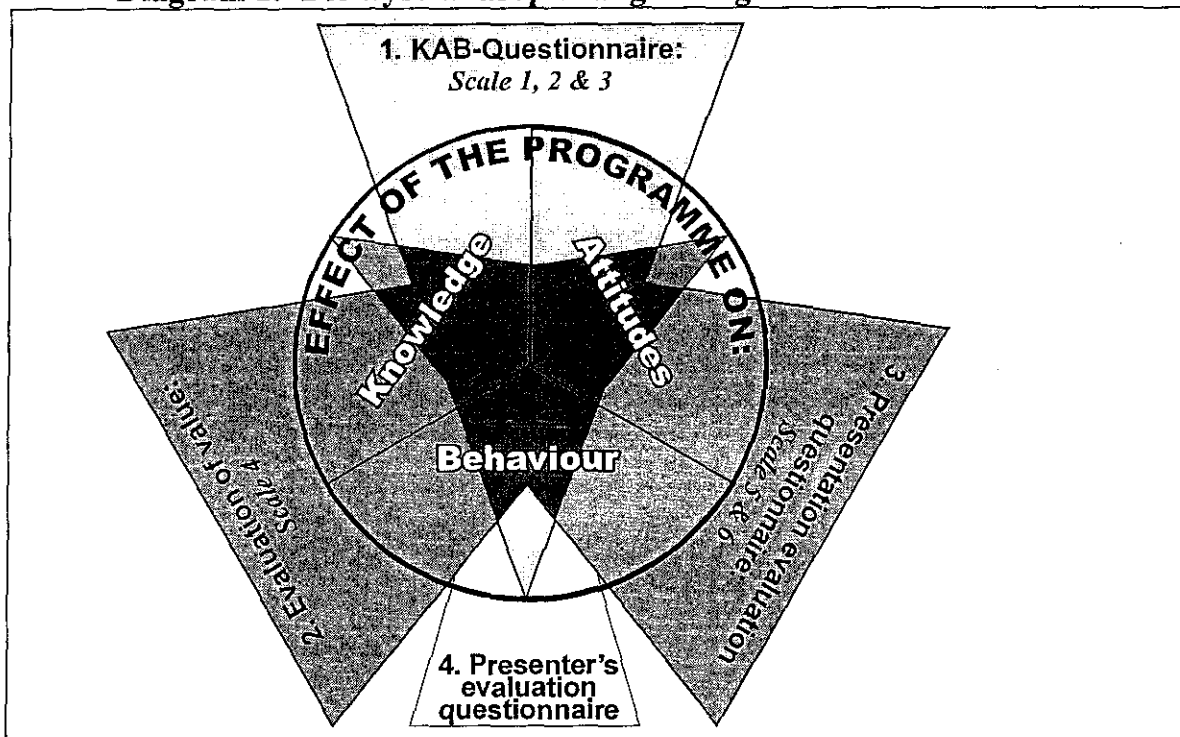
In die ondersoek is daar ook van triangulering gebruik gemaak ten einde te kompenseer vir die potensiële tekortkominge in die individuele meetinstrumente. Vir die doeleindes van die ondersoek is die volgende definisie van triangulering gebruik: "Triangulation in research refers to the combination of two or more theories, data sources, methods, or investigations in one study of a single phenomenon to converge on a single construct" Hilton (2002: 231). In hierdie verband is die sogenaamde binnemetode ("within-method") (Bryman, 2003: 89) van triangulering benut, omdat meervoudige instrumente ingespan is om dieselfde fenomeen, te wete die effek van die program te meet, en om die resultate met mekaar in verband te bring (Mark, 1996: 220; Patton, 2002: 556-560).

In hierdie ondersoek is daar op die binne-metodebasis van drie tipes meetinstrumente gebruik gemaak, naamlik:

- Die KHG-vraelyste met hul drie primêre skale (voltooi deur beide die eksperimentele en vergelykende groepe),
- 'n Evaluasie van die waardeskaal (voltooi deur die eksperimentele groep, na aanbieding van die program), en
- Die Programmaanbiedingsvraelys met sy programsinvolheids- en programkwaliteitskale (voltooi deur die eksperimentele groep, na aanbieding van die program).
- Die vierde vraelys, naamlik die aanbiedersvraelys, is slegs as 'n sekondêre meetinstrument beskou deurdat dit nie aan dieselfde hoëvlak statistiese analise as die ander instrumente onderwerp kon word nie.

Die wyse waarop al die instrumente binne die konteks van triangulering met die meting van die program-uitkomst verband hou, word visueel in Diagram 1 uitgebeeld

Diagram 1: Die wyse waarop triangulering in die ondersoek benut is

Die aard en inhoudelike van die data-insamelingsinstrumente sal vervolgens van nader beskou word.

5.4.1. DIE KHG-VRAELYS

Die KAB of KAP (Knowledge, Attitude and Behavior and/or Practices) analise maak reeds 'n geruime tyd deel uit van die opvoedingsgerigte navorsing op onder andere die gesondheids-, opvoedkundige, ekonomiese, maatskaplike bemaking- en maatskaplike ontwikkelingsterrein uit. Dit is egter nog skaars in die maatskaplike werk navorsing. Die betrokke tipe ondersoek is gebaseer op die beginsel dat menslike funksionering in drie dimensies verdeel kan word, naamlik: Kognitiewe (Kennis), Affektiewe (houding, emosies/gevoelens) en Konatiewe (Gedrag/Optrede) (Thompson, 2002: xvii). In die KHG/O ondersoek word daar onder andere van die standpunt uitgegaan dat die drie dimensies verwant is, maar nie noodwendig liniêre verbande toon nie. So byvoorbeeld het talle ondersoek

aangetoon dat verandering in een dimensie nie noodwendig tot verandering in 'n ander aanleiding gee nie (bv. toename in kennis verander nie noodwendig houding nie) of dat die bewerkstelling van 'n verandering in een dimensie (bv. houding) nie noodwendig 'n voorvereiste is vir verandering in 'n ander dimensie (bv. gedrag) nie (Akade, 2001: 248-251). Babbie (2001: 275-277) vind dit egter nodig om gedrag in verskillende tipes soos vaardighede, rolvervulling, gebruike en veral praktyke te verdeel. In hierdie verslag sal die generiese begrip gedrag, meestal gebruik word en net waar toepaslik na spesifieke tipes gedrag verwys word.

Die KHG/O vraelyste ('n voor en 'n na-toetsinstrument) wat deur die navorser ontwerp is het die unieke uitkomst en inhoudelike van die substansprogram as basis gebruik. Die doel van die vraelyste is om te meet wat die program se impak op die kennis, houding, gedrag/optrede KHG/O van deelnemers is. Hierdie vraelyste is voor en na die intervensie voltooi. Die vraelys het bestaan uit 32, meestal geskaalde, items wat in drie skale (KHG/O) onderverdeel is. 'n Waardeskaal is addisioneel bygevoeg as deel van die na-toetsinstrument vir voltooiing deur die eksperimentele groep na afhandeling van die program. Die KHG/O vraelyste is ook met uitsondering van die waardeskaal deur die vergelykende groep voltooi. Die waardeskaal bevat inligting met betrekking tot die inhoudelike en evalueer die waarde wat die verskillende fasette van die program vir die deelnemer inhou, waaroor die vergelykende groep hulle nie kan uitspreek, aangesien hulle nie die program deurloop het nie.

5.4.2. DIE AANBIEDINGSEVALUSIE-VRAELYS

Vir die doeleindes van die globale evaluering/ondersoek na die PKBP, is daar aan die hand van literatuurstudie en 'n analise van bestaande meetinstrumente, 'n aanbiedingsvraelys ontwikkel en tydens 'n loodsondersoek getoets. Die vraelys bestaan uit 31 vrae wat verdeel is in ses afdelings. Dit is deur die eksperimentele groep in die ondersoek voltooi direk na afloop van die aanbidding van die programme. Die doel van Afdelings 1 tot 4, tesame met Afdeling 6, bepaal tot watter mate die aard en kwaliteit van die aanbidding 'n invloed op die programmeffek gehad het. Afdeling 5, wat deel van die triangulering van metings uitmaak, het die sinvolheid van die program bepaal.

5.4.3. DIE AANBIEDERSEVALUASIE-VRAELYS

Die aanbiedersevaluasievraelyste is gebruik sodat die maatskaplike werkers wat die program aangebied het, die geleentheid gebied is om hulle eie aanbiedingsvaardighede en hul eie belewenis van die sinvolheid van die program te evalueer. Voorsiening is ook gemaak vir voorstelle met betrekking tot die verbetering van die program. Ten einde vergelykings moontlik te maak is die aanbiedersvraelys grootliks op die aanbiddingsevaluasie geskoei.

5.5. DATAVERWERKING

Alle data wat versamel is d.m.v. die triangulering vir meting is geanaliseer in samewerking met die Statistiese Konsultasie Dienste van die PU vir CHO. Die SAS rekenaarpakket is gebruik (SAS Institute Inc., 1999). Alvorens die data geanaliseer kon word, moes bepaal word of die metingskale betroubaar is, of die vrae geldig is, en of die skale verandering meet. Die prosedures en formules wat benut is, sal vervolgens kortliks bespreek word.

5.5.1. PROSEDURES EN FORMULES VIR DIE BEREKENING VAN BETROUBAARHEID

Ten einde die betroubaarheid van die bepaalde meetinstrumente te bepaal, is die Cronbach alpha koefisiënt (afgekort Cronbach alpha of eenvoudig “ α ”) van elke skaal en subskaal bereken (Gravetter & Forzano, 2003 : 455). ‘n Telling van 0.50 of hoër is aanvaar as ‘n relatiewe betroubare koefisiënt (vgl. Jackson, 2003 : 87 – 91). Al die skale wat vir die doeleindes van navorsing gebruik is, moes aan die kriteria voldoen het.

5.5.2. PROSEDURES VIR DIE BEREKENING VAN GELDIGHEID

Die geldigheid van die individuele vrae is aanvanklik bepaal d.m.v. loodsstudies en eweknie – groep evaluasies. Die proses is gevolg ten einde die voorkoms-, inhoud- en kriteriumgeldigheid te verhoog (vgl. Jackson, 2003:44 – 45; Creswell, 2003: 157 – 158; Elmes et al; 2003: 55 – 59). Dit is egter belangrik om in gedagte te hou dat die hoofstudie en die resultate die grootste toets hiervoor is.

5.5.3. PROSEDURES EN FORMULES VIR DIE BEREKENING VAN VERANDERING/IMPAK/EFFEK.

Cohen se formule vir die berekening van effekgrootte is gebruik ten einde ‘n prakties betekenisvolle verskil/verandering te meet. Dié tipe van effekgrootte staan ook bekend as Cohen se d – waarde (Cohen, 1988: 20 – 27; Steyn, 2000: 1 – 3). Die motivering vir die keuse is die volgende:

- Dit was nie prakties moontlik om Waarskynlikheids steekproewe in die onderhawige navorsing te trek nie.
- Dit was dus slegs moontlik om die gekose respondente te beskou as ‘n sub-populasie van die beplande teiken populasie.
- Dit het egter tot gevolg gehad dat daar nie deur middel van inferensiële statistiek na die teikenpopulasie veralgemeen kan word nie (Steyn, 1999: 1 – 2) en dat die berekening van statistiese beduidenheid (bv. p – waardes) nie ter sprake was nie, maar wel praktiese betekenisvolheid.

Om te bepaal of die programme wel in die praktyk die kennis, houding en gedrag van SAPD- personeel beïnvloed/verander het, is daar van die gestandaardiseerde verskil as effekgrootte gebruik gemaak (vgl. Gravetter & Forzano, 2003: 454). Dit behels die deel van die verskil tussen die twee gemiddeldes / of gemiddeld van ‘n gegewe waarde deur die standaardafwyking. Volgens Steyn (2003: 3) is dit ‘n natuurlike maatstaf om uitsprake van praktiese beduidendheid te maak.

‘n Prosedure, bestaande uit drie stappe, is gebruik om die grootte van die effek wat die program op die respondente gehad het, te bepaal.

Stap 1:

Die eerste stap, in die bepaling van effek, behels die berekening van die d -waarde van die skale en vrae soos wat dit op die eksperimentele groep alleenlik betrekking gehad het.

Die volgende formule is gebruik vir die doel:

$$d = \frac{\mu_{diff}}{\sigma_{diff}}$$

Waar:

$$d = \text{Effekgrootte}$$

$$\mu_{diff} = \text{Gemiddelde verskil van tellings in die eksperimentele groep ("μ")}$$

$$\sigma_{diff} = \text{Standaard afwyking van verskillende tellings.}$$

Stap 2:

Om te bepaal of daar enige praktiese, beduidende verskille tussen die voor- en na-toetstellings van die eksperimentele groepe en vergelykende groep is.

Ten einde die berekening te kan doen is dit belangrik om te bepaal of die eksperimentele groepe en vergelykende groep genoegsaam ooreenstem voor aanvang van die intervensie programme en onafhanklike veranderlike. Dit is gedoen deur die berekening en vergelyking van die d-waardes per skaal van die twee groepe se voortoets-meetings. Die verskil moes kleiner as 0.5 wees. In gevalle waar die verskil groter was, is 'n ko-variansie analise gedoen. In die navorsing het al die skale egter die toets geslaag.

Stap 3:

Ten einde die netto veranderingskaal te bereken is Cohen se formule vir die berekening van effekgrootte tussen twee groepe gebruik (Cohen, 1988: 20-27; Steyn, 2000: 1 – 3).

Die formule is as volg;

$$d = \frac{\mu_1 - \mu_2}{\sigma}$$

Waar;

$$d = \text{effekgrootte}$$

$$\mu_1 = \text{gemiddelde verskiltelling in die eksperimentele groep (e)}$$

$$\mu_2 = \text{gemiddelde verskiltelling in die vergelykende groep ©.}$$

$$\mu_1 - \mu_2 = \text{verskil tussen gemiddelde verskiltellings}$$

$$\sigma = \text{maksimum standaardafwyking van verskiltellings}$$

Die volgende riglyne geld vir die beoordeling van alle d-waardes:

- * $d = 0,2$: dui 'n klein effek aan en impliseer in die geval van nuwe navorsing dat die eksperiment of opname eerder herhaal moet word om seker te maak of daar wel 'n effek was.
- * $d = 0,5$: dui op 'n matige of medium effek wat waarneembaar is en dalk betekenisvolheid mag wees. 'n Beter beplande opname of eksperiment mag in sodanige gevalle moontlik beduidender resultate oplewer.
- * $d = 0,8$: dui op 'n groot effek wat beduidend en van praktiese belang (prakties betekenisvol) is.

5.6. ETIESE ASPEKTE

Toestemming is verkry van die SAPD om die navorsing binne die organisasie te doen. Benewens dit, het die studie gefokus op die programme en nie op die individuele lede in die organisasie nie. Ten einde die regte van respondente te beskerm, het die respondent die vryheid van keuse gehad of hulle aan die navorsing/studie wil deelneem, al dan nie. Toestemming is verkry van die respondente en alle deelnemers bly anoniem.

Ten einde anonimiteit te verseker, is 'n sisteem van geheime nommers gebruik in die studie. (Sien vraelyste)

Gesien in die lig daarvan dat die studie sou sny oor kulturele grense, is voorsorg getref dat waardebeoordeling ten opsigte van kulturele aspekte nie geskied nie. (De Vos et al, 1998: 30)

6. DEFINISIËS

Dit word nodig geag dat sekere konsepte wat gereeld gebruik gaan word in die navorsingsverslag, verdere verduideliking benodig.

6.1 IMPAKANALISE

Is die verslag verwys die konsep "Impakanalise" na beide die proses en die resultate verkry deur benutting van Cohen se formules vir die berekening van effekgrootte.

In hierdie opsig sal effek verwys na die omvang van verandering wat teweeg gebring is deur die aanbieding van programme (onafhanklike veranderlike) met betrekking tot respondente se kennis, houding en gedrag.

6.2 PERSONEELKAPASITEITSBOUPROGRAMME

Die konsep "Personeelkapasiteitsbouprogram", "Kapasiteitsbouprogram" of selfs "Program" verwys na die gestruktureerde intervensiemeganisme wat gebruik is deur maatskaplike werkers om SAPD-personeel te bemagtig met kennis, houding en gedrag ten einde hul in staat te stel om meer aanpasbaar te word (Rooth, 2000:34; Thompson, 2002:xvii, Stutterheim & Weyers, 2002: 10).

In hierdie navorsing sal daar gefokus word op die program Substansafhanklikheid (SA).

6.3 DEELNEMERS, RESPONDENTE EN AANBIEDERS

In die studie is dit noodsaaklik om te onderskei tussen die verskillende tipes persone wat betrokke was by die navorsing.

Die volgende drie konsepte is gebruik vir die doeleindes:

- * Die woord "deelnemer" verwys na al die persone wat deelneem aan die navorsing en wat bydra om die data in te samel (Gravetter & Forzano, 2003:462). Beide die respondente en aanbieders van die programme word dus gedek.
- * Die woord "respondent" verwys slegs na personeel wat aan die eksperimentele groep (Groep e) en die vergelykende groep (Groep c) deelgeneem het (vgl. Babbie, 2001: G3).
- * In die verslag verwys die woord "aanbieder" na die SAPD maatskaplike werkers wat een of meer van die programme aangebied het.

7. AANBIEDING VAN DIE NAVORSINGSRESULTATE

Die aanbieding van die navorsingsresultate sal gedoen word in artikelformaat. In die formulering van die artikels en die inhoud is die tegniese vereistes van die Suid-Afrikaanse Vaktydskrif, Maatskaplike Werk / Social Work, as riglyn gebruik.

Die artikel sal egter verkort word voor inhandiging ten einde te voldoen aan die tydskrif se vereistes m.b.t. die lengte van die artikel.

Die navorsingsverslag is verdeel in vier afdelings, nl.:

1. Afdeling 1 bestaan uit 'n oriëntasie m.b.t. substansafhanklikheid, sowel as 'n oorsig van die navorsingsmetodologie benut.
2. Afdeling 2 bestaan uit twee artikels, waarvan die titels die volgende is:
 - 2.1 Die aard van die Substansafhanklikheids-program van die SAPD.
 - 2.2 Die evaluasie van die Substansafhanklikheids-program van die SAPD.
3. Afdeling 3 fokus op die gevolgtrekkings sowel as aanbeveling en riglyne ter verbetering van die program.
4. Afdeling 4: Die bylaes vorm die finale seksie. Dit sal onder andere die verskillende vraelyste wat benut is insluit, sowel as 'n lys van die aanbieders en 'n profiel van die SAPD- Personeel.

Ten einde elke artikel 'n funksionele eenheid te maak, sal elke artikel oor 'n eie bibliografie beskik. Vir gemak sal 'n gekombineerde bibliografie vir die totale navorsingsverslag aan die einde voorsien word.

BRONNELYS

- ACADEMIC SERVICES. 2000. Teaching feedback questionnaires. Potchefstroom: PU for CHE
- ASK AFRICA. 1997. South African Police Service, Social Work Services Needs Assessment. Research report.
- BAILEY, K.D. 1994. Methods of research . New York: The Free Press.
- BABBIE, E. 1989. The Practice of Social Research. Wadsworth Publishing Company. California.
- BREYTENBACH, J.W. 2002 Personal interview with me. J.W. Breytenbach, consultant Statistical Consultation Services, Potchefstroom University for CHE , Potchefstroom on 4 March 2002.
- COHEN, J. 1977. Statistical power analysis for the behavioural sciences. Orlando: Academic Press.
- COHEN, J. 1988 - Statistical power analysis for the behavioural sciences. 2nd ed. Hillsdale: N.J. Erlbaum
- CRESWELL, J.W. 2003 - Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
- DEPARTMENT OF SAFETY AND SECURITY. 1997. Community policing, policy, framework and guidelines. Pretoria: Government Printing Works
- DE VOS, A.S. & FOUCHE, C.B. 1998. Selection of a research design (In De Vos, A.S. (ed) Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- GRAVETTER, FJ & FROZANO, LB 2003. Research methods for the behavioural sciences. Belmont (CA): Thomson / Wadsworth.
- JACKSON, SL 2003. Research methods and statistics: a critical thinking approach. Belmont (CA): Thompson / Wadsworth
- JAARBOEK, 2002. PU vir CHO
- KIRKPATRICK, D. 1998. Evaluating training programmes: the four levels. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers.
- POLICE SOCIAL WORK SERVICES 2000, SAPS Annual Report, 1 April 1999 - 31 Maart 2000.
- SCHURINK, W.J., SCHURINK, E.M. & POGGENPOEL, M. 1998. Focus group interviewing and audio-visual methodology in qualitative research. (In De Vos, A.S. ed. Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria: Van Schaik Publishers. (313 – 326))
- SAS INSTITUTE INC., 1999 - The SAS System for Windows Release 8.02 TS Level 02m0 Copyright© 1999 – 2001 by SAS Institute Inc.' Cary, NC, USA
- STEYN, H.S. 2000: Practical significance of the difference in means. *Journal of Industrial Psychology*, 23(3): pp. 1 – 3
- STRYDOM, H. 1999. Maatskaplikewerk navorsing. Potchefstroom. Xerox Drukkery.
- STEVEN, P. & YACH, D.M. 1995 Community Policing in action. Kenwyn: Juta & Co, Ltd.

STUTTERHEIM, E. & WEYERS, M.L.. 2002. Strengths-focused intervention: the new approach of the Social Work Service of the South African Police Service. Paper presented at the: International Conference on Military Medicine (ICMM), held on September 15 – 20, 2002 at Sun City, South Africa.

THOMPSON, N. 2002 - People skills. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan

**AFDELING 2:
DIE TYDSKRIF ARTIKELS**

ARTIKEL 1

DIE AARD VAN DIE SUBSTANSAFHAKLIKHEIDS-PROGRAM VAN DIE SUID-AFRIKAANSE POLISIEDIENS

M. du Plooy & P. Rankin

Me. M. Du Plooy is 'n maatskaplike werker in diens van die SAPD en Dr. P. Rankin is verbonde aan die Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe, Vakgroep: Maatskaplike Werk, Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit.

UITTREKSEL

Agtergrond:

In die lig van die herstrukturering wat na 1996 in die Suid-Afrikaanse Polisie diens plaasgevind het, en ander faktore, het die Polisie Maatskaplike werkdienste besluit om die spanwydte van dienslewering uit te brei en proaktiewe, kapasiteitsbou intervensies in te sluit. Die ontwikkeling van 15 kapasiteitsbouprogramme het in 1999 hieruit voortgevloei. Daar het egter 'n toenemende behoefte ontstaan om 'n impakstudie te doen ten einde te meet wat die impak van die programme is op SAPD-personeel, met die gevolg dat 'n studie van die Evaluasie van die Polisie Kapasiteitsbouprogramme (PKBP) gedurende 2001 geloods is. Die evaluering van die Substansvoorkomings kapasiteitsbouprogram vorm deel van die navorsing.

Doel:

Die primêre doel van die navorsingsartikel is om die agtergrond, ontwikkeling en teoretiese fundering van die Substansafhanklikheids-program te bespreek.

Metode:

In die navorsing is gebruik gemaak van 'n literatuurstudie.

Resultaat:

Deur middel van die teoretiese navorsing is daar bevind dat die Substansafhanklikheids-program voldoen aan al die teoretiese beginsels vir die opstel van 'n kapasiteitsbouprogram.

1. INLEIDING

Die evaluasie van die Substansafhanklikheids-programstudie vorm deel van 'n uitgebreide navorsingsprojek met die doel om te bepaal wat die impak van 15 van hierdie tipe pro-aktiewe intervensie op die SAPD-personeel het. Alvorens die inhoudelike van die Substansafhanklikheids-program bespreek word, sal gefokus word op die agtergrond en noodsaaklikheid van die program.

2. AGTERGROND EN NOODSAAKLIKHEID VAN DIE PROGRAM

2.1 AGTERGROND VAN DIE PROGRAM

Die voorkoms van alkoholverwante probleme het die afgelope aantal jare sorgwekkende afmetings in SA aangeneem, met 'n gevaarlike impak op die arbeidsmag, ekonomie en maatskaplike funksionering van die samelewing (Strydom, 1997:15). Die SAPD het hierdie probleme ook nie vrygespring nie, en daar was 'n hoë voorkoms van alkoholverwante probleme onder SAPD-personeel. Substansafhanklikheid is deur Ask Africa (1997:41) se navorsing uitgewys as een van die terreine van dienslewering in maatskaplike werk waaraan daar 'n dringende behoefte bestaan het. Die Nasionale Statistiek vir PMWD, 1 April 1999 tot 30 Maart 2000 (tabel 1), dui daarop dat 586779 minute bestee is aan reaktiewe dienste deur Maatskaplike werkers aan substansafhanklikheidsprobleme (Police Social Work Services, 1999:3).

Studies onderneem in Australië (Davey et al, 2000:49) en in die VSA (Violanti, 1999:16) dui ook daarop dat alkoholmisbruik onder polisiebeamptes hoër as die van die gemiddelde bevolking is. Hierdie tendens is ook te bespeur binne die SAPD (Police Social Work Services, 2001:3). In die lig hiervan het maatskaplike werkers op grondvlak begin om alkoholvoorkomingsprogramme te ontwikkel en aan te bied, aangesien voorkoming van drankmisbruik ook as noodsaaklik beskou word, omdat alkoholmisbruik deur die polisiebeampte nie net 'n invloed het op die lid se persoonlike finansies en gesinsfunksionering nie, maar ook op die werkgewer, as gevolg van afwesigheid en swak produktiwiteit.

In die lig van bogenoemde sowel as die promulgering van die SA Polisie Diens Wet (Wet 68/1995) en daaruit voortspruitende beleid wat fokus op die bemagtiging van die werknemer ten einde effektiewe dienslewering te bevorder, was dit noodsaaklik dat gestandaardiseerde programme ontwikkel moes word ter voorkoming van alkoholmisbruik onder personeel van die SAPD. Die belangrikste insette ten opsigte van die ontwikkeling van die program was egter die herstrukturering van die SAPD en sekere beleidsveranderinge in die organisasie. As uitvloeisel hiervan is 'n eksterne navorsingskonsultant (Ask Africa) gevra om omvattende navorsing te doen oor die lewering van maatskaplikewerkdienste binnêre die SAPD (Stutterheim & Moruane, 2002:172). Van die bevindinge van die ondersoek deur Ask Africa, was dat die behoefte aan pro-aktiewe kapasiteitsbouprogramme groter as 'n reeds bestaande behoefte aan reaktiewe terapeutiese intervensies was. Tydens 'n Nasionale Konferensie, September 1999, vir alle maatskaplike werkers verbonde aan die SAPD, wat in opvolging van hierdie ondersoek plaasgevind het (Stutterheim & Moruane, 2002:7), was 'n substansafhanklikheidsprogram geïdentifiseer as een van die programme wat ontwikkel moes word ten einde kapasiteitsbou onder personeel van die SAPD te bewerkstellig. Die doel van die program sou wees om die deelnemer in staat te stel om alkoholisme te kan identifiseer, om te verstaan wat die impak daarvan op die individu en organisasie is, asook om vroegtydige stappe ter voorkoming van alkoholisme en misbruik te neem.

2.2 DIE NOODSAAKLIKHEID VAN DIE PROGRAM

Miljoene rande gaan jaarliks verlore as gevolg van 'n siektetoestand wat behandelbaar is, maar waaraan daar nie betyds aandag gegee word nie (Brisolara, 1988 :9).

Die impak van substansafhanklikheid op die werksgedrag van die individu kan nie ontken word nie, maar die persoon wat 'n afhanklikheidsprobleem ervaar het, word nie altyd billik behandel wanneer vasgestel word dat die persoon so 'n probleem het nie (Sartor,1996:14).

Die Wet op Arbeidsverhoudinge (66/1995) en die Wet op Beroepsgesondheid en

Veiligheid (85 van 1993) verskaf in die algemeen die mandaat vir die PKBP en vir die substansafhanklikheidsprogram in die besondere.

Die werkgewer het bepaalde verantwoordelikhede wat afgedwing word deur wetgewing, met betrekking tot sy werknemers, om indien die werknemer nie optimaal funksioneer nie, hy/sy geleentheid gebied moet word om sy volle potensiaal te bereik (vgl. Wet op Arbeidsverhoudinge, Wet 66/1995 en Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid (85/1993)). Die doel van die Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid (85/1993) is om die gesondheid en veiligheid van die werkers in die werkplek te verseker en te monitor. Die kapasiteitsbouprogram kan dus gesien word as 'n instrument om die veiligheid en gesondheid in die werksomgewing te help bevorder deur die aanbieding van programme, waardeur werkers lewensvaardighede aanleer met die oog op optimale funksionering as werker (Brisolara, 1988:123). Ten einde die werknemer met 'n afhanklikheidsprobleem beter te beskerm, het die vakunies onderhandel vir 'n addendum op die Wet op Arbeidsverhoudinge (66/1995), wat vir die werknemer as 'n belangrike hulpmiddel kon dien om tot hulle eie voordeel te kan aanwend. Die addendum het die volgende implikasies:

- 'n Werknemer mag nie summier ontslaan word op grond van onvermoë om te werk as gevolg van swak gesondheid wat veroorsaak word deur substansmisbruik en -afhanklikheid nie.
- Dit is nou die verantwoordelikheid van die werkgewer om 'n ondersoek te gelas en vas te stel wat die oorsaak van die substansafhanklikheid is en om aan die werknemer die geleentheid te gee vir behandeling, berading en rehabilitasie voordat die werknemer ontslaan mag word (Sartor, 1996:15).

Die amptelike implementering van die Werknemershulpprogram/Werknemersondersteuningsdienste (South African Police Service, 2003:2) in die SAPD onderskryf die beginsels van die Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid, naamlik om:

- (a) 'n werknemer by te staan deur die vroegtydige identifisering,
- (b) en oplossing van probleme wat die werkprestasie van die werknemer beïnvloed of kan beïnvloed; en
- (c) bystand aan 'n werknemer te verleen om verdere agteruitgang van die werksprestasie van die werknemer te voorkom en die werknemer na aanvaarbare vlakke van werkprestasie terug te kry.

Die ontwikkeling van 'n Substansafhanklikheids-program vir die SAPD-personeel is dus in lyn met die tersaaklike wetgewing, en die werknemershulpprogram in die SAPD, en bied dus die geleentheid vir effektiewe intervensies en voorkoming van substansafhanklikheid in die werkplek.

Substansmisbruik is een van die probleme wat 'n definitiewe invloed het op die werksprestasie van die werknemer en intervensies, hetsy reaktief of voorkomend, en word dus deur die beleid onderskryf.

Substansmisbruik is die psigo-sosiale probleem wat die grootste impak het op werknemers se produktiwiteit in die werkplek. Die Werknemershulpprogram (hierna WHP) is aanvanklik in Amerikaanse maatskappye geïmplimiteer, aangesien daar bevind is dat 50% van alle probleme met produktiwiteit direk teruggevoer kan word na individue met alkohol en persoonlike probleme. Werkgewers het dus besef wat die koste-impak is wat alkoholisme op die organisasies het (Gould & Smith, 1988:7). Werkgewers het dus besef dat die werknemer 'n mens is wat probleme van tyd tot tyd kan ervaar en gevolglik 'n invloed het op hul werksfunksionering. Substansmisbruik, gesinsprobleme en finansiële probleme kan dus op enige gegewe tyd deur 'n werknemer ervaar word.

Dit is dus duidelik dat as gevolg van die algemene tendens wat werkgewer ervaar met betrekking tot Substansmisbruik die SAPD se Substansafhanklikheids-program dus in lyn is met die algemene tendens binne 'n werknemershulpprogram.

Vir dekades lank reeds het alkohol en ander substansafhanklikheidsvormende middele 'n geweldige impak op die werknemers se gesondheid en produktiwiteit, asook die algemene beroepsgesondheid van die werkgewer (Sartor, 1996:14). Volgens Albertyn en Macann (aangehaal deur Strydom, 1997:103) word hierdie tendens deur 'n organisasiekultuur, wat binne die werkplek 'n klimaat skep waar alkoholgebruik aangemoedig word, versterk, wat uiteindelik tot drankmisbruik onder werknemers aanleiding gee. Hierdie organisasiekultuur is volgens MacEvan (1991:158) die sosiale konteks waarbinne die personeel met bepaalde aspekte identifiseer, met ander woorde 'n patroon van aanvaarde gewoontes, waardes en reëls wat gedrag bepaal.

In die lig hiervan is dit belangrik om 'n uiteensetting te gee van faktore wat binne die SAPD in die besonder 'n kultuur laat ontwikkel wat drankgebruik aanmoedig en wat uiteindelik die ontwikkeling en aanbieding van voorkomingsprogramme noodsaak. In die besonder sal 'n verkenning gedoen word van die beroepseienskappe van polisiewerk wat tot hoë stresvlakke aanleiding gee, en waarmee polisiebeamptes noodgedwonge op verskillende maniere moet "cope". In die bespreking wat volg, sal dit duidelik word dat polisiewerk deur 'n verskeidenheid van stressore gekenmerk word waarvoor die polisiebeampte nie noodwendig beheer het nie.

Volgens Davey, et al (2001:141-142) is dood, trauma, geweld, roumart en gevaar alles belewenisse wat die polisiebeampte se werk kenmerk, en wat bydra tot stres wat die individu as werknemer ervaar. Kohan en O'Connor (2002:307) rapporteer dat navorsing by polisieagentskappe in Kanada aan die lig gebring het dat werkstres met negatiewe gevoelens en alkohol geassosieer word en dat voortdurende blootstelling aan stres en trauma baie hoë stresvlakke by polisiebeamptes tot gevolg het. Lloyd, et al. (2002:255) beklemtoon die erns van langdurige blootstelling aan stres duidelik in die volgende woorde: "Prolonged stress is associated with chronic anxiety, psychosomatic illness and a variety of other emotional problems."

Burke (1998:351) se navorsing bevestig dat polisiebeamptes alkoholgebruik as 'n streshanteringsmetode aanwend. Dit word dan ook oor die algemeen aanvaar dat daar 'n verband is tussen stres en alkoholverbruik (Gordis, 1996:3).

Sekere beroepseienskappe van polisiewerk kan 'n rol speel in die voorkoms van alkohol en die misbruik van ander afhanklikheidsvormende stowwe deur polisiebeamptes. Polisiëring is 'n rol wat deur 'n verskeidenheid van stressore gekenmerk word wat die gevolg is van faktore wat met die werkomgewing en -organisasie geassosieer kan word. Dood, trauma, geweld, roumart en gevaar is alles gebeure wat deel uitmaak van die polisiebeampte se werk, en wat bydra tot stres wat die individu as werknemer ervaar (Davey, 2001:141 - 142). Hierdie feite word ondersteun deur Roosendaal (2002:20) wat aandui dat die SAPD-lede daagliks met geweld en misdaad gekonfronteer word, wat die polisiebeampte ongetwyfeld ook slagoffers van misdaad maak. As dit by werk kom is daar nie noodwendig faktore soos persoonlike gevoelens nie, en kan polisiebeamptes die ervaring van trauma, nie soos 'n kraan oop en toedraai nie.

Ook Finn (1997:1) en (Davey et al:2000; 50) het bevind dat polisiëring van die mees stresvolle beroepe is wat geassosieer word met 'n hoë voorkoms van egskeidings, alkoholisme, selfmoord en ander emosionele en gesondheidsprobleme.

Ontkenning van stres en simptome van Post Traumatiese Stresversteuring (Hierna PTSD) deur middel van alkoholmisbruik is een van die disfunksionele 'coping' meganismes wat polisiebeampte benut om hulle stres te hanteer (Leonard & Alison 1999, 144). Burke

(1998:358) verwys na hierdie hanteringsmeganisme as “escapist coping” wat verband hou met die “macho” kultuur wat in die polisie sisteme gevestig is.

Ten einde die werkstres van polisiebeampte en hul disfunksionele hanteringsmeganismes te verstaan is dit noodsaaklik om te kyk na:

- * Eienskappe van polisiëring wat trauma en stres veroorsaak, asook na
- * Die “kultuur” in die polisie wat ongesonde stres hantering bevorder.

2.2.1 EIENSKAPPE VAN POLISIËRING WAT TRAUMA EN STRES VEROORSAAK

- Polisiebeamptes word volgens verskeie outeurs (Leonard & Allisen, 1999:147; Finn, 1997:2 – 5; Goldfarb, ongedateerd:1-2; Violanti, ongedateerd:1; Davey, et al , 2001:142) in die uitvoering van hul pligte op gereelde basis aan die volgende situasies, wat stres en trauma veroorsaak, blootgestel:
- Polisie is dikwels by skietvoorvalle betrokke omdat daar op hulle geskiet word of kollegas in die uitvoering van hul pligte gedood of verwond word.
- Polisiebeamptes moet vanweë die aard van misdaad op 'n deurlopende basis aan diens wees, wat tot gevolg het dat hulle skofte moet werk, wat op sy beurt 'n nadelige invloed op hul gesinsfunksionering en gesondheid het.
- Polisiebeamptes moet voortdurend die negatiewe houding van die publiek hanteer en word ook gefrustreer deur wat soms as die “onnoselheid” van die publiek bestempel word.
- Polisiebeamptes word deurlopend aan fisiese gevare blootgestel.
- Die regsisteem word dikwels as negatief belewe.
- Hulle word aan geweld soos byvoorbeeld gesinsgeweld en geweld deur die massa in die uitvoering van hul pligte blootgestel.
- Seksuele en fisiese mishandeling van kinderslagoffers moet deur hulle hanteer word.
- Lyke moet by ongeluks-, moord- en selfmoordtonele hanteer word
- Hulle het sekere verantwoordelikhede by padongelukstonele waar insittendes dikwels baie ernstig beseer is.
- Die polisie diens is dikwels die slagoffer van negatiewe mediapublisiteit
- Kovert polisie-optredes dra tot spanning by.
- Polisie beamptes word geteiken en word aan en van diens vermoor.

2.2.2 DIE KULTUUR BINNE DIE POLISIE WAT BYDRA TOT ONGESONDE STRESHANTERING.

Die polisie word gekenmerk deur 'n unieke subkultuur waar groepsdruk 'n baie belangrike rol speel. Die subkultuur kan beskryf word as die aangeleerde en gedeelde norms vir gedrag in die groep wat volgens Corelli & Maclean (1994: 1-2) onder andere die volgende insluit:

- 'n Macho houding wat verband hou met 'n gevoel by polisiebeamptes dat hulle "moet beskerm".
- 'n “Cowboys don't cry”-gesindheid waardeur eie gevoelens ontken word.
- Galgehumor om trauma te hanteer.
- 'n Gefuif in 'n poging om te vergeet van situasies wat hy gedwing was om te ervaar.
- 'n Behoeft “deel te wees van 'n span” word ervaar indien hulle by die groep inskakel.

'n Gunstige klimaat vir alkoholgebruik word geskep binne hierdie geïsoleerde kultuur en daar word ook verwag dat polisiebeamptes wat probleme ervaar beskerm moet word (Violanti, 1999:16). Navorsing het ook getoon dat dit deel van tradisie is om drinkgeleenthede te skep, soos met feesviering na suksesvolle optredes, bevordering, verplasing, ontlonting, werksinkels en na blootstelling aan traumatiese gebeure (Davey, et al, 2001:142).

Die subkultuur waarvan die eienskappe hierbo beskryf is, ontwikkel enersyds vanweë die aard van die werk van die polisiebeamptes, en andersyds vanweë die onvermoë van polisiebeamptes om die stres wat as gevolg van die eise van hulle werk ontstaan, effektief te verwerk.

Dit is onder hierdie omstandighede dat polisiebeamptes die verband tussen stresverligting en alkoholgebruik ervaar wat dan uiteindelik tot alkoholmisbruik en die misbruik van ander afhanklikheidsvormende stowwe aanleiding gee. Die impak van substansmisbruik op die organisasie word gekenmerk deur:

- Produktiwiteitsverlies
- Onvermoë om met kollegas oor die weg te kom
- Gereelde afwesigheid
- Toename in foute en ongelukke deur die afhanklike persoon

In die lig van die voorafgaande is dit duidelik dat polisiebeamptes blootgestel word aan stresvolle situasies en sodanig daardeur oorweldig word dat hulle nie die kapasiteit het om dit te kan hanteer nie, wat kan aanleiding gee tot substansmisbruik. Hulle ontken die invloed van stres of PTSV op hul as persoon en wend in die lig van die subkultuur waarin hulle daagliks funksioneer tot eie verwronge metodes aan om te kan oorleef.

Die SAPD besef die impak wat die aard van polisiewerk op die polisiebeamptes het met Stres, PTSV en Alkoholmisbruik as direkte gevolg daarvan.

2.2.3 PROGRAMME ONTWIKKEL OM SRESS, PTSV EN ALKOHOLMISBRUIK IN SAPD AAN TE SPREEK

Verskeie programme is in die SAPD geïmplimenter om sodanige probleme aan te spreek, en sluit die volgende in:

2.2.3.1 Eersteliny Ontlonting:

Die doel van die eerste lyn ontlonting (defusing) is om 'n ondersteuningsstelsel vir polisiebeamptes daar te stel. Dit is bewys dat polisiebeamptes met mekaar praat in moeilike tye (Hackett, ongedateer:1). Die doel van die SAPS se ontlontingsprogram sluit hierby aan en Bevelvoerders word veral opgelei in die program. Die proses word beskryf as 'psigologiese eerste hulp' en voorkom dat lede, wat nie werklik getraumatiseer is, vir formele ontlonting verwys word.

Eersteliny ontlonting word gedefinieer as "The process of support mechanisms and procedure before, during and immediately after a traumatic incident, the aim of which is to provide a positive and supportive atmosphere" (South African Police Service, 2001;1).

2.2.3.2 Formele Ontlonting:

Die ontlontingsprogram van die SAPD fokus daarop om te verseker dat personele wat blootgestel word aan traumatiese gebeure betyds ontlont word ten einde die gevaar van latere emosionele probleme te voorkom. Voorsiening word dus in die SAPD gemaak, deur die Nasionale ontlontingsinstruksie, vir die tydige ontlonting van getraumatiseerde lede. Die ontlonting van lid is nie net in belang van die lid self nie, maar ook in die belang van die organisasie (South African Police Service, 1998: 1).

Die doel van Ontlonting is:

- Vermindering van kort- en langtermyn impak van die noodsituasie.
- Verminder die voorkoms van siekte, afwesigheid en werksprobleme.
- Verminder persoonlike-, huweliks- van verhoudingsprobleme.
- Verminder angstigheid.
- Kweek van 'n bewustheid by personeel dat die organisasie omgee en prosesse implementeer wat help.

2.2.3.3 Stresbestuursprogram:

Die Stresbestuursprogram vorm deel van die EPKBP wat geïdentifiseer is. Die oorkoepelende doel van die Stresbestuurprogram is om SAPD-personeel in staat te stel om in hul persoonlike en werksomgewing met potensieel moeilike situasies op 'n konstruktiewe wyse te deal en ook om self verantwoordelikheid te aanvaar vir die bevordering van hulle eie fisiese en emosionele gesondheid.

Die Stresbestuurprogramme het ten doel om SAPD-personeel in staat te stel om deur middel van vaardighede en kennis, 'n persoonlike stresbestuurprogram saam te stel. Die doelstelling is om polisiebeamptes in staat te stel om:

- * Te identifiseer wat is stres.
- * Identifiseer fisiologiese eienskappe van stres.
- * Om 'n persoonlike stresprofiel saam te stel.
- * Bespreek die drie veranderlikes in hantering met stres.
- * Gesonde eetgewoontes vir vermindering van stres.
- * Oefening as stres-metode vir stres-vermindering.
- * Benut kennis om dinkpatrone te herformuleer.
- * Strategieë en tegnieke vir effektiewe stresbestuur.
- * Stel 'n persoonlike stresbestuursprogram saam wat gereed is vir implimentering. (Police Social Work Service, 2001a)

Bogenoemde regverdig dus die substansafhanklikheidsprogram wat as deel van die kapasiteitsbouprogramme aangebied word. Alhoewel al bogenoemde programme reeds in die SAPD aangebied word om onder andere stres en PTSV te voorkom en beter werksfunksionering te bevorder, fokus nie een van hulle spesifiek op die voorkoming van substansmisbruik nie, en maak dit hierdie bepaalde program noodsaaklik. Navorsing het bevind dat daar nie net reaktief opgetree moet word nie, maar dat dit baie meer koste-effektief is om vroegtydig te begin met voorkomingsprogramme (Employee education, 1996:1). Volgens Googins en Godfrey (1987:12) is die doel van Bedryfsmaatskaplike-werk, wat insluit Polisie Maatskaplikewerkdienste, dan ook om unieke toepaslike intervensieprogramme te ontwikkel wat fokus op 'n produktiewe personeelid asook gesonde individu en werksomgewing.

3. AARD EN STRUKTUUR VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM

Ten einde 'n duidelike prentjie te kan skets van die aard van die program is dit noodsaaklik om die inhoud, uitkomst en struktuur van die program te bespreek. Die wyse waarop die verkillende elemente in mekaar pas sal ook bespreek word.

3.1. DIE UITKOMSTE VAN DIE PROGRAM

Die oorhoofse uitkomst van die substansafhanklikheids-program is om die deelnemer in staat te stel om alkoholisme te kan identifiseer, om te verstaan wat die impak daarvan op die individu en organisasie is asook om vroegtydige stappe ter voorkoming van alkoholisme en misbruik te neem.

Die spesifieke uitkomst van die Substansafhanklikheids-program is om die deelnemer in staat te stel om:

- Te onderskei tussen mites en feite m.b.t. alkoholisme.
- Meer kennis te verkry oor die fases van alkoholisme.
- Onderskeid te kan maak tussen alkoholafhanklikheid en misbruik.
- Die psigologiese, fisiese, sosiale en emosionele impak van alkohol op die individu te verstaan.
- Bewus te word van behandeling en bronne beskikbaar.

Die programinhoud is volgens bogenoemde uitkomst gestruktureer en stel die deelnemer in staat om die volle impak van die program te kan verstaan en ervaar. Die programinhoud sal vervolgens bespreek word.

3.2 DIE PROGRAMINHOUD

Die vertrekpunt van die program is dat alkohol deur miljoene mense dwarsoor die wêreld gebruik word. Alkoholgebruik is ook sosiaal aanvaarbaar en ruimte word gelaat vir die gekontroleerde/ verantwoordelike inname daarvan. Die misbruik daarvan word egter as onaanvaarbaar beskou en het 'n impak op die werknemer se funksionering en produktiwiteit indien misbruik word (Sartor, 1996:14 en Albertyn en Macann(aangehaal deur Strydom, 1997:103). Dit word verder ook beklemtoon dat alkohol 'n depressant is en alhoewel dit nie noodwendig 'n gevoel van depressie veroorsaak nie, vertraag of onderdruk dit sekere neurologiese prosesse.

Daar word in die program aan vyf aspekte van alkoholisme aandag gegee. Groter detail oor die program word in die onderstaande tabel verskaf.

Die inhoud en aanbiedingsaktiwiteite word vervolgens in Tabel 1 uiteengesit:

TABEL 1: DIE ONDERWERPE EN AANBIEDING VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM

ONDERWERPE	METODES
<p>3.2.1 DEEL 1: INLEIDING</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stel vas wat die deelnemers se verwagtinge is van die program. • Bekendstelling van aanbieder en deelnemers aan mekaar. • Verduidelik programdoelstellings aan deelnemers. 	<p>Blaaibord <i>Kleingroep-aktiwiteite</i></p> <p>VRAELYS</p> <p>Die doel van die vraelys is om te bepaal wat die kennisbasis van die groep deelnemers is (en om dit terselfdertyd te benut as ysbreker en stimulering van gesprekvoering)</p> <p>Uitdeeltuk 1: Vraelys</p> <p>Individuele aktiwiteite: Voltooi die vraelys</p> <p>Kleingroep-aktiwiteite: Bespreek die korrekte antwoorde Uitdeeltuk 1: Vraelys</p> <p>Individuele aktiwiteite: Voltooi die vraelys</p> <p>Kleingroep-aktiwiteite: Bespreek die korrekte antwoorde</p>
<p>3.2.2. FASES VAN ALKOHOLISME</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe raak ek afhanklik van alkohol 	<p>Teoretiese Lesing</p>
<p>3.2.2.1. Eerste fase: Psigiese afhanklikheid</p>	<p>Uitdeeltuk 2: Fases van alkoholisme: Teoretiese Lesing</p> <p>Uitdeeltuk 3: Gevallestudie 1&2: Kleingroep-aktiwiteite : Praktiese integrering van teoretiese kennis</p>
<p>3.2.2.2 Tweede fase: Psigologiese afhanklikheid</p>	<p>Uitdeeltuk 2: Fases van alkoholisme: Teoretiese Lesing</p> <p>Uitdeeltuk 3: Gevallestudie 1&2: Klein groep aktiwiteite : Praktiese integrering van teoretiese kennis</p>
<p>3.2.3. DEFINISIE VAN ALKOHOLISME</p>	
<p>3.2.3.1. Wat is alkoholmisbruik?</p>	<p>Groepbespreking: Blaaibord</p>

<p>3.2.3.2. Wat is alkoholafhanklikheid?</p>	<p>Kleingroep-aktiwiteit: Uitbeelding van die definisie van afhanklikheid deur middel van 'n collage.</p> <p>Terugvoer uit die groep.</p> <p>Toeretiese lesing: Alkoholmisbruik en -afhanklikheid: Benut transparante.</p>
<p>3.2.3.3. Die effek van alkohol</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fisiese gevolge • Psigologiese gevolge • Impak op verhoudings en sosiale funksionering. 	<p>Uitdeeltuk 4: Vraelys word aan alle deelnemers uitgedeel om te bepaal wat die aard van hulle eie alkohol gebruik/misbruik is. Individuele aktiwiteit en geen terugvoer word in die groep gegee nie.</p> <p>Teoretiese lesing m.b.v. transparante.</p> <p>Transparante</p> <p>Groepsbespreking: Uitklaring van onsekerhede.</p>
<p>3.2.4. VERDEDIGINGSMEGANISMES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inleiding • Tipe verdedigingsmeganismes 	<p>Teoretiese lesing m.b.v. transparante.</p> <p>Kleingroep aktiwiteit mbv flitskaarte, rolspel en terugvoer in die groot groep</p>
<p>3.2.5. FASES VAN VERANDERING</p>	<p>Teoretiese lesing</p> <p>Uitdeeltuk 6: Fases van verandering</p>
<p>3.2.6. BEHANDELING</p>	
<p>3.2.6.1. Hoekom is dit belangrik dat 'n persoon met 'n substansprobleem behandeling ondergaan?</p>	<p>Teoretiese lesing</p>
<p>3.2.6.2. Indikatore vir behandeling</p>	<p>Kleingroep aktiwiteit: Hoe identifiseer ek 'n kollega met 'n alkoholprobleem wat behandeling benodig?</p> <p>Transparant: Indikatore vir behandeling</p>
<p>3.2.6.3. Verwysing vir behandeling</p>	<p>Kleingroep-aktiwiteit:</p> <p>Groepsbespreking van die gevolge indien 'n persoon nie behandeling vir alkoholisme ondergaan nie.</p> <p>Tipe behandeling wat 'n persoon met sodanige probleem kan ontvang.</p> <p>Teoretiese lesing: Behandelingsopsies</p> <p>Bespreking: Rol van nasorg</p>
<p>3.2.7. OPSOMMING</p>	<p>Individuele aktiwiteit: Vra een van leerders om op te som</p> <p>Blaai bord: Gaan terug na leerders se verwagtinge van die werkwinkel en bespreek.</p>

3.3 DIE PROGRAMPROSEDURES

Hieronder volg 'n uiteensetting van die prosedure ingeluit as die program pakket wat met die implementering van die program gevolg moet word.

3.3.1 INLEIDING

Dit is belangrik om met die inleiding van die program, met behulp van die beginsel van normalisering, die leerders te laat beseft dat substansmisbruik wêreldwyd 'n negatiewe impak het op individue se totale sosiale (maatskaplike) funksionering. Dit moet ook duidelik gemaak word dat daar gefokus word op verantwoordelike gebruik van alkohol asook hoe om 'n geliefde of kollega met sodanige probleem te kan ondersteun, aangesien SAPD-leerders baie bevooroordeel en krities is vanweë die unieke "kultuur" wat in die polisie diens gevestig is met betrekking tot alkoholgebruik (PSWS:2001). Dit word met die inleiding by die leerders/kursusgangers benadruk dat die program fokus op deelnemers se kennis en verwysingsraamwerk met betrekking tot alkoholgebruik/misbruik, deur die benutting van 'n vraelys.

Die vraelys bestaan uit vyftien vrae wat gebaseer is op feite en mites met betrekking tot alkoholmisbruik en die gevolge daarvan vir die individu. Die vrae word in klein groepies deur die leerders bespreek en antwoorde word na afloop van elke individuele vraag se bespreking deur die fasiliteerder met die groep bespreek. Dit motiveer groepsdinamika en terselfdertyd word die mites uitgeklaar en korrekte feite word aan die leerders deurgegee.

Hierdie proses motiveer deelname van leerders en stimuleer hulle belangstelling in die verdere inhoudelike van die program. Die inligting wat aan die leerders oorgedra word is prakties en aktueel. Alhoewel baie deelnemers aanvanklik bepaalde mites wil regverdig, wat die beseft gou pos dat daar bepaalde wanpersepsies bestaan wat verander sal moet word.

Bogenoemde is in lyn met die doel van die program, naamlik om deelname te stimuleer en om kennis, houding en uiteindelik gedrag van die leerder te beïnvloed. Die leerders word dus nie met teoretiese inligting toegegooi nie, maar word die geleentheid gebied om selfkennis te eksploreer en nuut verworwe kennis te integreer.

3.3.2 FASES VAN ALKOHOLISME

'n Teoretiese inleiding word oor die onderwerp aan die leerders gegee en met behulp van uitdeeltukke en gevalle studies word die integrering van kennis gestimuleer.

Die proses van alkoholmisbruik en die ontwikkeling van die proses tot alkoholisme word baie eenvoudig en sistematies bespreek, sodat die leerders weet wat die gevaartekens is en hoe die proses van afhanklikheid stelselmatig ontwikkel.

3.3.3 DEFINISIE VAN ALKOHOLISME

Teoretiese definisies wat onderskei tussen alkoholafhanklikheid en alkoholmisbruik word aan die leerders voorgehou. Die impak wat alkoholmisbruik het op die individue se totale sosiale funksionering, asook die fisiese effek van alkoholmisbruik op die liggaam van die gebruiker, word ook bespreek.

Die kennisbasis van die leerders word eers geëksploreer ten opsigte van die definisies, deur groepsbespreking en 'n collage wat hulle moet maak oor die definisie van

alkoholafhanklikheid. Die bespreking word afgesluit met 'n teoretiese lesing oor die onderwerp wat verduidelik word met behulp van die transparante.

3.3.4 VERDEDIGINGSMEGANISMES

'n Teoretiese lesing word aangebied met behulp van transparante ten einde die leerder te help om verskillende verdedigingsmeganismes te identifiseer, en om ook te verstaan wat die rol van verdedigingsmeganismes in die proses is. Die afdeling word afgesluit met flitskaarte en rollespel om te bepaal of die leerders verstaan wat verdedigingsmeganismes is.

3.3.5 FASES VAN VERANDERING

Die verskillende fases van verandering in die alkoholafhanklikheids en herstelproses word bespreek. Die doel van die bespreking is om insig by die leerder te ontwikkel met betrekking tot die rehabilitasie, uiteindelijke herstelproses en dan ook die hantering van terugvalle.

Die proses word met behulp van transparante en groepsbesprekings aan leerders verduidelik.

3.3.6 BEHANDELING

'n Teoretiese lesing word aangebied sodat die leerder kan verstaan waarom dit nodig is dat 'n persoon met 'n substansafhanklikheidsprobleem behandeling moet ondergaan.

Die indikatore vir behandeling word ook bespreek ten einde die leerder in staat te stel om 'n kollega wat 'n alkoholprobleem het, te kan identifiseer, asook die korrekte prosedures om die persoon te verwys. Die verskillende behandelingsopsies en nasorgprogram word ook met die leerders bespreek.

Transparante, kleingroep-aktiwiteite en groepsbesprekings word benut om die inligting aan die leerders oor te dra asook om hulle in staat te stel om 'n kollega met sodanige probleme korrekte leiding te kan gee.

3.3.7 OPSOMMING

Die opsomming word benut om weer eens klem te plaas op die impak wat alkoholmisbruik het op die totale funksionering van die individu asook die impak op die individu se werksfunksionering. Leerders is bemagtig deur die werkswinkel met kennis ten einde ingeligte besluite te kan neem oor hulle eie alkoholname en om kollegas van die korrekte advies te voorsien.

3.3.8 EVALUERING

'n Evalueringsvorm word aan die einde van die werkswinkel aan elke deelnemer gegee om te voltooi ten einde te bepaal wat die waarde is wat hulle uit die werkswinkel verkry het.

3.4 DIE PROGRAMPAKKET

Al die materiaal wat nodig is vir die aanbieding van die Substansafhanklikheids-program, is saamgevat in een enkele programpakket. Die pakket se inhoudelike word in Tabel 2 uiteengesit

TABEL 2: DIE INHOUDELIKE VAN DIE PAKKET VIR DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM

Nr.	AFDELING	INHOUDELIKE VAN DIE AFDELING
1.	Die Module	Die module bestaan uit die titelblad, kopiereg, inhoudsopgawe, bepaalde teoretiese kennis waaroor die Maatskaplike Werker moet beskik omtrent die inhoudelike van die program wat hulle moet aanbied. 'n Woordelys, bibliografie en erkenning vir die persone wat die program

- ontwikkel het is ingesluit vir toekomstige vewysings.
2. Die Aanbiedersgids Die Aanbiedersgids sluit die titelblad in, tydtabelle, lys van voorbereidings wat maatskaplike werker moet doen voor die aanvang van die program, belangrike aspekte wat bespreek moet word met die aanvang van die aanbidding van die program asook die aanbiedersplan.
 3. Die Aanbiedingsplan Die aanbiedersplan gee duidelike leiding aan maatskaplike werkers oor hoe elke deel van die program aangebied moet word. Dit sluit onder andere vrae in wat gevra moet word, waar en hoe opleidingshulpmiddels benut moet word asook die tyd wat per tema spandeer moet word.
 4. Die Transparante Die transparante is genommer en wanneer en hoe dit gebruik moet word, word duidelik in die aanbiedersplan aangedui.
 5. Die Uitdeelstukke en Werkboek Elke deelnemer ontvang aan die begin van die werkswinkel 'n werkboek waarby die uitdeelstukke ingesluit is. Dit sluit die vraelyste, gevallestudies en skematiese uiteensetting van teoretiese inligting gedeel met die deelnemers.
- Die kronologiese raamwerk van die program is ook hierin uiteengesit sodat die deelnemer presies kan sien wat die inhoud van die werkswinkel is. Deelnemers voltooi die werkboek as deel van die program.

Die inhoud van elke afdeling sal vervolgens kortliks bespreek word.

3.4.1 AFDELING 1: DIE MODULE

Die eerste afdeling bestaan uit basiese agtergrondsinligting wat die Maatskaplike Werker benodig om die program te kan aanbied. Die aanbieder word opgelei in die program en daar word vereis dat hulle nie net die inhoudelike van die program verstaan nie, maar dat hulle ook in staat is om die programinhoudelike te internaliseer. Hulle word gevolglik gemotiveer om self verantwoordelikheid te aanvaar om seker te maak dat hulle oor voldoende inligting beskik om die temas, wat aangebied word, met vertroue te kan aanbied.

3.4.2 AFDELING 2: DIE AANBIEDERSGIDS

Die aanbiedersgids is 'n opsomming van al die reëlins en voorbereidings wat die aanbieder behoort te doen voor aanvang van die aanbidding/werkswinkel. Dit sluit byvoorbeeld in: die verkryging en voorbereiding van die aanbiddingshulpmiddele; om te verseker dat die aanbiedersleër, uitdeelstukke en werkboek beskikbaar is; die voorbereiding van die lokaal (Bv. beskikbaarheid van blaaibord en verseker dat die lokaal toeganklik is vir persone met fisiese gestremdheid); vas te stel of die opleidingshulpmiddele werk (tru-projektor) en voorbereiding vir administratiewe take wat verrig moet word, soos die voltooiing van bywoningsregister.

3.4.3 AFDELING 3: DIE AANBIEDERSPLAN

Die aanbiederplan help die maatskaplike werker om deeglik voor te berei vir die aanbidding, aangesien die aanbiedingsplan 'n duidelike aanduiding gee van hoe die program aangebied behoort te word. Dit sluit die volgende in: inleiding, ysbrekers, opstel van reëls, die lys van die deelnemers se verwagtinge omtrent die uitkomste van die program, 'n oorsig van die doelstellings van die program, leiding oor oefeninge wat geïmplimenter moet word, verhaaltjies wat vertel kan word en aanbiddingshulpmiddele wat benut moet word. Die plan is kronologies gestruktureerd en gee vir die aanbieder 'n aanduiding van die tyd wat elke aktiwiteit in beslag moet neem ten einde te verseker dat die program binne die sewe-uur tydgleuf aangebied word.

3.4.4 AFDELING 4: DIE TRANSPARANTE

Die transparante wat in die aanbieding van die program gebruik moet word, is genommer en dit word ook in die aanbiedersplan duidelik aangedui waar die onderskeie transparante gebruik moet word. Die transparante is in 'n aparte afdeling in die aanbiedersgids ingesluit, met die gevolg dat dit binne maklike bereik van die aanbieder is. Die transparante is professioneel ontwikkel en help die aanbieder om 'n oorsig te gee van die program, moeilike konsepte te verduidelik en belangrike aspekte te beklemtoon. Die opsommings en besprekingspunte van die verkillende temas word op die transparante uitgebeeld.

3.4.5 AFDELING 5: DIE UITDEELSTUKKE EN DIE WERKBOEK

Die uitdeelstukke, wat deel vorm van die werkboek, het ten doel om deelnemers aktief te betrek by die prosesse, en bestaan onder andere uit: ysbrekers, vraelyste, gevallestudies en skematiese verduidelikings van moeilike begrippe.

Die deelnemers ontvang elkeen met die aanvang van die werkswinkel 'n werkboek waarin hulle dan ook aantekeninge kan maak.

Elke maatskaplike werker wat die program aanbied, ontvang die totale Substansafhanklikheids-program pakket, soos bespreek. Dit moet egter in gedagte gehou word dat daar kopiereg is op die program en dat die program die eiendom van PMWD bly.

4. DIE TEORETIESE ONDERBOU VAN DIE PROGRAM

As gevolg van die unieke aard van die Polisiebeampte se werksaamhede binne die SAPD, was dit belangrik met die ontwikkel van die program om 'n strategiese plan daar te stel, wat fokus op 'n gesonde leefstyl eerder as op alkoholgedrag op sigself.

Beide Violanti (1999, p.16) en Howe (1989: 45) beveel aan dat vroegtydige intervensie/voorkoming op die volgende aspekte moet fokus.

- Bystand om fiksheid en algemene gesondheid van die polisiebeampte te bevorder.
- Die voorsiening van programme oor lewenstyl eerder as alkohol self.
- Die sodanige saamstelling van programme dat kollegas verantwoordelikheid kan aanvaar om die afhanklike te identifiseer.
- Ontwikkeling van selfbewustheid.
- Geleentheid moet geskep word vir selfontwikkeling deur middel van die program.

Dit is belangrik om te besef dat die probleme wat ervaar word deur polisiebeampte so ineengewef is dat die Substansafhanklikheids-program nie in isolasie gesien moet word nie, maar saam met die "Life Skills"/Lewensvaardigheid- en Stresbestuur- program gebruik moet word om werklik 'n impak te kan maak op die lewenskwaliteit van die polisiebeamptes.

Voorkoming geskied op drie vlakke nl.: primêre, sekondêre en tersiêre vlak. Parry & Bennet (1998:159) beskryf die vlakke van voorkoming as volg: "Tertiary prevention refers in a general way to treatment, secondary prevention refers to early identification of at - risk populations and appropriate interventions, while primary prevention involves altering the individual or environment. E.g. aid the individual or the environment in developing conditions by which alcohol abuse and alcoholism problems are reduced so that the injurious social emotional, and physical effects of alcohol are no longer destructive." Die aard en inhoud van die Substansvoorkomingsprogram vervat al die beginsels met betrekking tot primêre voorkoming, en fokus daarop om die deelnemer met kennis (wat fokus op teoretiese lesings met betrekking tot: alkoholafhanklikheid, definisie van alkoholmisbruik, effek van alkohol op die individu (fisies, psigies en emosioneel), verdedigingsmeganismes, fases van verandering en behandeling) te bemagtig ten einde hul gedrag en houding sodanig te beïnvloed om alkoholmisbruik te voorkom.

VAARDIGHEDE, WAT GEDRAGSVERAN- DERING KAN BEWERKSTELLIG	Die doel van hierdie afdeling is: <ul style="list-style-type: none"> • Om kennis en houding te kombineer met besluitnemingsvaardighede. Inligting met betrekking tot hulp beskikbaar en ondersteuningsbronne. • Hantering van groep- en familiedruk. • Voordele van verantwoordelike gebruik van alkohol uit te spel. • Besluitneming en suksesvolle uitvoering. 	Behaviouristiese en situasionele benadering waar vaardighede geïdentifiseer word, inge oefen word en aksie gemotiveer word.
--	--	---

Die samestelling van die program is ook gefokus op die Sterktebenadering, wat in lyn is met die verandering met betrekking tot fokusverskuiwing wat plaasgevind het binne PMWD (Stutterheim & Weyers, 2002:7-11). Die oogmerk van die program is bemagtiging van die leerder en dit is gedoen deur middel van dialoog en kommunikasie in die vorm van teoretiese lesings en groepsbesprekings. Die leerder is geleentheid gebied om sy/haar eie sterktes en tekortkominge te identifiseer, hulpbronne te geëksploreer en alternatiewe oplossings te voorgehou. Die individu is in die proses ontwikkel en bemagtig om bronne te aktiveer, geleentheid te ontwikkel en te weet wat die voordele is wat die program vir die leerder inhou asook hoe om dit te integreer in hul alledaagse lewe. Risiko-gedrag word dus deur die aanbieding van die program verminder, aangesien die leerder, wat die program integreer, bemagtig is en in staat sal wees om met nuutverwerwe kennis bepaalde houdings- en gedragsveranderinge te kan maak (Early & Glenmays, 2000: 123-124).

5. BEGINSELS WAT DIE AANBIEDING VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM ONDERSKRYF

Die impak/sukses van die program word nie alleen deur die inhoudelike van die program bepaal nie, maar word ook bepaal deur die vaardigheid van die aanbieder om die program te kan aanbied. Daar word vereis dat die aanbieder oor 'n gevorderde vlak van kennis moet beskik oor die onderwerp, die programinhoudelike, die leerproses en doel van die program. Daar word vervolgens kortlik gekyk na die konsepte wat verder bydra tot die sukses van die program.

5.1 DIE AANBIEDER

Volgens Olivier (2001:136) is dit belangrik dat die programaanbieder in staat moet wees om deur die proses van leer en fasilitering die deelnemers in staat te stel om nuwe kennis, houdings en gedrag te kan internaliseer. Hulle moet dus in bemagtig word om nuwe kennis prakties te kan benut wanneer hulle in die werklike lewe daarmee gekonfronteer word. Hierdie proses word moontlik gemaak indien die aanbieder die groep lei deur 'n voorafbeplande, gestruktureerde proses deur die benutting van eksperimentele leermetodes, wat leer in so 'n mate bevorder dat die individuele deelnemer in die groep kan groei, deurdat die individu probeer om die groep se doelstellings na te streef.

Die aanbieder moet in die fasiliteringsproses die volgende rolle kan vervul, naamlik die van: afrigter, fasiliteerder, koördineerder, demonstrateur, adviseer en gids ten einde die deelnemers te kan ondersteun in die leerproses (Olivier, 2001:141). Bogenoemde sal alleenlik moontlik gemaak kan word indien die fasiliteerder/aanbieder die volgende primêre take kan vervul. Dit behels:

- Observasie – Die fasiliteerder moet voortdurend kyk en luister na wat gebeur in die groep.
- Memorisering – Die aanbieder moet inligting wat waargeneem en gehoor word, memoriseer, analiseer en interpreteer.
- Terugvoer/Interaksie - Terugvoer van inligting, waargeneem en gememoriseer deur die aanbieder op die regte tyd en op die gepaste metode, sodat deelnemers bewus kan word van hulle huidige funksionering en interaksie bevorder kan word.
- Leiding - Die fasiliteerder benut 'n verskeidenheid van tegnieke, vaardighede en intervensies deur middel van 'n gestruktureerde proses sodat die doelwitte so maklik moontlik bereik kan word. Die fasiliteerder wat leiding neem, is taak-georiënteerd en fokus op doelstellings en uitkomst.

Die aanbieder kan die uitkomst van die program optimaliseer deur benutting van die volgende beginsels van volwasse leer:

- Deelnemers leer die beste indien hulle hoogs gemotiveer is om te leer.
- Deelnemers leer die beste indien hulle die meeste van hulle energie kan wy aan die leerproses.
- Deelnemers leer die beste indien die leerproses suksesvol is en beloning inhou.
- Deelnemers leer die beste indien hulle aktief betrokke is by die leerproses.
- Deelnemers leer die beste indien die inhoudelike van die program betekenisvol aangebied word (South Africa National Defence Force, 2002:8).

Aangesien die Substansafhanklikheids-program in die vorm van 'n werkwinkel aangebied word, is dit belangrik dat die aanbieder moet beseft dat hy/sy die agent is wat verantwoordelik is om denkpattrone van deelnemers te beïnvloed, hul kreatiwiteit te stimuleer en leerproses sodanig te bestuur dat die uitkomst van die program bereik word (Olivier, 2001:143). Die aanbieder moet dus in staat wees om groepsdinamika en -prosesse te kan bestuur.

5.2 DIE LEERPROSES

Die Substansafhanklikheids-program voldoen aan die basiese vereistes wat vervat is in die van die vier-fase leerproses (Osland *et al.*, 2001:42). Hierdie proses, wat ook bekend staan as die Kolb-leersirkel, bestaan uit die volgende fases (Hardingham, 1998:148-149):

- Konkrete beleving, wat gevolg word deur
- observasie en refleksie, wat lei tot
- die vorming van abstrakte konsepte en veralgemening, wat lei tot
- hipoteses wat getoets kan word in toekomstige aksies, wat lei tot nuwe ervaring.

Die proses is alleenlik effektief indien dit die deelnemer in staat stel om kennis te verkry, te ontwikkel, oor te dra en dit te reflekteer in nuwe kennis en insig wat verkry is (Osland & Kolb, 2001:43). Hierdie beginsels sluit ook aan by die beginsels vir fasilitering volgens die Carhuff-model. Daar moet verstaan word hoe mense konsepte, reëls en beginsels verstaan wat hulle gedrag reguleer in nuwe situasies en hoe konsepte aangepas word ten einde eie

effektiwiteit te verbeter. Konstruktiewe gedragsverandering kan dus hierdeur bewerkstellig word (Carkhuff & Anthony, 1979:3).

5.3 DIE LEERKONTEKS

'n Verdere belangrike aspek wat die effektiwiteit van enige kapasiteitsbouprogram kan beïnvloed, is die kwaliteit van die leermateriaal, leerhulpmiddels, soos transparante en uitdeelstukke, die geskiktheid van die lokaal en die relevantheid van die temas wat aangespreek word deur die program.

Die feit dat 'n program ontwikkel en aangebied word beteken nie noodwendig dat dit 'n relevante intervensie-instrument is nie. Dit is daarom noodsaaklik om die volgende resente navorsing met betrekking tot interpersoonlike vaardigheidsopleiding deur Michael Argyle (soos aangehaal deur Hardingham, 1998:135) in ag te neem. Daar is bevind dat bestuurders en toesighouers wat sodanige opleiding deurloop het, se produktiwiteit en verkope in die betrokke maatskappye beduidend verhoog het. Afwesigheid het verder afgeneem en werkstevredenheid het verbeter. Dit is egter steeds nie duidelik of die Substansafhanklikheids-program dieselfde effek op die deelnemers het al dan nie. Hierdie aspek sal in die volgende artikel aangespreek word.

6. SLOTOPMERKING

Die doel van die ontwikkeling van die Substansafhanklikheids-program het daarop gefokus om 'n behoefte, wat geïdentifiseer is, aan te spreek. Dit het ook verder ten doel gehad om alkoholverwante probleme wat in die verlede reaktief aangespreek is pro-aktief te hanteer. Die uiteindelige doel van die program is om die funksionering van die SAPD-personeel te verbeter en om te verseker dat hulle toegerus is om hulle funksies effektief te kan verrig en ook in staat is om by veranderde omstandighede te kan aanpas.

BRONNELYS

- ASK AFRICA. 1997. South African Police Service: Social work services needs assessment: research report. Pretoria: SAPS
- BRISOLARA A, 1988. The Alcoholic Employee: A handbook of useful guidelines. New York: Human Sciences Press
- BURKE R J. 1998 Work and non-work stressors and well-being among police officers . *Anxiety, Stress and coping*. 11: 345 – 362.
- CARKHUFF, R.R. & ANTHONY, W.A. 1979. The skills of helping. Mass.: Human Resource Development Press.
- CORELLI, R & MACLEAN, R . 1994. Drinking to forget the things - they've seen. [Web:] <http://web8.epnet.com/citation.asp?tb> [Datum van gebruik: 2003/07/09.]
- DAVEY J. D., OBST P. L. & SHEENAN, M. C. 2000. The use of audit as a screening tool for alcohol use in the police work place. *Drug and Alcohol Review* 19: 49 – 54.
- DAVEY, J. D., OBST, L. & SHEENAN, M. G. 2001: Drugs : Education, prevention and policy. 8 (2): [Web:] <http://www.tandf.co.uk/journals>. [Datum van gebruik: 2003/04/10]
- EARLY T.J. & GLENMAYE L.F, 2000. Valuing Families: Social work practice with families from a strengths perspective. *Social work*: 45(2): 118 - 131
- EMPLOYEE EDUCATION, 1996. [Web:] <http://www.spadion.com/nta/emplo> [Datum van gebruik: 2003/10/03]]
- FINN, P. 1997. Reducing Stress on Organization - Centered Approach. *FBI Publication Law Enforcement Bulletin* [Web:] <http://www/fbi.gov/publications/leb/1997/aug975.htm> [Datum van gebruik: 2004/03/05]
- FLEISHER, D & KAPLAN , B.H. 1988. Employee Assistance/Counseling Typologies (In Gary M. Gould, G.M. & Smith, M.L. Social work in the workplace. New York: Springer Publishing Company.
- GOOGINS, B & GODFREY, J. 1987. Occupational Social Work. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- GORDIS, E 1996. [Web:] <http://www.niaaa.nih.gov/publications/aa32.htm> [Datum van gebruik: 2003/07/09]
- GOLDFARB D, undated: The effects of stress on the police officers. [Web:] <http://www.thinblueline.com/polstres.htm> [Datum van gebruik: 2003/07/09]
- GOULD, G..M. & SMITH, M.L. 1988. Social work in the workplace: practice and principles.. New York: Springer Publishing Company:
- HACKETT, D. Ongedateerd. Peer support in law enforcement: a helping hand). [Web:] <http://www.cophealth.com/articles/peersupp.html>. [Datum van gebruik: 2003/09/07]
- HARDINGHAM, M. 1998. Psychology for trainers. Great Britain: The Cronwall Press.
- HOWE, B. 1989. Alcohol Education. A handbook for health and welfare professional. London: Travistock

- KOHAN, A. & O'CONNOR, B.P. 2002. Police officer job satisfaction in relation to mood, well-being, and alcohol consumption. *The Journal of Psychology* 136(3): 307-318
- LLOYD, C., KING, .R. & CHENOWETH, L. 2002. Social work, stress and burnout: a review.. *Journal of Mental Health*. 11(3):255-265
- LEONARD, R & ALISON, L. 1999. Critical incident stress debriefing and its effects on coping strategies and anger in a sample of Australian police officials involved in shooting incidents. *Work and stress*. 13(2):144-161.
- MACEVAN, I. 1991. Counselling problem drinkers. St Ives: Clays Ltd
- OLIVIER, C. 2001. Let's learn educate, train and learn outcomes-based. Clubview: Design books
- OSLAND, J.S. & KOLB, D.A. 2001. Organizational behaviour: an experimental approach. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- PARRY, C.D.H. & BENNET, A.L. 1998. Alcohol policy and public health in South Africa. Cape Town: Oxford University Press
- POLICE Social Work Services kyk SOUTH AFRICA. Police Social Work Services
- RIVERS, C.P. 1994. Alcohol and human behaviour, theory, research and practice. New York: Prentice-hall
- ROOSENDAAL, P. 2002. SAPD-lede slagoffers van misdaad: die eindresultaat...selfmoord.. *Servamus*: 95(7): 20-23.
- SARTOR, R: 1996; Alcohol and drug abuse in the workplace – implications of the amended Labour Relations Act. *Occupational Health Southern Africa*. July / August 1996: Vol 2, NO.4: 14-15
- SELYE, H. 1956. Stress for life. New York: McGraw-Hill.
- SOUTH African National Defense Force kyk SOUTH AFRICA. South African National Defense Force
- SOUTH African Police Service kyk SOUTH AFRICA. South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. Police Psychological Service. 2001. Defusing Manual. Pretoria: South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. South African National Defence Force. 2002. HIV/AIDS Master Trainers Manual. SANDF.
- SOUTH AFRICA. 1998. Consolidation notice issued in terms of section 25 of South African Police Service Act, 1995(Act no. 68 of 1995) NATIONAL INSTRUCTION: 18/1998: DEBRIEFING OF EMPLOYEES WHO HAVE EXPERIENCED TRAUMATIC INCIDENTS: Pretoria: Sout African Police Service.
- SOUTH AFRICA. South African Police Service. 2003. National Instruction: EAP Policy.
- SOUTH AFRICA. Police Psychological Service. 2001. Defusing Manual. Pretoria: South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. Police Social Work Services, Working Committee. 2001a. Managing stress effectively programme. Pretoria: South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. Police Social Work Services. Working Committee. 2001b. Substance dependency programme. Pretoria: South African Police Service.

- SOUTH AFRICA. Police Social Work Services. 2001b. Annual Report, 1 April 1999- 31 March 2001. Pretoria: SAPS.
- SUID-AFRIKA. 1995. Wet op Arbeidsverhoudinge, no 66 van 1995. Pretoria: Staatsdrukker
- SUID AFRIKA. 1993. Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid no 85 van 1993. Pretoria: Staatsdrukker
- STUTTERHEIM, E & MORUANE, S. 2002. The repositioning of social work in the South African Police Service (In Weyers, M.L. (ed.). Repositioning social work within a changing environment: a collection of papers presented at the 2002 National Conference of the Joint University Committee for Social Work. Potchefstroom: School for Psychosocial Behavioural Sciences, PU for CHE. pp. 68-78).
- STUTTERHEIM, E & WEYER, M.L. 2002. Strengths-focused intervention: the new approach of the Social Work Services of the South African Police Service(SAPS). Paper presented at the: International Conference on Military Medicine (ICMM), held on Sept 15-20, 2002 at Sun City, South Africa
- STRYDOM, A.M.M 1997. Die ontwikkeling van 'n voorkomingsprogam vir alkoholmisbruik in die mynbedryf. Bloemfontein: UOVS (Proefskrif Ph.D Maatskaplike Werk)
- SUID-AFRIKA. 1994. Staatsdienswet, Proklamasie no. 103 van 1994. Pretoria: Staatsdrukker
- SUID-AFRIKA. 1995. Wet op die Suid-Afrikaanse Polisie, no 68 van 1995. Pretoria: Staatsdrukker
- VIOLANTI J M 1999; Alcohol Abuse in Policing. Prevention Strategies in (FBI)Law Enforcement Bulletin Jan 1999 (16-17) Vol 68 (Issue 1)
- VIOLANTI J M undated : Police Psychological Trauma: Law Enforcement Wellness Association: <http://www.cophealth.com/articles/articles-psyhtrauma.html>.2003/07/09
- WETTE kyk SUID-AFRIKA.

ARTIKEL 2

'N EVALUASIE VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM VAN DIE SUID-AFRIKAANSE POLISIEDIENS

Me.M. du Plooy is 'n maatskaplike werker in diens van die SAPD en Dr. P. Rankin is 'n dosent verbonde aan die Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe: Vakgroep Maatskaplike Werk, Potchefstroomskampus van die Noordwes-Universiteit.

UITTREKSEL

Agtergrond:

In die lig van die herstrukturering wat na 1996 in die Suid-Afrikaanse Polisie diens plaasgevind het, en ander faktore het die Polisie maatskaplikewerk-dienste besluit om die spanwydte van dienslewering te uit te brei en proaktiewe, kapasiteitsbou-intervensies, in te sluit. Die ontwikkeling van 15 kapasiteitsbou programme het in 1999, hieruit voortgevloei. Daar het egter 'n toenemende behoefte ontstaan om 'n impakstudie te doen ten einde te meet wat die impak van die programme is op SAPD personeel, met die gevolg dat die Evaluasie van die Polisie Kapasiteitsprogramme(PKBP)-studie gedurende 2001 geloods is. Die evaluering van die Substansafhanklikheids-program vorm deel van die navorsing.

Doel:

Die primêre doel van die navorsing was om te bepaal watter effek die Substansafhanklikheids-program op die kennis, houding en gedrag van SAPD personeel het

Metode:

In die navorsing, is gebruik gemaak van 'n vergelykende groep, voor- en natoets ontwerp en triangulering. Ses meetinstrumente sowel as 'n aanbiedersevaluasie vraelys is ontwerp en voltooi deur 217 groep respondente uit 'n eksperimentele groep, 47 respondente uit 'n vergelykende groepe en 10 aanbieders.

Resultaat:

Deur middel van die triangulering van metings is daar bevind dat die Substansafhanklikheids-program 'n praktiese betekenisvolle effek het op die kennis, houding en gedrag van deelnemers. Die program is dus 'n effektiewe hulpmiddel vir Polisie maatskaplikewerkdienste om dienslewering in die SAPD te verbeter en substansmisbruik te voorkom.

1. INLEIDING

Die behoefte aan personeelkapasiteitsbouprogramme in die Suid-Afrikaanse Polisie diens (voortaan SAPD) kan aan veral twee faktore toegeskryf word. Eerstens was daar 'n verskeidenheid van beleidsdokumente en verklarings deur die SAPD-bestuur wat die bemagtiging van lede om

effektiewe dienste binne die konteks van 'n veranderde organisasie en gemeenskap te lewer, beklemtoon het. Dit het vorm gegee aan die SAPD se fokusverkuiwing na 'n pro-aktiewe, kliënt-gesentreerde diens aan die gemeenskap na April 1994 (Stevens & Yach, 1995:6). Bogenoemde beleidsaanpassings het ook weerklank gevind in minister Charles Nquakule (2003) se begrotingstoespraak (Budget speech <http://www.is.org.za/budget/2003/budget03a.htm>). 'n Tweede faktor was die hoë voorkoms van maatskaplike probleme onder SAPD-lede wat nie langer op 'n koste effektiewe manier hanteer kon word nie. Gevolglik moes daar 'n alternatief vir die bykans uitsluitlike individu-gesentreerde en reaktiewe terapeutiese dienslewering aan die lede van die SAPD gevind word.

In reaksie hierop is daar oor die loop van 3 jaar (1999 – 2001) verskeie personeelkapasiteitsbouprogramme deur die maatskaplikewerk-diens van die SAPD ontwikkel en geïmplimenter, wat weer aanleiding gegee het tot die loods van die navorsingsprojek om genoemde programme te evalueer. Die Program vir die Voorkoming van Substansafhanklikheid, wat in hierdie artikel beskryf word, het deel uitgemaak van hierdie projek. As aanloop tot die aanbieding en bespreking van die empiriese gegewens wat betrekking het op die evaluering van die program, sal daar eerstens 'n uiteensetting gegee word van die agtergrond tot die ontwikkeling van die program. Tweedens word 'n beskrywing gegee van sekere aspekte van die aard van die program, terwyl die navorsingsprosedure wat gevolg is om die program te evalueer, ook bespreek sal word.

2. AGTERGROND EN ONTWIKKELING VAN DIE PROGRAM

Vanweë die beleidsveranderinge in die SAPD en die gepaardgaande herstrukturering van die organisasie, wat ook sy invloed op maatskaplikewerk-dienslewering binne die Polsiediens gehad het, is die onafhanklike navorsingskonsultante, Ask Africa, gevra om navorsing oor die aard van maatskaplike werk binne die SAPD te doen. Aandag moes aan die volgende aspekte gegee word:

- a. SAPD lede se behoefte ten opsigte van Maatskaplike werkdienste.
- b. Maatskaplike werkers in die SAPD se persepsie van SAPD lede se behoefte en
- c. 'n Vergelyking van die twee studies (Stutterheim & Moruane, 2002:4).

Die navorsing deur Ask Afrika is gedurende 1997 onderneem en die finale verslag is in 1998 verskaf (Ask Africa, 1998). Die navorsing het getoon dat daar 'n behoefte was aan beide reaktiewe (terapeutiese) en pro-aktiewe (kapasiteitsontwikkeling) dienslewering. Prioriteitsareas wat deur Ask Africa (Ask Africa, 1998:28) uitgewys is, en ook deur statistiek van die SAPD-Maatskaplikewerkdiens bevestig is, het die volgende ingesluit: stres, alkohol/middelafhanklikheid, finansiële probleme en samewerking/konflik tussen lede (Ask Africa, 1997: 28).

Tydens 'n Nasionale Konferensie vir provinsiale maatskaplike werkers (13 - 17 September 1999) is besluit om kapasiteitsbouprogramme, wat op hierdie prioriteitsareas gefokus moes wees en wat landswyd aangebied sou kon word, te ontwikkel (PMWD, 1999:2) Maatskaplike werkers van die verskillende provinsies het die taak gehad om voorstelle te maak oor omvattende kapasiteitsbouprogramme en het die volgende vyf programme vir ontwikkeling geprioritiseer:

- "Colleague Sensitivity"
- "Life Skills"
- "Managing Stress Effectively"
- "Be Money Wise"
- "Substance dependency"
- "HIV/AIDS awareness"

Vyf werkgroepe, bestaande uit een maatskaplike werker uit elke provinsie, is gedurende Maart/April 2000 gestig om die geïdentifiseerde programme te ontwikkel. Provinsies het

bestaande programme beskikbaar gestel as vertrekpunt vir die ontwikkeling van finale programme. Die programme was volgens SAQA-vereistes saamgestel en was ontwerp om in die vorm van werkswinkels aangebied te word. Die programinhoud en prosedures tydens aanbidding was van so 'n aard dat dit die vakkundige kennis en vaardigheid van 'n maatskaplike werker vereis het. Daar was ook onmiddellik met die implementering van die programme begin. Sedert die loodsing van die programme in Oktober 2000 tot Oktober 2001 is sowat 3 500 van die 120 000 lede in die SAPD bereik (Huisamen, 2003:2).

In die loop van die volgende jaar is 'n besluit geneem dat die impak van die programme op alle personeel van die organisasie met behulp van navorsing gemeet moes word. Alhoewel al die programme oor basiese meetinstrumente beskik, het daar 'n behoefte aan 'n meer volledige en wetenskaplike evaluasie ontstaan wat die impak van die programme op die SAPD lede se kennis, houding en gedrag/optrede (KAPB) asook kostedoeltreffend daarvan, kon meet. Dit was dan ook die besondere doelwit van die evaluering van die substansafhanklikheidsprogram.

Daar is in 2001 besluit om 'n omvattende navorsingsprojek wat as die "Evaluation of Personnel Capacity Building Programme (PCBP) Study" sou bekend staan, van stapel te stuur om die impak en kostedoeltreffendheid van al die programme te meet. Die onderhawige navorsing maak deel uit van hierdie PCBP-navorsingsprojek.

3. AARD VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDS-PROGRAM

Substansafhanklikheid is deur Ask Africa (1997:41) se navorsing uitgewys as een van die terreine van dienslewering in maatskaplike werk in die SAPD waaraan daar 'n dringende behoefte bestaan het. Die Nasionale Statistiek vir PMWD vir die tydperk 1/4/99 – 30/3/2000 (tabel 1) dui daarop dat 586779 minute bestee is aan reaktiewe dienste deur maatskaplike werkers aan substansafhanklikheidsprobleme (Police Social Services, 2001:3). Uit bogenoemde is dit duidelik dat lede verbonde aan die SAPD ernstige probleme op hierdie terrein ervaar het, 'n toestand wat vererger is deur 'n beleidsverandering van Polmed in die 2000 boekjaar. Ingevolge hierdie beleidsverandering kon lede tans slegs een keer alkoholbehandeling ondergaan met 'n limiet van R2000 vir die behandeling. Lede kon dit gevolglik nie bekostig om 'n volledige behandelingsprogram in 'n privaat kliniek te deurloop nie, wat voorkomende ingrepe noodsaaklik gemaak het. Die doel van die substansafhanklikheidsprogram was juis daarop gerig om lede in staat te stel om alkoholisme te kan identifiseer en om insig te ontwikkel ten opsigte van die impak van alkohol op die individu en die organisasie (Police Social Work Services, 2001:5). Blootstelling aan die program sou die SAPD-lid nie net in staat stel om sy verantwoordelikheid aan die dag te lê met betrekking tot eie alkohol inname nie, maar sou ook dienslewering op grondvlak kon verbeter. Lede moet dikwels diens lewer aan lede van die publiek wat onder die invloed van alkohol of ander substansafhanklikheidsmiddele verkeer. Dienslewering aan die publiek word ook indirek hierdeur verbeter, en die lid word bemagtig om optimaal te funksioneer binne sy werksomgewing.

Die substansafhanklikheids-program stel die personeellid bloot aan verskeie aspekte van drankmisbruik en alkoholisme en die behandeling daarvan. Die doel met die program is om die SAPD-personeellid te bemagtig met die nodige kennis oor substansafhanklikheid met die doel om hom toe te rus om situasies te hanteer wat waarskynlik tot drankmisbruik aanleiding kan gee. Die inhoud en die opleidingsaktiwiteite van die program word in die onderstaande tabel uiteengesit.

TABEL 1: DIE TEMAS EN AANBIEDING VAN DIE SUBSTANSAFHANKLIKHEIDSPROGRAM

TEMAS	PROSEDURES EN HULPMIDDELS
<ul style="list-style-type: none"> • Introduction 	<ul style="list-style-type: none"> • Orientation and establishment of learning objectives: Learning aid: Transparencies. • Personal introduction in small groups; Learning aid: name cards and flip chart paper.
<ul style="list-style-type: none"> • Knowledge Quiz 	<ul style="list-style-type: none"> • Ice breaker: Distribute Knowledge quiz, discussion in small groups.
<ul style="list-style-type: none"> • Phases of Alcoholism • First phase: Psychological phase • Second phase: Physical phase 	<ul style="list-style-type: none"> • Presentation of theory by Presenter. • Distribute handout two: Phases of alcoholism. • Handout three: Case studies. • Physical dependency: Mood swings are sought: Progressive stage 2. • Psychological dependency: Learning the mood swings: Progressive stage 1. • Group discussion and feedback to establish if participants were able to apply the theory they received.
<ul style="list-style-type: none"> • Definition of Alcoholism • What is alcohol abuse • What is alcohol dependency • The effects of Alcohol 	<ul style="list-style-type: none"> • Group discussion and exercise: Flip cart paper and marker. • Collage to create an alcohol dependent person/ to demonstrate their definition of alcohol dependency. • Distribute Handout 4: IQ Questionnaires: Purpose to link the theory on alcoholism with self-knowledge. • Group discussion: Physical effects, Psychological effect interpersonal relationships and social functioning.
<ul style="list-style-type: none"> • Defence Mechanisms • Introduction • Types of defence mechanisms 	<ul style="list-style-type: none"> • Presentation of theory by Presenter. • Presenter utilize transparency on Defence meganisms. • Handout 5: Defence mechanisms – flash cards. • Role-play with regard to defence meganisms.
<ul style="list-style-type: none"> • Stages of change • Stages of Change • Conclusion 	<ul style="list-style-type: none"> • Presentation of theory by Presenter. • Handout 6: Stages of change.
<ul style="list-style-type: none"> • Treatment • Why should people with a drinking problem be treated? • Referral for treatment • Types of treatment • Aftercare 	<ul style="list-style-type: none"> • Presentation of theory by Presenter. • Transparency: Indicators for treatment. • Group discussion: The consequences of not being treated for alcoholism.
<ul style="list-style-type: none"> • Conclusion 	<ul style="list-style-type: none"> • One learner to summarize on what was presented during the workshop.

	• Work through listed expectation. • Discuss whether it was met or not. • Handout 7: evaluation form.

4. NAVORSINGSONTWERP EN -PROSEDURE

4.1 DOELSTELLINGS

Die oorhoofse doel van hierdie ondersoek was om die impak van die substansafhanklikheidsprogram op SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede te bepaal. Ten einde die bogenoemde doelstellings te bereik, was die volgende doelwitte in die ondersoek nagestreef :

- Om met behulp van 'n empiriese ondersoek die *impak* van die substansafhanklikheidsprogram op die SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede (KGH) te bepaal.
- Om die *kwaliteit van aanbidding* en *die invloed* wat dit op die impak van die program het, vas te stel.
- Om met behulp van die resultate wat behaal is, *riglyne* vir die verbetering en die aanbidding van die substansprogram daar te stel.

4.2 NAVORSINGSONTWERP

Vanweë die feit dat daar in die navorsing gefokus is op die impak van die substansafhanklikheids-program op SAPD-lede se kennis, houdings en gedrag/optrede, is gebruik gemaak van 'n vergelykende voortoets-natoets ontwerp. Dit is ekwivalent aan die klassieke eksperiment, maar volgens De Vos en Fouche (1998:132), sonder die "... random assignment of subjects to the groups". Dit word beskou as die mees toepaslike ontwerp, aangesien hierdie ontwerp dit moontlik maak om statisties te bepaal wat die effekgrootte van die programme is in omstandighede waar dit nie moontlik is om te hou by die noodsaaklike vereistes van die klassieke ontwerp nie (Bailey, 1994:236-7; Cohen, 1977:103; Strydom, 1999:110).

Die tipe kwasi-eksperimentele ontwerp verskil slegs in een opsig van die klassieke eksperimentele ontwerp, nl. dat die vergelykende groep nie ewekansig geselekteer en presies verteenwoordigend van die eksperimentele groep is nie (Gravetter & Forzano, 2003:463; De Vos & Fouche, 1998:132). Deurdat die effektiwiteit van elke program afsonderlik gemeet is, word die ondersoek beskou as 'n uitkomsanalise of ex-post impak-analise. Die totale PKBP-ondersoek kan as 'n impakassessering ("impact assessment") beskou word (Roche, 2000:546).

4.3 PROSEDURE

Die navorsingsprosedure, om die program te toets, het uit die volgende vier stappe bestaan:

Stap 1: Die literatuurstudie

'n Omvattende literatuurstudie oor die vereistes van 'n substansafhanklikheidsprogram, die generiese aard van kapasiteitsbouprogramme en oor die aard van impakanalises is onderneem. Hierbenewens is die SAPD se beleidsdokumente ten opsigte van kapasiteitsontwikkeling en gemeenskapsdienslewering, asook die aard van gemeenskapspolisiering en aanverwante aangeleenthede ook in oënskou geneem. Bronne wat geraadpleeg is, sluit toepaslike bronne op die internet en literatuur vanuit ander verwante terreine soos bestuur, gemeenskapspolisiering, kriminologie en psigologie in.

Stap 2: Ontwerp en toetsing van die meetinstrumente

Hierdie stap het bestaan uit die ontwerp en toetsing van die ses instrumente wat in die ondersoek gebruik is. Weens die unieke aard van die programme, kon daar in die ondersoek nie van gestandaardiseerde vraelyste/meetinstrumente gebruik gemaak word nie, en gevolglik moes totaal nuwe meetinstrumente ontwikkel word.

Vier van die meetinstrumente, die sogenaamde KHG-vraelyste, was ontwerp om in die voor- en natoetse van beide die eksperimentele en vergelykende groep gebruik te word. Elke vraelys het hoofsaaklik uit Likert-tipe vrae bestaan, en was daarop gemik om die deelnemers se kennis, houdings en gedrag (KHG) te meet. In die natoets-vraelys vir die eksperimentele groep is voorsiening gemaak vir vier addisionele items om respondente in staat te stel om die programinhoud ook te evalueer.

Benewens die KHG-vraelyste is twee meetinstrumente ook ontwikkel om die aanbieder en die aanbieder van die program te evalueer ten einde die programmeting so omvattend en volledig moontlik te maak.

Voor die aanvang van die empiriese ondersoek was die KHG-vraelyste eers gedurende loodsondersoeke op Kemptonpark met 15 deelnemers en op Ottosdal met 20 deelnemers getoets. Aanpassing met betrekking tot die vrae en struktuur van die vraelys is na afloop van elke loodspreek gedoen. Die prosedures wat verband hou met die benutting van die vraelys is ook geëvalueer. Dit het die vorm aangeneem van die gefokusde groeponderhoud (Schurink, et al. 1998; 314) met die betrokke aanbieders.

Die Aanbiedersevalueringsvraelys is deur die hele PKBP-navorsingspan ontwerp en deur almal vir die PKBP-navorsingsprojek gebruik. Die vraelys was saamgestel uit bestaande evalueringinstrumente wat vervat is in die verskillende programme, sowel as die van verskillende opleidingsinstansies (vgl. Academic Services, 2000) en teoretici (Kirkpatrick, 1998: 26-32). Die instrument het bestaan uit 31 items en was gefokus op die deelnemers se beleving van (1) die aanbieder, (2) sy/haar aanbiedingsvaardighede, (3) die leerproses, (4) die konteks waarin die program aangebied is, (5) die evaluering van die sinvolheid van die program en (6) algemeen. Hierdie vraelys is slegs deur die eksperimentele groep voltooi. Dit word slegs as 'n sekondêre meetinstrument beskou, omdat dit nie aan dieselfde hoëvlak statistiese analise as die ander instrumente onderwerp word nie. Deur die benutting van Chronbach(α) se alpha koëffisiënt (Jackson, 2003:42-43; Gravetter & Forzano, 2003:391) is daar bepaal dat die vraelys oor 'n groot mate van betroubaarheid beskik het.

Die Aanbiedersevalueringsvraelys is ook deur die hele PKBP-navorsingspan ontwerp en getoets deur almal vir die PKBP-navorsingsprojek gebruik. Die doel met die vraelys was om vir maatskaplike werkers wat die programme aangebied het, die geleentheid te gee om hulle eie vaardighede ten opsigte van programaanbieder te evalueer, sowel as hulle beleving van die sinvolheid van die program. Verder kon hulle ook voorstelle maak met betrekking tot die verbetering van die program. Die vraelys bestaan uit 36 geskaalde items wat op die volgende gefokus het: (1) selfevaluering deur die maatskaplike werker as aanbieder, (2) selfevaluering van aanbiedingsvaardighede, (3) evaluering van die leerproses, (4) evaluering van die konteks waarin die program aangebied is, en (5) 'n evaluering van die sinvolheid van die program.

Stap 3: Meting van die uitkomst van die Substansafhanklikheids-program

Die meting van die Substansafhanklikheids-program se uitkomst is na afloop van die loodsondersoek en aanpassing van die vraelyste as 'n afsonderlike navorsingssubprojek hanteer. Die program is in al nege provinsies aangebied asook te SAPD-hoofkantoor wat as die tiende provinsie beskou word, vanaf 3 Februarie 2003 – 28 Mei 2003.

Stap 4: Analisering en interpretering van data

Die vierde stap het bestaan uit die analisering en interpretering van alle data wat ingesamel is met behulp van die vraelyste.

4.4 DIE ONDERSOEKGROEPE

In die oorhoofse EPKBP-onderzoek is daar 'n totaal van 4 303 deelnemers betrek. Dit het bestaan uit 3 437 lede van eksperimentele groepe, 720 lede van vergelykende groepe ("comparison groups") en die 146 maatskaplike werkers wat die programaanbiedings hanteer het. Dié deelnemerskorps verteenwoordig 3,25% van die totale werksmag van die SAPD gedurende die betrokke tydperk, te wete 132 482 persone. Dit is meer as die minimum steekproef van 1% tot 2% wat gewoonlik vir ondersoeke van dié omvang gestel word (Stoker soos aangehaal deur Strydom & De Vos, 1998:192-193). Personeel verbonde aan die SAPD wat vanaf 3 Februarie 2003 tot 28 Mei 2003 die onderskeie programme bygewoon het, het deel gevorm van die eksperimentele groep van die totale EPKBP. Daar is dus van beskikbaarheidssteekproeftrekking gebruik gemaak (Zechmeister & Posavac, 2003:11). Wat betref die vergelykende groep, is die verskillende provinsies versoek om 'n voor- en na-toets met die vergelykende groep uit te voer in dieselfde tyd wat die program vir die eksperimentele groep aangebied word. Ten einde die vergelykende groep so verteenwoordigend as moontlik te maak van die nasionale profiel van die SAPD, is provinsies voorsien van 'n riglyn vir die samestelling van die groepe. Die provinsies het egter nie altyd daarin geslaag om aan die kriteria te voldoen nie.

Ten einde te verseker dat die eksperimentele en vergelykende groep so verteenwoordigend as moontlik van die SAPD populasie is, is die volgende vier hoofkriteria gebruik, naamlik: rang, posvlak, ras, geslag en provinsie. Deur die benutting van provinsie as 'n kriteria is daar ook verseker dat eienskappe soos taalverspreiding, geografiese ligging (landelik, diep-landelik, en stedelik), historiese agtergrond en verskillende seksies van die organisasie ingesluit is.

Wat die oorweging van rang/status aanbetref, is in ag geneem dat die SAPD se personeelkorps uit twee groepe werknemers saamgestel is. Die een groep bestaan uit funksionele lede wat ingevolge die Polisiewet (Wet 68 /95) aangestel is, en wat die volgende rangvlakke insluit: konstabel, sersant, inspekteur, kaptein, superintendent, senior superintendent, direkteur en die kommissariskader. Vir die doeleindes van die navorsing is die onderoffisierskader, naamlik konstabel, sersant en inspekteur afsonderlik hanteer, aangesien hulle die grootste behoefte aan opleiding gehad het. Vanaf kaptein en hoër, is die offisierskader en word in die navorsing na hulle as offisiere verwys. Die rede vir die groepering is omdat die range die bestuurskader vorm. Die ander groep werknemers is die sg. siviele personeel wat ingevolge die Staatsdienswet (Proklamasie 103 van 1994) aangestel is. Hierdie groep personeellede word in poste soos sekretaresse, registrasieklerke, datatiksters, administrasieklerke, mediese beamptes en personeel-beamptes benut. Vir die doeleindes van die oorspronklike totale analise, is die staatsdienspersoneel as 'n eenheid hanteer.

In die meting van die uitkomst van die Substansvoorkomingskapasiteitsbouprogram, het die eksperimentele en vergelykende groepe uit respektiewelik 213 en 47 lede bestaan. Die samestelling van die groepe in terme van rang/pos word vervolgens uiteengesit in Tabel 2.

TABEL 2: VERSPREIDING VAN EKSPERIMENTELE EN VERGELYKENDE GROEP IN TERME VAN RANG/POS

GROEPE	KONSTABEL	SERSANT	INSPEKTEUR	OFFISIERE	STAATSDIENS- WETPERSONEEL	NIE BEPAAAL- BAAR*	TOTAAL (n)
Ekspere- mentele groep ¹	25 (11,73%)	34 (15,96%)	89 (41,78%)	12 (5,63%)	52 (24,41%)	1 (0,46%)	213 100%
Vergelykende groep	0 (0%)	12 (25,53%)	17 (36,17%)	7 (14,89%)	11 (23,40%)	0 (0%)	47 100%
Totale SAPD- populasie ²	13936 10.52%	17478 13.19%	56671 42.78%	15008 11.33%	29304 22%	85 0.06%	132482 (99,88%)

- "Nie bepaalbaar": Ongespesifiseerde range/poste op databasis

Die samestelling van die eksperimentele groep was oor die algemeen in lyn met die van die totale SAPD-populasie. Die offisiersgroep was egter onderverteenvoordig. Groter afwykings het in die vergelykende groep voorgekom met die konstabels wat geensins verteenwoordig was nie. Sersante was oorverteenvoordig en inspekteurs onderverteenvoordig. Word die gemiddelde perstantasie (21%) van die onderoffisiere in die vergelykende groep egter vergelyk met die gemiddelde persentasie van hierdie groep van die totale populasie (22%), is dit steeds in lyn met die populasieverpreiding in die SAPD.

TABEL 3: VERSPREIDING VAN EKSPERIMENTELE EN VERGELYKENDE GROEP IN TERME VAN RAS EN GESLAG

GROEPE	SWART MAN	SWART VROU	KLEURLING MAN	KLEURLING VROU	WIT MAN	WIT VROU	ASIATIESE MAN	ASIATIESE VROU	TOTAAL (n)
Ekspere- mentele groep	94 43,31%	53 (24,42%)	14 (6,45%)	9 (4,14%)	23 (10,59%)	18 (8,29%)	3 (1,38%)	2 (0,92%)	217 (100%)
Vergely- kende groep	20 (42,55 %)	10 (21,27%)	4 (8,51%)	0 (0%)	5 (10,63%)	6 (12,76%)	0 (0%)	2 (4,25%)	47 (100%)
Totale SAPD Populasie	63466 47.91%	17150 12.95%	9006 6.80%	4392 3.32%	20429 15.42%	12753 9.63%	3516 2.65%	1343 1.01%	132482 100%

Twee veranderlikes wat duidelik uitstaan in die eksperimentele groep, is swart vrouens wat 11,47% oorverteenvoordig was en die blanke mans wat 4,83% onderverteenvoordig was.

Die res van die rassegroep verpreiding was redelik in lyn met die van die totale SAPD populasië.

Die samestelling van die vergelykende groep het egter groter afwykings getoon, naamlik daar was geen verteenwoordiging uit die Kleurlingvroue (3,32%) of Asiatiese mans (2,65%) nie. Swart vrouens (8,32%), Kleurling mans (1,71%), Wit vrouens (3,13%) en Asiatiese vroue (3,24%) was oorverteenvoortdig in die vergelykende groep, terwyl Swart mans (5,36%), Kleurling vroue (3,32%), Blanke mans (4,79%) en Asiatiese mans (2,65%) onderverteenvoortdig was.

Die moontlikheid dat hierdie veranderlikes 'n invloed sou hê op die uitkoms van die navorsing is ondersoek. Uit die analise van die statistiek is bevind dat die program nie onderskei tussen ras- en geslagsgroepe nie en gevolglik vir alle SAPD-personeel aangebied kan word.

Die finale kriteria wat benut is om te bepaal of die eksperimentele en verteenwoordigende groepe die SAPD-populasië verteenwoordig, is die provinsie waar die deelnemers werk. Die resultate saam met die getal aanbieders per provinsie word vervat in Tabel 4.

TABEL 4: VERSPREIDING VAN EKSPERIMENTELE EN VERGELYKENDE GROEP IN TERME VAN PROVINSIES

PROVINSIE	GETAL LEDE IN EKSPERIMENTELE GROEP	%	GETAL LEDE IN VERGELYKENDE GROEP	%	PERSONEEL- LEDE PER PROVINSIE*	%	GETAL AANBIEDERS	%
Gauteng	21	9,7	2	4,7	26575	22,76	2	5
Wes-Kaap	25	11,5	5	11,9	11743	10,02	2	12,5
Oos-Kaap	18	8,3	3	7,14	15747	13,34	1	6,25
Noord- Kaap	18	8,3	5	11,9	3257	2,78	1	6,25
Kwazulu- Natal	19	8,7	6	14,28	19288	16,45	2	12,5
Vrystaat	17	7,8	4	9,52	9501	8,11	3	18,75
Noordwes	23	10,6	6	14,28	9046	7,72	1	6,25
Limpopo	23	10,6	3	7,14	8937	7,62	1	6,25
Mpumalanga	25	11,5	3	7,14	6118	5,22	2	12,5
Hoofkanto- or	27	12,5	5	11,9	7010	5,98	1	6,25
TOTAAL	217	100%	42	100%	117222	100%	16	100%

Die eksperimentele groep was onderverteenvoortdig in Gauteng (12,97%), Oos- Kaap (5,4%), Kwazulu-Natal (7,75%), en oorverteenvoortdig in Noord-Kaap (5,52%), Noordwes (2,88%), Limpopo (2,98%), Mpumalanga (6,28%) en Hoofkantoor (6,52%). Dieselfde tendens was teenwoordig by die vergelykende groep, naamlik onder-verteenvoortdig in Gauteng (18,06%), Oos-Kaap (6,2%), Kwazulu-Natal (2,17%) en oor-verteenvoortdig in Noord-Kaap (9,12%), Noordwes (6,56%) en Hoofkantoor (5,92%). Ten spyte van die afwyking kan daar tog tot die slotsom gekom word dat die navorsingsgroep voldoende verteenwoordigend was in terme van die totale SAPD-populasië wat geografiese verspreiding betref.

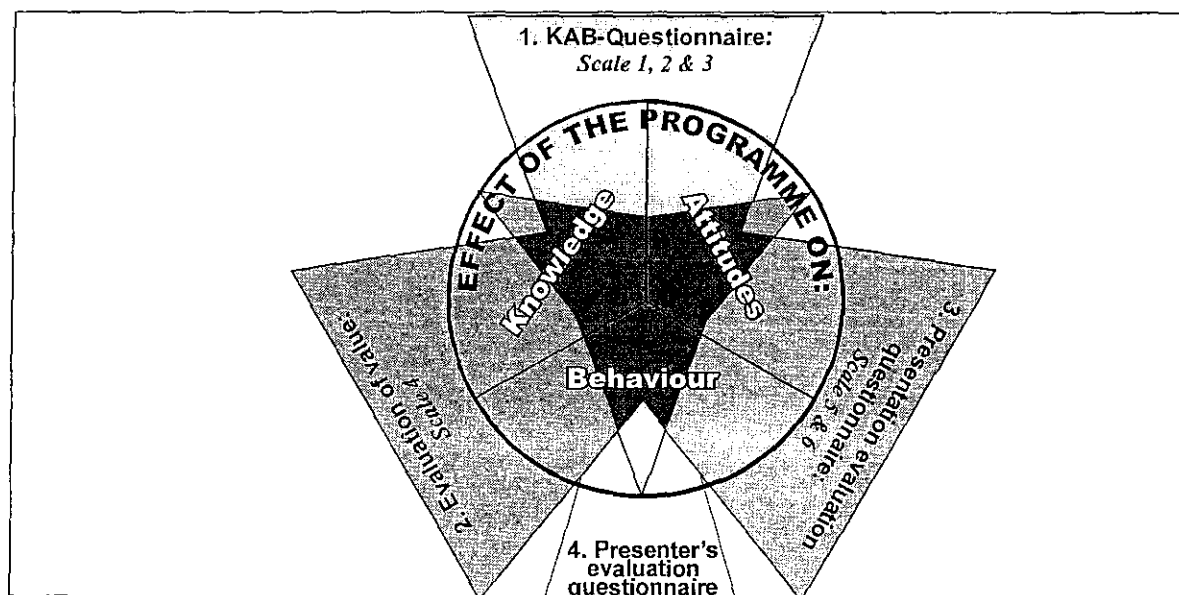
4.5 DATA-INSAMELINGSTRUMENTE

Weens die unieke aard van die programme, was daar nie bestaande gestandaardiseerde meetinstrumente beskikbaar nie, en moes daar gevolglik nuwe meetinstrumente ontwikkel word. In die ondersoek is daar ook van triangulering gebruik gemaak ten einde te kompenseer vir die potensiële tekortkominge in die individuele meetinstrumente. Vir die doeleindes van die ondersoek is die volgende definisie van triangulering gebruik: "Triangulation in research refers to the combination of two or more theories, data sources, methods, or investigations in one study of a single phenomenon to converge on a single construct" (Hilton 2002:43). In hierdie verband is die sogenaamde binne-metode ("within-method") (Bryman, 2003:23) van triangulering benut, omdat meervoudige instrumente ingespan is om dieselfde fenomeen, te wete die effek van die program, te meet en om die resultate met mekaar in verband te bring (Mark, 1996:220; Patton, 2002:556-560).

In hierdie ondersoek is daar op die binne-metodebasis van drie tipes meetinstrumente gebruik gemaak, naamlik:

- Die KHG-vraelyste met hul drie primêre skale (voltooi deur beide die eksperimentele en vergelykende groepe).
- 'n Skaal vir die evaluering van die program (voltooi deur die eksperimentele groep na aanbieding van die program), en
- Die Programaanbiedingsvraelys met sy programsinvolheids- en programkwaliteitskale (voltooi deur die eksperimentele groep na aanbieding van die program).
- Die vierde vraelys, naamlik die Aanbiedersvraelys, is slegs as 'n sekondêre meetinstrument beskou deurdat dit nie aan dieselfde hoëvlak statistiese analise as die ander instrumente onderwerp kon word nie. Die wyse waarop al die instrumente binne die konteks van triangulering met die meting van die program-uitkomstverband hou, word visueel in Diagram 1 uitgebeeld.

Diagram 1: Die wyse waarop triangulering in die ondersoek benut is

Die KHG/O (Kennis, Houding en Gedrag/ Optrede) analyses word algemeen gebruik in opleidingsgeoriënteerde navorsing soos, gesondheid, opvoeding, en sosiale ontwikkeling (Berger et al., 1994). Hierdie analise word egter selde gebruik in die veld van Maatskaplike Werk. Hierdie tipe navorsing is gebaseer op die beginsel dat menslike funksionering verdeel kan word in drie interafhanklike, dog nie-liniêre afhanklike dimensies. Dit is die kognitiewe (denke), affektiewe (gevoelens) en konatiewe (gedrag/optrede) dimensies (Thompson, 2002:xviii).

Navorsing het bevind dat verandering in een van die dimensies het nie noodwendig verandering bewerkstellig in die ander dimensies nie (byvoorbeeld, 'n toename in kennis, het nie noodwendig houding verander nie), of die bewerkstelling van verandering in een dimensie is nie 'n voorvereiste vir verandering in 'n ander dimensie nie (byvoorbeeld, gedrag).

In die KHG/O-vraelys is daar van geslote vrae (true, false, uncertain), asook Likert-tipe skale (strongly disagree/disagree/agree/strongly agree) gebruik gemaak (Jackson, 2003:61). Hierdeur kon bepaal word wat die deelnemer se bestaande (ingeval van voortoets) en nuwe (in geval van na-toets kennis, houding en gedrag aangaande substansmisbruik) was. In die natoets-vraelys vir die eksperimentele groep is voorsiening gemaak vir vier addisionele items om respondente in staat te stel om die programinhoud ook te evalueer. Die vraelys is in geval van die eksperimentele groep direk voor en na afloop van die aanbieding van die substansvoorkomingsprogram aan deelnemers gegee om te voltooi, terwyl die vergelykende groep in dieselfde tydperk die vraelys voltooi het, sonder bywoning van die substansvoorkomings intervensie (onafhanklike veranderlike). Die effek van die program op die deelnemers kon dus hierdeur bepaal word.

Die KHG/O (Kennis, Houding en Gedrag/ Optrede) analyses word algemeen gebruik in opleidingsgeoriënteerde navorsing soos, gesondheid, opvoeding, en maatskaplike ontwikkeling (Berger et al., 1994). Hierdie analise word egter selde gebruik in die veld van Maatskaplike werk. Hierdie tipe navorsing is gebaseer op die beginsel dat menslike funksionering verdeel kan word in drie interafhanklike, dog nie liniêre afhanklike dimensies nie. Dit is die kognitiewe (denke), affektiewe (gevoelens) en konatiewe (gedrag/optrede) dimensies (Thompson, 2002:xviii).

Navorsing het bevind dat verandering in een van die dimensies het nie noodwendig verandering bewerkstellig in die ander dimensies nie (Byvoorbeeld, 'n toename in kennis, het nie noodwendig houding verander nie, of die bewerkstelling van verandering in een dimensie is nie 'n voorvereiste vir verandering in 'n ander dimensie nie (Byvoorbeeld, gedrag).

Die samestelling van die KHG-vraelys word in tabel 5 uitgebeeld. Sien ook bylaag 1.

TABEL 5: SAMESTELLING VAN KHG-VRAELYS

DIMENSIE	SKALE	FASETTE WAT GEMEET IS
KENNIS	SKAAL 1 (Afdeling viii vraelys)	Kennis van basiese aspekte met betrekking tot substansmisbruik, fases van alkoholisme, definisie van alkoholisme, verdedigingsmeganismes, motivering vir verandering, behandeling en opsomming.
HOUDING	SKAAL 2 (Afdeling ix vraelys)	Houding ten opsigte van basiese aspekte met betrekking tot substansmisbruik, fases van alkoholisme, definisie van alkoholisme, verdedigingsmeganismes, motivering vir verandering, behandeling en opsomming
GEDRAG	SKAAL 3 (Afdeling x vraelys)	Gedrag in terme van basiese aspekte met betrekking tot substansmisbruik, fases van alkoholisme, definisie van alkoholisme, verdedigingsmeganismes, motivering vir verandering, behandeling en opsomming.
	SKAAL 4	Waarde van die program

4.5.2 DIE AANBIEDINGSEVALUASIE-VRAELYS

Vir die doeleindes van die globale evaluering/ondersoek na die PKBP, is daar aan die hand van literatuurstudie en 'n analise van bestaande meetinstrumente, 'n aanbiedingsvraelys ontwikkel en tydens 'n loodsondersoek getoets. Die vraelys bestaan uit 31 vrae wat in ses afdelings verdeel is (sien Tabel 6 asook bylaag 5). Dit is deur die eksperimentele groep in die ondersoek voltooi direk na afloop van die aanbieding van die programme. Die doel van afdelings 1 tot 4, tesame met Afdeling 6 bepaal tot watter mate die aard en kwaliteit van die aanbieding 'n invloed op die effek van die program gehad het. Afdeling 5, wat deel van die triangulering van metings uitmaak, het bepaal in watter mate die kwaliteit en aard van die aanbieding die resultate beïnvloed het. Die samestelling van die aanbiedingsevaluasie-vraelys word in tabel 6 uitgebeeld.

TABEL 6: SAMESTELLING VAN DIE AANBIEDINGSEVALUASIE-VRAELYS

AFDELINGS	FASETTE WAT GEDEK IS	VRAE
Afdeling 1	Evaluasie van die aanbieder	Vraag 1 - 5
Afdeling 2	Evaluasie van die aanbieder se aanbiedingsvaardighede	Vraag 6 - 10
Afdeling 3	Evaluasie van die leerproses	Vraag 11 - 17
Afdeling 4	Evaluasie van die konteks waarin die program aangebied is	Vraag 18 - 21
Afdeling 5	Evaluasie van die sinvolheid van die program	Vraag 22 -- 27
Afdeling 6	Algemeen (<i>Lengte van die program, tempo van aanbieding, balans tussen voordragte en groepsdeelname, taal wat die meeste in die aanbieding gebruik is.</i>)	Vraag 28 - 31

4.5.3 DIE AANBIEDERSEVALUASIE-VRAELYS

Die aanbiedersevaluasievraelys (Tabel 7 en ook bylaag 6) is gebruik sodat die maatskaplike werkers wat die program aangebied het, die geleentheid gebied is om hulle eie aanbiedingsvaardighede en hul eie belewenis van die sinvolheid van die program te evalueer. Voorsiening is ook gemaak vir voorstelle met betrekking tot die verbetering van die program. Ten einde vergelykings moontlik te maak is die aanbiedersvraelys grootliks op die aanbiedings-evaluasie geskoei.

TABEL 7: SAMESTELLING VAN DIE AANBIEDERSEVALUASIE-VRAELYS

AFDELING S	FASETTE WAT GEDEK IS	VRAE
Afdeling 1	Self-evaluasie (<i>van kennis, entoesiasme en vermoë om deelnemers betrokke te maak, moeilike leerstof te verduidelik en materiaal met leerders se kennisvlak te laat skakel.</i>)	Vraag 1 - 5
Afdeling 2	Self-evaluasie van aanbiedingsvaardighede	Vraag 6 - 10
Afdeling 3	Evaluasie van die leerproses	Vraag 11 - 17
Afdeling 4	Evaluasie van die konteks waarin die program aangebied is	Vraag 18 - 21
Afdeling 5	Evaluasie van die sinvolheid van die program	Vraag 22 - 27
Afdeling 6	Algemeen (<i>Lengte van die program, tempo van aanbieding, balans tussen voordragte en groepsdeelname, taal wat die meeste in die aanbieding gebruik is, onderwerpe wat tot program toegevoeg of weggelaat moet word, aspekte wat meer aandag moet geniet, elemente van die program wat die meeste en minste waarde ingehou het en verduidelikende notas.</i>)	Vraag 28 - 36

4.6 PROSEDURES EN FORMULES AANGEWEND IN DATA-VERWERKING

Alle data wat versamel is, was in samewerking met die Statistiese Konsultasiediens van die Potchefstroomkampus van die Noordwes-Universiteit met die SASS-rekenaarpakket ontleed (SASS Institute, Inc. 1999). Die prosedures en formules wat gebruik is om betroubaarheid en geldigheid van metings te bepaal, word vervolgens kortlik uiteengesit.

4.6.1 PROSEDURES EN FORMULES VIR DIE BEREKENING VAN BETROUBAARHEID

Cohen se formule vir die berekening van effekgrootte is gebruik ten einde 'n prakties betekenisvolle verskil/verandering te meet. Die tipe van effekgrootte staan ook bekend as Cohen se d - waarde (Cohen, 1988:20 – 27; Steyn, 200: 1–3). Die motivering vir die keuse is die volgende:

- Dit was nie prakties moontlik om 'n waarskynlikheidsteekproef in die onderhawige navorsing te trek nie. Dit was dus slegs moontlik om die gekose respondente te beskou as 'n sub-populasie van die beplande teikenpopulasie. Dit het egter tot gevolg gehad dat daar nie deur middel van inferensiële statistiek na die teikenpopulasie veralgemeen kan word nie (Steyn, 1999: 1 – 2) en dat die berekening van statistiese beduidenheid (bv. p - waardes) nie ter sprake was nie.
- Om te bepaal of die programme wel in die praktyk die kennis, houding en gedrag van SAPD-personeel beïnvloed/verander het, is daar van die standaardverskil as effekgrootte gebruik gemaak (Gravetter & Forzano, 2003: 454). Dit behels die deel van die verskil tussen die twee gemiddeldes / of gemiddeld van 'n gegewe waarde deur die standaardafwyking. Volgens Steyn (2003: 3) is dit 'n natuurlike maatstaf om uitsprake van praktiese beduidenheid te maak.

'n Prosedure, bestaande uit vier stappe is gebruik om die grootte van die effek wat die program op die respondente gehad het, te bepaal.

Stap 1:

Die eerste stap het die berekening van die d -waarde van die skale en vrae soos wat dit op die eksperimentele groep alleenlik betrekking gehad het, behels.

Die volgende formule is vir die doel gebruik:

$$d = \frac{\mu_{diff}}{\sigma_{diff}}$$

Waar:

d = Effekgrootte

μ_{diff} = Gemiddelde verskil van tellings in die eksperimentele groep ("□")

σ_{diff} = Standaard afwyking van verskillende tellings.

Stap 2

Die tweede stap was om te bepaal of daar enige praktiese, beduidende verskille is tussen die voor- en natoetstellings van die eksperimentele groepe en vergelykende groep was. Ten einde die berekening te kan doen was dit belangrik om te bepaal of die eksperimentele groepe (groep e) en vergelykende groep (groep c) genoegsaam ooreenstem voor aanvang van die intervensieprogramme en onafhanklike veranderlike. Dit is gedoen deur die berekening en vergelyking van die d -waardes

per skaal van die twee groepe se voortoets-metings. Die verskil moes kleiner as 0.5 wees. In 'n geval waar die verskil groter was, is 'n ko-variansie analise gedoen. In die navorsing het al die skale egter die toets geslaag.

Ten einde die netto-verandering-skaal te bereken, is Cohen se formule vir die berekening van effekgrootte tussen twee groepe gebruik (Cohen, 1988: 20-27; Steyn, 2000: 1 – 3).

Die formule is as volg:

$$d = \frac{\mu_1 - \mu_2}{\sigma}$$

d	=	effekgrootte
μ_1	=	gemiddelde verskiltelling in die eksperimentele groep (e)
μ_2	=	gemiddelde verskiltelling in die vergelykende groep ©.
$\mu_1 - \mu_2$	=	verskil tussen gemiddelde verskiltellings
σ	=	maksimum standaardafwyking van verskiltellings

Die volgende riglyne kan gebruik word vir die beoordeling van alle d-waardes:

- * d = 0,2: dui 'n klein effek aan wat impliseer dat die navorsing herhaal sal moet word om seker te maak of daar wel 'n effek was.
- * d = 0,5: dui op 'n matige of medium effek wat impliseer dat die resultaat as betekenisvol beskou kan word, maar dat 'n beter beplande eksperiment dalk meer betekenisvolle resultate sal oplewer.
- * d = 0,8: dui op 'n groot effek wat beduidend en prakties betekenisvol is.

'n Analise van effekgrootte van die skale moes ook nog uitgevoer word ten einde die deelnemers se belewenis van die waarde en relevansie van die program te bepaal, tesame met die effek van die kwaliteit van die aanbieding. Dieselfde formule wat gebruik was om die effekgrootte binne die groepe te bepaal, was hier van toepassing.

4.7 PROBLEME MET DIE ONDERSOEK ONDERVIND

Verskeie kleiner probleme is ervaar in die proses van die EPKBP-navorsingsprojek as geheel. Die meeste hiervan het ook voorgekom by die evaluering van die Substansvoorkomingsprogram.

Die EPKBP-projek het plaasgevind in al nege provinsies, plus die SAPD-hoofkantoor as 'n tiende provinsie. 'n Totaal van 4157 respondente, 146 maatskaplike werkers en nege navorsers was betrokke by die evalueringsproses. Dit is dus verstaanbaar dat 'n studie van hierdie omvang verskeie logistieke probleme sal ervaar. Een van die gevolge was die relatiewe hoë voorkoms van bedorwe vraelyste (8.18%) en die relatiewe swak respons met betrekking tot die Aanbiedersevaluasievraelys. Die bedorwe vraelyste, 1039 uit 'n totaal van 11658, was hoofsaaklik as gevolg van respondente se verkeerde voltooiing van die geheime kodes. Dit het gevolglik die vergelyking van die voortoets- en natoetsvraelyste onmoontlik gemaak. Die gevolg was dat die bruikbare vraelyste van sommige provinsies relatief min was. Indien egter in berekening gebring word dat die totale projek 10619 bruikbare vraelyste oplewer het, wat 322 166 individuele items insluit, behoort die relatiewe hoë persentasie bedorwe vraelyste nie 'n beduidende invloed op die resultate van die ondersoek te hê nie.

In die geval van die Substansvoorkomingsprogram het die eksperimentele groepe uit 'n totaal van 217 respondente bestaan en die vergelykende groep uit 47 respondente. Dit was meer as genoeg om die effek van die program wetenskaplik te bepaal.

'n Verdere probleem wat ondervind is, is veroorsaak deur die feit dat hoë-orde statistiese- analyses gebruik is vir vraelyste wat nog nie ten volle gestandaardiseer is nie. In van die gevalle, ook met die substansvoorkomingsprogram, was die resultaat dat die Chronbach alpha en/of d-waardes laer as die gestelde minimum was. Die is egter voorsien en is daar gebruik gemaak is van triangulering om betroubaarheid / geldigheid te verhoog.

Die derde algemene probleem is die bestaande praktyk in die SAPD dat dieselfde program aangebied moet word aan alle SAPD-personeellede. Die program is dus gerig op personeel van die laagste beroepsvlak, naamlik skoonmakers tot senior personeel, soos direkteure. In die data-analiseringproses is indikatore gevind wat daarop dui dat die Substansvoorkomingsprogram verskillende invloede op respondente van verskillende posvlakke het, aangesien die opvoedingspeil van die verskillende posvlakke verskil.

Ten spyte van die kleiner tekortkominge, het die resultate van die Substansvoorkomingsprogram PKBP aangedui dat die program wel 'n beduidende effek op respondente gehad het. Die resultate sal vervolgens meer in diepte bespreek word.

5. BETROUBAARHEID VAN DIE MEETINSTRUMENTE

TABEL 8: CRONBACH ALPHA KOEFFISIËNT (α) VIR BETROUBAARHEID VAN DIE MEETINSTRUMENTE

SKALE EN VRAE	α^1
<ul style="list-style-type: none"> • Skaal 1: Kennis van alkohol en substansafhanklikheid • Alcoholism can be treated with medication. • Alcoholism can be treated. • Alcoholism is a disease. • Alcoholics can solve their problem by drinking less. • Alcohol can be used with other substances e.g. nose drops, sleeping tablets or drugs. • People who misuse alcohol are more likely to hear voices, shake and see things that do not exist. • Alcoholism can be inherited from a person's parent. • It is possible to tell whether a person has a problem with alcohol. • 10 people will be negatively influenced by a person's alcohol abuse. • Only alcoholics experience problems with alcohol. • A person's body weight determines how much he/she can drink. • To take a cold shower and/or drink black coffee will help a drunken person to sober up. • If you eat before you drink you will not get drunk easily. • It is a person's responsibility to inform your commander about a colleague who is misusing alcohol during office hours. 	0.52
<ul style="list-style-type: none"> • Skaal 2: Houding ten opsigte van alkohol en substansafhanklikheid • There is nothing wrong if alcohol intake is controlled responsible. • It is rude to refuse a drink. • After rehabilitation, SAPS members will challenge the alcoholic to see how soon he/she will start misusing alcohol again. • My commander should not reprimand me when having a hangover, because everybody within SAPS has hangovers from time to time. • It is normal for a man to get drunk. 	0.59

<ul style="list-style-type: none"> • It is not good for women to get drunk. • I will inform a commander if a colleague is misusing alcohol during working hours. • It is well known that it is a sign of success to drink with your colleagues • I should not tell a friend he is drinking too much. • I must protect a colleague who misuse alcohol during working hours. • Too much are made of peoples problems with alcohol and drugs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Skaal 3: Gedrag met betrekking tot alkohol en substansafhanklikheid • Do you go around with people who abuse alcohol? • Do you rely on alcohol or other substance to make sure that you have a good time? • Does it trouble you when somebody is saying that you are drinking too much? • Do members who miss work because of using alcohol influence you? • I can only socialize after drinking 1-2 drinks. • I drink alcohol to relief boredom. • Do you think it is not important to change your drinking habits, as it has no impact on you at all? 	0,30
Skaal 4: Die waarde van die program <ul style="list-style-type: none"> • How would you rate the overall value of the program? 	0,79
Skaal 5: Die sinvolheid van die program	0,86
Skaal 6: Kwaliteit van die programaanbieding (sien onderstaande 4 subskale)	-
Subskaal 6.1: Evaluasie van die aanbieder	0,79
Subskaal 6.2: Evaluasie van die aanbieder se aanbiedingsvaardighede	0,87
Subskaal 6.3: Evaluasie van die leerproses	0,90
Subskaal 6.4: Evaluasie van die aanbiedingskonteks	0,82

Tabel 8 toon dat alle skale, behalwe skaal 3, 'n aanvaarbare CA (Cronbach Alpha)-telling gehad het. Alhoewel skaal 1 en 2 se CA-telling relatief laag was, kan dit nog as aanvaarbaar beskou word vir doeiendes van betroubaarheid. In die volgende afdeling word die effek van die program, soos gemeet deur genoemde skale, bespreek.

6. DIE EFFEK VAN DIE PROGRAM

6.1 DIE PROGRAM SE EFFEK OP DEELNEMERS SE KENNIS VAN SUBSTANS-MISBRUIK

Die program se effek op deelnemers se kennis van drankmisbruik word in die volgende tabelle aangedui

TABEL 9: EFFEKGROOTTE VAN SKAAL 1 : KENNIS VAN SUBSTANSMISBRUIK

EKSPERIMENTELE GROEP (e)		VERGELYKENDE GROEPE (c)		σ	EFFEK-GROOTTE (d)
n	μ_1	N	μ_2		
217	-0,075	47	-0,075	0,2135	0,35

Die skaal oor die kennis van drankmisbruik het 'n d-waarde van ,35 opgelewer wat dit binne die klein tot medium interval plaas. Dit beteken dat daar wel 'n verskil gemeet is, maar dat verdere navorsing gedoen sal moet word om vas te stel hoe prakties betekenisvol die effek werklik was. Dit sou beteken dat daar ondersoek ingestel sal moet word na die inhoudsgeldigheid van die meetinstrument en of kennis van substansgebruik werklik goed deur die bestaande vrae gemeet is.

6.2 DIE PROGRAM SE EFFEK OP DEELNEMERS SE HOUDINGS MET BETREKING TOT SUBSTANSMISBRUIK

TABEL 10: EFFEKGROOTTE VAN SKAAL 2: HOUDING TEN OPSIGTE VAN SUBSTANSMISBRUIK

EKSPERIMENTELE GROEP (e)		VERGELYKENDE GROEPE (c)		σ	EFFEKGROOTTE (d)
N	μ_1	N	μ_2		
209	-0,136	46	-0,136	0,4478	0,303

Die effekgrootte van hierdie skaal val binne dieselfde interval as die skaal oor die deelnemers se kennis van drankmisbruik. Dit beteken ook dat die program wel 'n effek gehad het, maar dat verdere meting 'n duideliker prentjie sal gee van die ware effek van die program wat houdings betref.

6.3 DIE PROGRAM SE EFFEK OP DEELNEMERS SE GEDRAG MET BETREK-KING TOT SUBSTANSMISBRUIK

TABEL 11: EFFEKGROOTTE VAN SKAAL 3 GEDRAG TEN OPSIGTE VAN SUBSTANSMISBRUIK

EKSPERIMENTELE GROEP (e)		VERGELYKENDE GROEPE (c)		σ	EFFEKGROOTTE (d)
N	μ_1	N	μ_2		
209	-0,11	46	-0,11	0,5175	0,212

'n D-waarde van ,212 beteken dat die program 'n klein effek gehad het op die deelnemers se gedrag, wat ook beteken dat die ondersoek herhaal sal moet word.

7. DIE WAARDE VAN DIE PROGRAM

Die waarde van die program is vasgestel deur die deelnemers in die natoets 5 vrae te laat beantwoord wat in 'n skaal deel gevorm het van die KHG/O-vraelys (sien bylaag 2). Dit was van deelnemers verwag om die program as geheel te evalueer sowel as die verskillende komponente daarvan op 'n vierpuntskaal, wat gewissel het van "Dit het geen waarde gehad nie" tot "Dit het baie waarde gehad." Die data word in tabel 12 weergegee.

TABEL 12: EFFEKGROOTTE EN VERSPREIDING VAN RESPONSE VAN SKAAL 4: DIE WAARDE VAN DIE PROGRAM

VRAE ₃	n	KEUSES EN RESPONSE				$\mu_{diff 4}$	$\sigma_{diff 5}$	EFFEK- GROOTTE (d)
		<i>It had no or little value</i>	<i>It had below average value</i>	<i>It had above average value</i>	<i>It had a lot of value</i>			
33. What was the overall value of the workshop/course?	216	4 (1,85%)	14 (6,48%)	43 (19,9%)	155 (71,75%)	3.61	0.69	1.61
34. What value did the following component have for you: Definition of alcohol?	201	9 (4,47%)	10 (4,97%)	55 (27,36%)	127 (63,18%)	3.49	0.78	1.27
35. What value did the following component have for you: Defence meganism?	201	8 (3,98%)	12 (5,97%)	56 (27,86%)	125 (62,18%)	3.48	0.78	1.26
36. What value did the following component have for you: Motivation for change?	201	5 (2,48%)	6 (2,98%)	52 (25,87%)	138 (68,65%)	3.60	0.67	1.64
37. What value did the following component have for you: Treatment?	201	6 (2,895)	7 (3,48%)	55 (26,19%)	133 (66,16%)	3.56	0.70	1.51
<i>Average</i>	204	6	10	52	136	3.54	0.72	1.4

* *Prakties betekenisvol*

Die vraag oor die waarde van die program as geheel toon (vraag 33) dat die program van besondere betekenis vir die deelnemers was, veral as die d-waarde van 1,61 in oorweging gebring word. Dieselfde geld vir van die ander vrae, veral vraag 36 (d-waarde 1,64) en vraag 37 (d-waarde 1,51), wat 'n aanduiding is dat hierdie komponente van die program as van besondere betekenis deur die deelnemers beskou was. Alhoewel vrae 34 (d-waarde 1,27) en 35 (d-waarde 1,26) relatief laer tellings gehad het as die ander, is die d-waardes van hierdie vrae nog steeds besonder goed, en dra dit by tot 'n baie positiewe gevolgtrekking oor die program as geheel.

Hierdie syfers is in sterk kontras met die d-waardes van die drie skale van die KHG-vraelys, en dat deelnemers ten spyte van relatiewe lae d-waardes soos aangedui in tabelle 9,10 en 11, tog waarde uit die program geput het.

8. DIE SINVOLHEID VAN DIE PROGRAM

Die eksperimentele groep se belewenis van die sinvolheid van die Substansafhanklikheids-program was die vyfde faset van die program wat tydens die ondersoek gemeet is. Die beredenering rondom die keuse van hierdie faset was dat 'n program wel 'n groot effek op deelnemers kan hê en dat hulle dit as van waarde kan beskou, maar dat dit in vergelyking met die ander beskikbare kapasiteitsbou- en algemene opleidingsprogramme nie die grootste prioriteit

μ_{diff} = gemiddelde verskiltelling

σ_{diff} = standaardafwyking van verskiltellings

behoort te wees nie. Die vraag wat dus basies beantwoord moes word, is of 'n gegewe program binne die konteks van die SAPD-personeellid se daaglikse bestaan, 'n sinvolle bydra tot doeltreffender funksionering sal lewer. Die gesubstansieerde beantwoording hiervan het die derde vorm van meting in die trianguleringsproses uitgemaak.

'n Sinvolheidskaal (voortaan Skaal 5 genoem) wat uit ses vrae bestaan, is by die aanbiedingsevaluasie-vraelys ingesluit wat direk na afloop van die programaanbieding voltooi is. Die data wat via dié skaal ingewin is, is aan dieselfde statistiese analise onderwerp as die metings binne groepe. Die enigste verskil was dat die formule vir die berekening van d-waardes aangepas moes word om vir slegs 'n enkele na-meting van een groep voorsiening te maak. Dié formule het die volgende behels:

$$d\text{-waarde} = \frac{\text{gemiddeld per skaal minus die middelpunt van die skaal}}{\text{Standaardafwyking}} \quad (\text{Cohen in Steyn, 1999:5})$$

Ten einde die sinvolheid van die Substansafhanklikheids-program met dié van die kapasiteitsbouprogramme in die algemeen te kan vergelyk, sal daar vervolgens ook op die gemiddelde metings van al die programme saam gelet word. Dit is egter van belang om in gedagte te hou dat so 'n vergelyking net betrekking het op die groep personeelkapasiteitsbouprogramme. Dit impliseer nie noodwendig dat 'n gegewe program meer of minder sinvol is as al die ander tipes programme van SAPD-personeel deurloop nie.

In die aanbieding van die data, sal daar primêr gelet word op die gegewens wat op die Substansafhanklikheids-program betrekking het en net selektief wees rakende dié van die kapasiteitsbouprogramme as geheel (sien Tabel 13). (Vrae soos in Bylaag 5).

TABEL 13: EFFEKGROOTTE VAN SKAAL 5: SINVOLHEID VAN DIE PROGRAM

⁶ DIE SUBSTANSVOORKOMINGS PROGRAM						⁷ KAPASITEITSBOU-PROGRAMME GESAMENTLIK		
Skaal/vrae	N	μ	σ	⁸ Effek-grootte (d)	α	N	Effek-grootte (d)	α
Skaal 5	150	3.43	.42	2.16	0.85 ■	2326	2.19*	0.88 ■
22. The course/programme stimulated my creative thinking.	150	3.34	0.69	1.22*		2298	1.57*	
23. I will be able to apply the new knowledge and insights that I have gained in my job.	148	3.43	0.51	1.64*		2310	1.65*	
24. I feel that the course/programme will help me do my job better.	149	3.37	0.54	1.61*		2303	1.55*	

25. I will be able to apply the new knowledge and insights that I have gained in my daily life.	149	3.4	0.57	1.58*		2311	1.76*	
26. I feel that the course/programme will help me to live my life in a better way.	150	3.37	0.54	1.61*		2313	1.77*	
27. All SAPS personnel should receive this course/programme.	147	3.69	0.59	2.02*		2308	2.28*	

■ *Betroubare skale volgens Ca (Cronbach alpha koëffisiënt)*

* *Prakties betekenisvol*

As die d-waardes van die kapasiteitsbouprogramme as geheel vergelyk word met die substansafhanklikheids-program, soos in tabel 13 vervat, kom 'n interessante prentjie na vore. Eerstens het die substansafhanklikheids-program met 'n d-warde van 2.16 besondere hoë sinvolheidswaarde, net effe laer as die kapasiteitsbouprogramme gesamentlik. Dit beteken dat die program tot 'n groot mate in 'n behoefte onder SAPD-personeel vervul. 'n Ander meting wat hierdie gevolgtrekking versterk, is die hoë d-waarde(2.02) wat aangeteken is by vraag 27 naamlik dat alle personeel die program moet deurloop. Inderdaad is hierdie d-waarde laer as die van die programme gesamentlik, maar is nietemin 'n aanduiding van die goeie kwaliteit van die program.

Waarvan ook kennis geneem moet word, is dat die d-waarde van slegs een vraag (vraag 24) hoër is as as dié van die programme as geheel. Wat egter wel betekenisvol is, is dat dit 'n vraag is wat verwys na beter werksverrigting deur lede as gevolg van die program. Die program het oënskynlik die gevolg dat, kennis en insigte opgedoen in die program, 'n ander houding ten opsigte van die personeellid se werk tot gevolg sal hê.

9. DIE INVLOED VAN DIE KWALITEIT VAN DIE PROGRAMMAANBIEDING

TABEL 14: EFFEKGROOTTE VAN SKAAL 6: KWALITEIT VAN DIE PROGRAMMAANBIEDING

DIE SUBSTANSVOORKOMINSPROGRAM						KAPASITEITSBOU-PROGRAMME GESAMENTLIK		
Subskaal/vrae	N	μ	σ	Effek- grootte (d)	α	n	Effek- grootte (d)	α
<i>Subskaal 6.1: Evaluasie van die aanbieder</i>	151	3.46	.44	2.2	0.79	2354	2.06*	0.85 ■
1. The presenter was knowledgeable about the subject that he/she taught.	150	3.57	0.58	1.84*		2334	1.84*	
2. The presenter could link the material to the participants' level of knowledge.	149	3.44	0.57	1.65*		2337	1.57*	
3. The presenter was able to explain difficult and abstract concepts.	150	3.52	0.62	1.65*		2339	1.53*	

4. The presenter succeeded in keeping me interested in the subject.	150	3.41 0	0.58	1.57*		2337	1.71*	
5. The presenter was enthusiastic about the subject he/she taught.	150	3.36	0.56	1.54*		2308	1.62*	
Subskaal 6.2: Evaluasie van die aanbieder se aanbiedings-vaardighede	151	3.70	0.48	2.50	0.86	2354	2.27*	0.86
6. I could clearly hear what the presenter was saying (e.g. it was loud enough and in an accent that I could understand).	151	3.43	0.62	1.50*		2346	1.75*	
7. The presenter was skillful in the use of the teaching media (e.g. transparencies and or writing on newsprint/the blackboard).	151	3.43	0.58	1.60*		2340	1.60*	
8. The presenter encouraged participant involvement (e.g. by asking questions and or promoting discussions).	151	3.54	0.56	1.86*		2340	1.96*	
9. The presenter prepared himself/herself thoroughly for the presentation.	150	3.51	0.62	1.63*		2330	1.74*	
10. W	151	4.54	0.55	3.70*		2324	2.77*	
Subskaal 6.3: Evaluasie van die leerproses	151	3.45	.43	2.2	0.90 4	2353	2.06*	0.91
11. In the beginning, the presenter gave a clear overview of what we could expect during the course/programme.	150	3.38	0.52	1.69*		2351	1.48*	
12. The presenter made sure that participants understood a subject before continuing on to a next subject.	151	3.47	0.51	1.90*		2350	1.75*	
13. At the end, the presenter gave a summary of the material that was covered.	151	3.41	0.53	1.72*		2332	1.54*	
14. The presenter was able to communicate on my level.	150	3.49	0.54	1.83*		2335	1.76*	
15. It was easy to understand	151	3.46	0.52	1.85*		2342	1.72*	

the material that was presented.								
16. The material that was covered, will be useful.	151	3.43	0.58	1.60*		2334	1.68*	
17. The course stimulated my interest in the subject.	151	3.47	0.53	1.83*		2349	1.69*	
Subskaal 6.4: Evaluasie van die aanbiedingskonteks	150	4.23	.59	2.93	0.82	2326	2.49*	0.81
18. How would you rate the venue?	149	3.95	0.89	1.63*		2308	1.36*	
19. How would you rate the quality of the learning material that was presented?	150	4.28	0.65	2.74*		2317	2.41*	
20. How would you rate quality of the teaching media (e.g. transparencies and or handouts)?	149	4.34	0.64	2.88*		2316	2.36*	
21. How well was the course/ programme organised?	150	4.35	0.69	2.68*		2311	2.34*	

▪ Betroubare skale volgens CA (Cronbach alpha koëffisiënt)

* Prakties betekenisvol

9.1 DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDER

Die algemene evaluering van die bevoegdheid van die aanbieder was 'n besonder hoë 2.2 (tabel 14: subskaal 6.1), selfs aansienlik hoër as die 2.06 van die programme gesamentlik. Dit is 'n besondere positiewe verwysing na die aanbieders van die substansafhanklikheids-program se bevoegdhede as aanbieders en 'n aanduiding van besondere deeglike kennis van die program sowel as goeie voorbereiding. Wat die individuele items betref, was daar nie beduidende verskille met die programme as geheel nie.

9.2 DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDER SE AANBIEDINGSVAARDIGHEDE

Die d-waarde van die aanbieder se aanbiedingsvaardighede was merkbaar hoër as die van die programme as geheel (2.5 teenoor 2.27: subskaal 6.2). Die aanbieders van die substansafhanklikheids-program se aanbiedingsvaardighede was dus beter as dié van die ander programme. Dit word ook verder versterk met die hoë d-waarde van vraag 10.

9.3 DIE INVLOED VAN DIE LEERPROSES

Die globale effekgrootte van die invloed van die leerproses (subskaal 6.3) is effe beter as die van die kapasiteitsbouprogramme as geheel, dog die verskil is nie betekenisvol nie. Dieselfde geld vir die individuele komponente, behalwe die effek van die bruikbaarheid van die leermateriaal, wat minder was as dié van die programme as geheel, maar weer eens nie betekenisvol is nie.

9.4 DIE INVLOED VAN DIE AANBIEDINGSKONTEKS

Die effek van die aanbiedingskonteks(subskaal 6.4) was besonder goed met 'n d-waarde van 2.93 wat beduidend beter was as die effek van die aanbiedingskonteks van al die kapasiteitsbouprogramme. Dit kan verklaar word deur die opvallende beter effek van al die konteksverwante komponente in vergelyking met dié van die kapasiteitsbouprogramme as geheel. Die afleiding wat dus hier gemaak kan word en opsigte van die totale skaalwaardes soos vervat in Tabel 14, is dat die substansvoorkomingsprogram besonder goed ontwikkel is.

9.5 ANDER INVLOEDE

Daar is in die aanbiedingsevaluering ook voorsiening gemaak vir ander faktore wat die effek van die program moontlik kon beïnvloed het. Hierdie gegewens word in tabelle 15, 16 en 17 aangebied.

TABEL 15: DIE LENGTE VAN DIE PROGRAMMAANBIEDING

VRAAG 28	HOW WILL YOU RATE THE LENGTH OF THE COURSE/PROGRAMME?					GEMIDDELDE VAN SUBSTANSVOO RKOMING	GEMIDDELD VAN AL DIE PROGRAMME SAAM
<i>Response</i> (n = 150)	<i>1. It was much too long</i>	<i>2. It was a little too long</i>	<i>3. The length was just right</i>	<i>4. It was a little too short</i>	<i>5. It was much too short</i>		
Frekwensie	3	14	108	17	8	3.08	3.15
Persentasie	2.00	9.33	72.00	11.33	5.33		

Dit wil voorkom asof die duur van die programaanbieding nie veel van 'n invloed op die effek daarvan gehad het nie, want die gemiddelde van 3.08 plaas dit op die vyfpunt skaal in die 'net reg' kategorie.

TABEL 16: DIE PAS VAN DIE PROGRAMMAANBIEDING

VRAAG 29	HOW WILL YOU RATE THE PACE OF THE PRESENTATION?					GEMIDDELDE VAN SUBSTANSVOO RKOMING	GEMIDDELD VAN AL DIE PROGRAMME SAAM
<i>Response</i> (n = 150)	<i>1. The pace was much too slow</i>	<i>2. The pace was a little too slow</i>	<i>3. The pace was just right</i>	<i>4. The pace a little too fast</i>	<i>5. The pace was much too fast</i>		
Frekwensie	0	8	134	6	2	3.01	3.07
Persentasie	0	5.33	89.33	4.00	1.33		

Wat die pas van die programaanbieding betref, was daar ook nie probleme nie, want dit vergelyk goed met die gemiddeld van die programme as geheel, en dit plaas die gemiddeld van 3.01 van die substansafhanklikheids-program, ook in die 'net reg' kategorie op die vyfpunt skaal.

TABEL 17: DIE BALANS TUSSEN DIE AANBIEDING VAN INLIGTING EN GROEPSDEELNAME

VRAAG 30	HOW WIL YOU RATE THE BALANCE BETWEEN THE TIME SPENT ON THE PRESENTATION AND TIME SPENT ON GROUP INVOLVEMENT?				GEMIDDELDE VAN SUBSTANSVOORKOMING	GEMIDDELD VAN AL DIE PROGRAMME SAAM
<i>Response</i> (n = 150)	<i>1. Too much time was spent on the presentation</i>	<i>2. A good balance</i>	<i>3. Too much time was spent on group involvement</i>	<i>4. There was no group involvement</i>		
Frekwensie	3	134	12	1	2.07	2.08
Persentasie	2.00	89.33	8.00	0.67		

Wat die balans tussen die tyd spandeer aan die aanbieding en tyd spandeer aan groepdeelname betref, was die substansafhanklikheids-program se gemiddeld in ooreenstemming met die res van die programme se gemiddeld wat ook binne die 'net reg' kategorie val.

TABEL 18: DIE TAAL WAARIN DIE PROGRAM AANBIEDING GESKIED HET

VRAAG 31	WHICH LANGUAGE WAS USED THE MOST IN THE PRESENTATION OF THE COURSE/PROGRAMME?					
<i>Response</i> (n = 144)	<i>Afrikaans</i>	<i>English</i>	<i>Sotho</i>	<i>Tswana</i>	<i>Zulu</i>	<i>Others</i>
Frekwensie	11	125	3	1	1	3
Persentasie	7.64	86.81	2.08	0.69	0.69	2.08

Vraag 31 was in die evaluering ingesluit as gevolg van die SAPD beleid dat alle kapasiteitsbouprogramme net in Engels aangebied moet word. Dit was dus nodig om vas te stel wat die situasie was wat betref die taal waarin die kursus aangebied is. Gegewens dui aan dat daar in die aanbieding van die substansafhanklikheids-program afwykings van hierdie beleid was. Die meeste respondente (86.81%) het wel die program in Engels ontvang, maar daar was tog in enkele gevalle die behoefte uitgespreek dat moeilike begrippe in Zoeloe bespreek moes word.

10. DIE AANBIEDERS SE EVALUASIE VAN DIE PROGRAM

Al die aanbieders van die Substansafhanklikheids-program was veronderstel om na afloop van die aanbieding van die program, 'n aanbiedersevaluasievraelys (Bylaag 6) in te vul. Die vraelys, wat ooreenstem met die aanbiedingsevaluasievraelys (Bylaag 5), het die aanbieders in staat gestel om hul eie deskundigheid, aanbiedingsvaardighede, leerprosesse, leerkonteks en relevansie/nodigheid van die program te evalueer. Die vraelys het bestaan uit 'n aantal oop vrae, soos "Wat moet nog bygevoeg word of wat moet uit die program gelaat word?" Geleentheid is ook aan die aanbieders gegee om kommentaar te lewer oor onderwerpe in die program wat meer breedvoerig bespreek moet word asook aanbevelings ter verbetering van die program.

Alhoewel die data ingewin nie aan 'n hoër order statistiese analise onderwerp kan word nie, is dit steeds moontlik om 'n vergelyking te tref tussen hierdie resultate en die resultate van die aanbiedingsevaluasies. Resultate ten opsigte van die sinvolheid van die program word vervat in Tabel 19.

TABEL 19: DIE SINVOLHEID VAN DIE PROGRAM

VRAE ¹⁰	AANBIEDERS (n = 10)					RESPONDENTE (n = 2326)
	KEUSES EN RESPONSE				PROGRAM	Gemiddeld
	Strongly disagree (%)	Disagree (%)	Agree (%)	Strongly agree (%)	Gemiddeld	
22. The programme stimulated the participants' creative thinking.	0	0	70%	30%	3.3	3.38
23. The participants will be able to apply the new knowledge and insights that they have gained in their jobs.	0	10%	70%	20%	3.3	3.43
24. I feel that the programme will help the participants do their jobs better.	0	20%	60%	20%	3.3	3.42
25. The participants will be able to apply the new knowledge and insights that they have gained in their daily lives.	0	10%	50%	40%	3.3	3.46
26. I feel that the programme will help participants to live their lives in a better way.	0	0	90%	10%	3.1	3.5
27. All SAPS personnel should receive this programme.	0	0	33,3%	66,66%	3.6	3.7

Die aanbieders het aangedui dat die program sinvol is vir die SAPD-lede en dat alle lede die program behoort by te woon. Hierdie bevindinge korreleer met die respondente se mening (sien Tabel 13) asook met die bevinding dat die programme toepaslik is vir alle rasse, geslagte en range/posisies. Die aanbieders het ook die bevinding gestaaf, naamlik dat alle personeel wat die programme bywoon se produktiwiteit en persoonlike lewenstyl sal verbeter.

Die volgende tabel (Tabel 20) vervat die resultate van die Aanbieders se Assessering/Evaluering van hulle-self met betrekking tot: kennis, vermoë om die inhoudelike van die program te kan versoen met die vlak van die respondent se kennis, asook die aanbieder se vermoë om moeilike begrippe te kan verduidelik.

TABEL 20: DIE AANBIEDERS SE SELF-ASSESSERING

VRAE	AANBIEDERS (n = 10)*					RESPONDENTE (n = 2354)
	KEUSES EN RESPONSE				PROGRAM	Gemiddeld
	Strongly disagree (%)	Disagree (%)	Agree (%)	Strongly agree (%)	Gemiddeld	
1. I am knowledgeable about the subject that I taught.	0	0	70%	30%	3.3	3.55
2. I was able to link the material to the participants' level of knowledge.	0	0	70%	30%	3.3	3.43
3. I was able to explain difficult and abstract concepts.	0	10%	50%	40%	3.3	3.45
4. I succeeded in keeping participants interested in the subject.	0	10%	50%	40%	3.3	3.49

5. I was enthusiastic about the subject that I taught.	0	0	50%	50%	3.5	3.46
--	---	---	-----	-----	-----	------

Die aanbieders was oor die algemeen van mening dat hulle oor genoegsame kennis beskik het om die onderwerp aan te bied en dat hulle in staat was om die inhoudelike van die program te kon versoen met die vlak van die respondente se kennis. Die aanbieders is ook van mening dat hulle in staat was om die respondente se aandag te behou. Die bevindinge met betrekking tot die verduideliking van moeilike en abstrakte begrippe, en hul entoesiasme stem ooreen met die bevindinge van die respondente se evaluering.

Tabel 21 vervat die bevindinge met betrekking tot aanbieders se evaluasie van hul eie aanbiedingsvaardighede. Dit het ook 'n algemene selfbepunte ingesluit.

TABEL 21: DIE AANBIEDERS SE EVALUERING VAN HUL EIE AANBIEDINGSVAARDIGHEDE

VRAE	AANBIEDERS (n = 10)*					RESPONDENTE (n = 2354)	
	KEUSES EN RESPONSE				PROGRAM	Gemiddeld	
	Strongly disagree (%)	Disagree (%)	Agree (%)	Strongly agree (%)	Gemiddeld		
6. Participants could clearly hear what I was saying	0	0	60%	40%	3.4	3.52	
7. I am skilful in the use of the teaching media.	0	0	50%	50%	3.5	3.45	
8. I encouraged participant involvement.	0	0	60%	40%	3.4	3.58	
9. I prepared myself thoroughly for the presentation.	0	0	60%	40%	3.4	3.54	
VRAAG 10	<i>Poor (%)</i>	<i>Fair (%)</i>	<i>Average (%)</i>	<i>Good (%)</i>	<i>Very good (%)</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Gemiddeld</i>
10. What is your overall rating of your presentation skills?	0	0	0	70%	30%	4.3	4.18

Die aanbieders het hulle eie aanbiedingsvaardighede baie hoog aangeslaan, wat in lyn is met die respondente se evaluering.

TABEL 22: DIE AANBIEDERS SE EVALUERING VAN DIE LEERPROSES

VRAE	AANBIEDERS (n = 11)*				RESPONDENTE (n = 2353)	
	KEUSES EN RESPONSE				PROGRAM	Gemiddeld
	Strongly disagree (%)	Disagree (%)	Agree (%)	Strongly agree (%)	Gemiddeld	
11. In the beginning, I gave a clear overview of what participants could expect during the course/programme.	0	0	40%	60%	3.6	3.38
12. I made sure that participants understood a subject before continuing on to a next subject.	0	0	50%	50%	3.5	3.48
13. At the end, I gave a summary of the material that was covered.	0	0	60%	40%	3.4	3.42
14. I was able to communicate on the participants' level.	0	0	60%	40%	3.4	3.51
15. It was easy for participants to understand the material that was presented.	0	10%	40%	50%	3.4	3.48
16. The material that was covered will be useful. *	0	0	60%	40%	3.4	3.49

17. The course stimulated participants' interest in the subject.	0	0	70%	30%	3.3	3.5
--	---	---	-----	-----	-----	-----

Die aanbieders se evaluasie van die meeste van die fasette van die leerproses is in lyn met die van die respondente. Hulle het daarin geslaag om die oorhoofse doel aan die begin van die proses te stel en om 'n volledige opsomming aan die einde van die program te maak. Die aanbieders het verder ook seker gemaak dat die respondente die inligting verstaan voordat hulle beweeg het na die volgende onderwerp. Die aanbieders is verder van mening dat die respondente die inligting kan gebruik wat aan hulle gegee is.

Beide die aanbieders en die respondente se evaluering van die aanbiedingskonteks is vervolgens vervat in Tabel 23.

TABEL 23: DIE AANBIEDERS SE EVALUERING VAN DIE AANBIEDINGSKONTEKS

VRAE	AANBIEDERS (n = 11)*					RESPONDENTE (n = 2326)	
	KEUSES EN RESPONSE					PROGRAM	Gemiddeld
	Very bad (%)	Bad (%)	Average (%)	Good (%)	Very good (%)	Gemiddeld	
18. How would you rate the venue?	0	10%	40%	50%	0	3.4	3.92
19. How would you rate the quality of the learning material that you presented?	10%	10%	0%	80%	0	3.5	4.23
20. How would you rate the quality of the teaching media?	10%	10%	0	70%	10%	3.6	4.28
21. How well was the programme organized?	0	0	20%	40%	20%	3.2	4.30

Die grootste diskrepansie het hier voorgekom tussen die aanbieder en respondente se evaluasie. Dit het veral gefokus op die lokale waar die programme aangebied is. Dit blyk uit die addisionele kommentaar deur die aanbieders dat hulle frustrasies beleef het met die fasiliteite waar die programme aangebied moes word, asook onderrighulpmiddele soos truprojektor en transparante. Uit die bevindinge blyk dit dat hierdie aspekte eerder die aanbieders verontrief het en nie die aanbiedingsproses of respondente nie.

Die volgende afdeling van die aanbiedersvraelys het die oop vrae ingesluit asook aanbevelings met betrekking tot onderwerpe wat bygevoeg/uitgelaat behoort te word, onderwerpe wat meer volledig beskryf moet word, asook aanbevelings oor wat in die program die aanbieder die meeste/minste gehelp het. Geleentheid is ook gegee vir die aanbieders om aanbevelings ter verbetering van die program te maak. Die volgende afdeling vervat al response, direk aangehaal, van die aanbieders.

➤ **VRAAG: EK WIL DIE VOLGENDE RESPONSE OP DIE AANBIEDERS-EVALUASIEVRAELYS VERDUIDELIK**

- Aanbieder het in Engels aangebied, maar verduideliking van moeilike begrippe het in Xhosa geskied, aangesien die hele gehoor Xhosa-sprekend was.
- Een van die aanbieders het probleme ervaar met die lokaal. Dit was baie swak en geen fasiliteite was beskikbaar. Geen tafels is vir lede voorsien om op te skryf, sodat hulle aktief by die proses betrokke kon raak nie. Die truprojektor was buite werking.
- Een van die aanbieders het 'n onvolledige programleër ontvang en moes eie transparante maak.

- **VRAAG: ONDERWERPE WAT BY DIE PROGRAM GEVOEG MOET WORD**
 - Bronnelys moet beskikbaar gestel word sodat deelnemers weet waar rehabilitasie-opsies en fasiliteite beskikbaar is.
 - Organisasie beleid/Polisie regulasies met betrekking tot Alkoholmisbruik
 - Meer inligting oor ander substansafhankliheidsvormende middels.
 - Hoe om soberheid te handhaaf.

- **VRAAG: ONDERWERPE IN DIE PROGRAM WAT IN MEER DIEPTE BESPREEK MOET WORD**
 - Die effek van alkohol op die individu moet meer in diepte bespreek word.
 - Aanbieders het verder ook gevoel dat die inligting met betrekking tot die behandeling as sulks onvoldoende is.
 - Die definisies van alkoholmisbruik en afhanklikheid moet bespreek word voor die fases van alkoholafhanklikheid bespreek word.
 - Meer klem op fases.
 - Nasorg en die rol van die SAPD maatskaplike werker, die rol van die gesin en die rehabilitasiesentrum moet meer in diepte bespreek word.
 - Die proses van alkoholafhanklikheid, meer as een aanbieder het aanbeveel dat die proses soos beskryf deur Elim kliniek eerder gebruik moet word as die proses soos huidiglik in die werkboek.

- **VRAAG: ONDERWERPE WAT UITGELAAT BEHOORT TE WORD**
 - Op hierdie vraag was daar geen reaksie nie, en die afleiding word gemaak dat geen onderwerpe weggelaat moet word nie

- **VRAAG: WAT IN DIE PROGRAM HET JOU DIE MINSTE EN /MEESTE GEHELP IN DIE AANBIEDING VAN DIE PROGRAM**
 - Aanbieders is tevrede met die uiteensetting van die program, aktiwiteite en onderwerpe ingesluit.
 - Aanbieders was baie beïndruk met die transparante en die kwaliteit daarvan.
 - Aanbieders was baie beïndruk met die aanbiedersgids.
 - Die aktiwiteit met tydskrifte was minder suksesvol omdat die aanbieders gevoel het dat dit baie tyd gebruik en nie werklik effektief nie is nie.

- **VRAAG: DIE VOLGENDE AANBEVELINGS IS GEMAAK TEN OPSIGTE VAN DIE VERBETERING VAN DIE PROGRAM**
 - Een van die aanbieders het aanbeveel dat 'n werkboek aan die lede gegee moet word om te gebruik tydens die sessie. Die werkboek is deel van die uitdeelstukke, wat daarop dui dat die aanbieder nie haar deeglik vergewis het van die hele program nie, ingesluit die voorbereidings en basiese riglyne, wat aandui dat die werkboek deel van die proses is.

- Insluiting van 'n video in die program, wat fokus op die werklike effek van alkohol op die individu.
- Probleme met die vraelys: Van die lede het beleef dat die vrae in die vraelys van die veronderstelling uitgaan dat almal drinkers is en dat glad nie voorsiening gemaak is vir geheelonthouers nie.
- Een van die aanbieders is van die opinie dat die program te kompleks is en dat dit baie verduideliking van haar kant af verg.

11. BEVINDINGE EN IMPLIKASIES

In hierdie afdeling sal slegs gekyk word na die mees prominente bevindings en implikasies van die resultate van die betrokke navorsing. Dit sal onder andere die volgende aspekte insluit: navorsingsontwerp en prosedures, die resultate behaal met die verskillende meetinstrumente en die vraelyste.

Die eksperimentele en vergelykende groepe wat gebruik is vir die navorsingsproses het gekorreleer met die profiel van die SAPD se populاسie ten spyte daarvan dat dit nie 'n ewkansige steekproef was nie. Verskille wat voorgekom het was minimaal en het nie 'n negatiewe invloed gehad op navorsingsresultate nie. Daar kan dus tot die gevolgtrekking gekom word dat die navorsingsresultate van toepassing is op al die SAPD- personeel, aangesien die navorsing die totale spektrum van die populاسie betrek het.

In die navorsingsproses is ses metingskale en 'n aanbiedersevaluasievraelys gebruik. As gevolg van die uniekheid en omvang van die programme, kon daar nie van reeds gestandaardiseerde meetinstrumente gebruik gemaak word nie. Daar is egter gepoog om die skale deur middel van verskeie loodsstudies te ontwikkel en te standaardiseer. Die proses was egter nie volkome suksesvol wat betref die KHG skale nie. Die skale het egter daarin geslaag om te bewys dat die program ten minste 'n medium effek het op deelnemers se kennis, houding en gedrag.

Die probleme ervaar met betrekking tot die standaardisering van metingskale is ondervang deurdat die navorsingsontwerp voorsiening gemaak het vir die gebruik van drie addisionele skale. Dit het aspekte gedek soos, die waarde van die program, sinvolheid van die program en invloed/rol van programaanbieding. Die ses skale saam vorm die triangulering van metings wat gebruik is in die navorsing.

Die resultate van die totale meting dui daarop dat die Substansafhanklikheids-program 'n praktiese betekenisvolle invloed het op deelnemers se kennis, houding en gedrag. Dit het ook duidelik geblyk dat die program deelnemers se werksfunksionering en persoonlike lewenstyl positief beïnvloed het. Beide aanbieders en deelnemers is van mening dat alle lede die program moet bywoon.

Volgens terugvoer ontvang van die aanbieders is daar wel leemtes en tekortkominge geïdentifiseer met betrekking tot die inhoud en die aanbieding van die program. Die navorsingsresultate sal gebruik kan word as vertrekpunt ter verbetering van die program.

12. AANBEVELINGS VIR DIE VERBETERING VAN DIE PROGRAM

Die volgende aanbevelings wat gemaak is deur die aanbieders, sal gebruik word as riglyn ter verbetering van die Substansafhanklikheids-program:

12.1 AANBEVELINGS TER VERBETERING VAN DIE INHOUD VAN DIE PROGRAM

Die aanbieders het verskeie geringe probleme ervaar met die aanbieding van die program wat deurgetrek kan word na die navorsingsresultate. Die volgende stappe kan geneem word om die inhoud van die program te verbeter:

- Al die aanbevelings van die aanbieders moet in ag geneem word wanneer die Substansafhanklikheids-program in die toekoms hersien word. Aandag moet veral gegee word aan aspekte wat die minste positiewe bydra gelewer het tot die program.
- Die Substansafhanklikheids-program moet op gereelde basis, byvoorbeeld jaarliks hersien word, ten einde nuutste inligting te inkorporeer.
- Betrek konsultant, soos Elim by die hersieningsproses, aangesien die organisasie spesialiseer in die veld van substansafhanklikheid.

12.2 RIGLYNE TER VERBETERING VAN DIE AANBIEDING VAN DIE PROGRAM

Aanbevelings wat gemaak kan word uit die navorsingsbevindings ten opsigte van die verbetering van die aanbieding van die program is:

- Duideliker riglyne vir die verkryging van lokale wat geskik is vir die aanbieding van die program, aangesien lokale wat onvoldoende toegerus is die aanbieder ontsenu en 'n negatiewe invloed het op die deelnemers.
- Die aanbiedersgids moet volledige agtergrondinligting en teoreties inligting vir die maatskaplike werkers, wat die program fasiliteer, gee ten opsigte van Substansmisbruik en middele sodat aanbieders in staat is om vrae van deelnemers te kan antwoord.
- Alle nuwe maatskaplike werkers wat in die SAPD in diens geneem word, moet onderwerp word aan 'n fasilitering- en aanbiedingsvaardighede en "train-the-trainer" kursus ten einde kwaliteitaanbiedings te verseker.
- Die program moet meer effektief bemark word, met die fokus daarop dat alle lede geteiken moet word en nie net lede wat reeds substansmiddele misbruik nie. Potensiële gebruikers kan dus korrek ingelig word, bevelvoerders kan leer hoe om lede met probleme korrek te hanteer en te verwys, wat effektiewe dienslewering en produktiwiteit sal bevorder.
- Aangesien navorsing bewys het dat die KHG-vraelys nie na behore gestandaardiseer is en leemtes uitgewys is in die vraelys, moet verdere navorsing gedoen word om die vraelys te standaardiseer ten einde elke program wat aangebied word se effek op die deelnemer te kan meet. Dit sal verseker dat die kwaliteit van die inhoud en aanbieding deurentyd geëvalueer word en dat kwaliteit dienslewering verseker word.

13. SLOTOPMERKINGS

Die Evaluering van die PKB-Programme navorsing is een van die mees omvattende studies ooit onderneem deur die SAPS Maatskaplikewerkdienste. Die evaluering van die Substansvoorkomingsprogram het deel gevorm van die projek. Navorsingsresultate het bewys dat die program 'n effektiewe intervensieprogram is wat die lewenskwaliteit van deelnemers bevorder en produktiwiteit verhoog. Hierdie program stel deelnemers dus in staat om 'n beter diens aan die gemeenskap te lewer wat die hoof doelstelling van die SAPD onderskryf.

BRONNELYS

- ACADEMIC SERVICES. 2000. Teaching feedback questionnaires. Potchefstroom PU for CHE
- ASK AFRICA. 1997. South African Police Service: Social work services needs assessment: research report. Pretoria: SAPS.
- BABBIE, E. 2001. The practice of social research. 9th ed. Belmont (CA): Wadsworth/Thompson Learning.
- BAILEY, K.D. 1994. Methods of research . New York: The Free Press.
- BERGER, E.I., RATCHFORD, B.T. & HAINES, G.H. 1994. Subjective product knowledge as a moderator: relationship between attitudes and purchase intentions for a durable product. *Journal for ecometric Psychology*. 15(2): 301-314.
- BRYMAN, A. 2003. Triangulation. [Web:] www.referenceworld.com/sage/socialscience/triangulation.pdf [Datum van gebruik: 13 September 2003].
- COHEN, J. 1977. Statistical power analysis for the behavioral sciences. Orlando: Academic Press.
- COHEN, J. 1988. Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd Edition). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- CRESWELL, J.W. 2003. Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
- DE VOS, A.S & FOUCHE, C.B. 1998. Selection of a research design (In De Vos, A.S. ed. Research at grass roots: a primer for the caring professions. Pretoria: Van Schaik Publishers).
- GRAVETTER, F.J. & FORZANO, L.B. 2003. Research methods for the behavioral sciences. Belmont (CA): Thomson/Wadsworth.
- HILTON, A. 2003. Should qualitative and quantitative studies be triangulated. International Society of Nurses. [Web:] <http://www.isncc.org/news/triangle.htm> [Datum van gebruik: 15 September 2003].
- HUISAMEN, P. 2003. `n Evaluasie van die tydsbestuur, doelwitbeplanning en probleemoplossing kapasiteitsbouprogramme van die Suid-Afrikaanse Polisie. Potchefstroom: PU vir CHO. (Verhandeling – MA. MW).
- JACKSON, S.L. 2003. Research methods and statistics: a critical thinking approach. Belmont (CA): Thomson/Wadsworth
- KIRKPATRICK, P. 1998. Evaluating training programmes: the four levels. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers.
- KROON, J. 1995. Algemene bestuur. Pretoria: Kagiso Tersiêr.
- MARK, R. 1996. Research made simple: a handbook for social workers. London: Sage Publications.

NQAKULA, C. 2003. Budget vote debate vote Safety and Security, and vote 23 Independent Complaints Directorate, June 10, 2003. Address by Minister of Safety and Security. Charles Nqakula MP[Web:] <http://www.is.org.za/budget/2003/budget03a.htm>

PATTON, M.Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. London: Sage Publications.

POLICE SOCIAL WORK SERVICES *see* SOUTH AFRICA . Police Social Work Services.

ROCHE, C. 2000. Impact assessment: seeing the wood and the trees. *Development in Practice*, Vol. 10 (3 & 4): August pp. 543-555.

SAS INSTITUTE INC., 1999. *The SAS System for Windows Release 8.02 TS Level 02M0* Copyright© 1999-2001 by SAS Institute Inc., Cary, NC, USA

SCHURINK, W.J., SCHURINK, E.M. & POGGENPOEL, M. 1998. Focus group interviewing and audio-visual methodology in qualitative research. (In De Vos, A.S. ed. *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers. (313 – 326))

SOUTH AFRICA. Occupational health and safety act of 1993. Pretoria: Government Printer

SOUTH AFRICA. Police Social Work Services. 1999. *Minutes of National Conference in Graaff-Reinet*. Pretoria. SAPS

SOUTH AFRICA. Police Social Work Services, Working Committee. 2001^a. *Substance Dependency Programme*. Pretoria: SAPS.

SOUTH AFRICA. Police Social Work Services. 2001^b. *Annual Report, 1 April 1999 - 31 March 2001*. Pretoria: SAPS.

STEVENS, P. & YACH, D.M. 1995. *Community policing in action*. Kenwyn: Juta & Co, Ltd.

STEYN, H.S. 1999. *Praktiese beduidendheid: die gebruik van effekgroottes*. (Wetenskaplike Bydraes, Reeks B: Natuurwetenskappe nr. 117). Potchefstroom: Publikasiebeheer Komitee, PU vir CHO.

STEYN, H.S. 2000. Practical significance of the difference in means. *Journal of Industrial Psychology*, Vol. 26 (No. 3): pp. 1-3.

STRYDOM, H. & DE VOS, A.S. 1998. Sampling and sampling methods. (In De Vos, A.S. (ed.) *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers).

STRYDOM, H. 1999. *Maatskaplikewerk-navorsing* (Diktaat D 134/99). Potchefstroom: PU vir CHO

SUID-AFRIKA. 1994. Staatsdienswet, Proklamasie no. 103 van 1994. Pretoria: Staatsdrukker

SUID-AFRIKA. 1995. Wet op die Suid-Afrikaanse Polisie, no 68 van 1995. Pretoria: Staatsdrukker

THOMPSON, N. 2002. *People Skills* (2nd Edition). New York: Palgrave MacMillan.

WETTE kyk SUID-AFRIKA ook SOUTH AFRICA

ZECHMEISTER, E.B. & POSAVAC, E.J. 2003. *Data analysis and interpretation in the behavioral sciences*. Belmont(CA): Thomson/Wadsworth.

AFDELING 3

GEVOLGTREKKING, RIGLYNE EN

AANBEVELINGS

1. INLEIDING

Die onderhawige navorsing het sy ontstaan aan veral drie interafhanklike faktore te danke gehad. Dit was eerstens die veranderinge wat plaasgevind het in die Suid Afrikaanse Polisie diens, gedurende 1996. Tweedens die navorsing wat onderneem is deur Ask Africa en die bevindinge en aanbeveling wat voortgespruit het uit die navorsing. Die belangrikste resultaat hiervan was die klemverskuiwing na 'n alternatiewe benadering ten opsigte van dienslewering, naamlik, pro-aktiewe intervensies. Tesame hiermee was dit derdens die Konferensie vir alle Polisie maatskaplike wekers in September 1999 waartydens die ses pro-aktiewe kapasiteitsbou programme geïdentifiseer is en werkgroepe saamgestel is om die kapasiteitsbou-programme te ontwikkel en aan te bied. Die Substansafhanklikheids-program is een van die ses geïdentifiseerde programme. Sedert November 2001 is daar 'n Evaluering van die Polisie Kapasiteitsbou Programme (EPCBP) -navorsingsprojek onderneem, om te bepaal wat die impak van die programme op die deelnemers is.

Die doel van die ondersoek was om te bepaal:

- wat die effek van die programme is op die SAPD personeel se kennis, houding en gedrag, asook
- wat die invloed van die kwaliteit van aanbieding op die resultate is.

Die resultate sou benut word om riglyne daar te stel ter verbetering van die programinhoudelike en die aanbieding daarvan.

Die resultate van die navorsing wat ter bereiking van die gegewe doelwitte onderneem is, is reeds in twee artikels vevat (sien Afdeling 2). Alhoewel dié artikels spesifieke gevolgtrekkings bevat, is dit nodig om vervolgens op 'n meer oorhoofse en geïntegreerde wyse na die betrokke twee artikels te kyk.

2. GEVOLGTREKKINGS MET BETREKKING TOT DIE NAVORSINGSONTWERP EN PROSEDURES

Die navorsingsresultate het getoon dat die keuse van die vergelykende groep voor- en natoetsontwerp die korrekte vertrekpunt was ten einde die effek van die substansvoorkomingsprogram op deelnemers te bepaal. Die kombinerende van bogenoemde proses met triangulering het die risiko wat inherent by die benutting van nie-gestandaardiseerde meetinstrumente is, suksesvol ondervang.

'n Baie belangrike gevolgtrekking waartoe dus gekom kan word, is dat hierdie tipe prosedure effektief toegepas kan word in die meting van die effek van enige tipe intervensie program.

3. GEVOLGTREKKINGS MET BETREKKING TOT DIE EFFEK VAN DIE PROGRAM

Die effek van die program verwys na die veranderinge wat bewerkstellig is ten opsigte van deelnemers se kennis, houding en gedrag na aanleiding van blootstelling aan die program, asook na die deelnemers se belewing van die waarde en sinvolheid van die program. Alhoewel die effek ten opsigte van kennis, houding en gedrag relatief klein was en verdere navorsing verg, het die res van

die skale egter 'n beduidende effek getoon en is dit dus duidelik dat die substansvoorkomingsprogram wel 'n praktiese beduidende effek op die deelnemers gehad het.

4. GEVOLGTREKKINGS MET BETREKKING TOT DIE KWALITEIT VAN DIE AANBIEDING

Die afdeling het bestaan uit die bevoegdheid van die aanbieder, aanbiedersvaardighede, die leerproses en aanbiedingskonteks. Die evaluering was baie goed en het daarop gedui dat die deelnemers die aanbieders baie positief beleef het en dat hulle aanbiedingvaardighede ook as professioneel beleef is. Dit het 'n positiewe invloed op die toetsresultate gehad.

Die effek van die aanbiedingskonteks was besonder goed met 'n d-waarde van 2.93 wat beduidend beter was as die effek van die aanbiedingskonteks van al die kapasiteitsbouprogramme. Die afleiding wat hier gemaak kan word, is dat die substansafhanklikheids-program besonder goed ontwikkel is en dat die fasitliterateurs ook oor goeie aanbiedingsvaardighede beskik.

5. BEVINDINGS

Die navorsingsresultate het die volgende getoon:

- Die substansafhanklikheids-program het 'n praktiese betekenisvolle effek gehad op die SAPS personeel wat die program bygewoon het, se kennis, houding en gedrag. Professionele en persoonlike funksionering is ook verbeter. Die program het dus voldoen aan die doel waarvoor dit oorspronklik ontwikkel is.
- Daar is verder ook bevind dat die aanbieding van die program van 'n hoë standaard was, wat dan ook 'n positiewe invloed gehad het op die effek van die program.
- Laastens, is dit bewys dat die gestelde hipotese inderdaad korrek was.

Op grond van hierdie bevindings, kan daar dus tot die gevolgtrekking gekom word dat die Substansafhanklikheids-programstudie in sy doel geslaag het.

6. RIGLYNE EN AANBEVELINGS

Aanbevelings wat gemaak kan word uit die navorsingsbevindings ten opsigte van die verbetering van die aanbieding van die program is:

- Duideliker riglyne vir geskikte lokale vir die aanbieding van die program moet geformuleer word, aangesien lokale wat onvoldoende toegerus is, die aanbieder ontsenu en 'n negatiewe invloed het op die deelnemers.
- Die aanbiedersgids moet volledige agtergrondinligting en teoretiese inligting vir die maatskaplike werkers gee ten opsigte van Substansmibuik- en middele sodat aanbieders instaat is om vrae van deelnemers te kan antwoord.
- Aangesien navorsing bewys het dat die KHG vraelys nie na behore gestandaardiseer is en leemtes uitgewys is in die vraelys, moet verdere navorsing gedoen word om die vraelys te standaardiseer ten einde elke program wat aangebied word se effek op die deelnemer te kan meet. Dit sal verseker dat die kwaliteit van die inhoud en aanbieding deurentyd geëvalueer word en dat kwaliteit dienslewering verseker word.

6.1 VOORGESTELDE VERANDERING AAN DIE PROGRAM

Indien die aanbevelings van die onderskeie aanbieders en die toetsresultate in berekening gebring word sal die substansafhanklikheids-program hersien moet word en veral aan die volgende aspekte aandag gegee moet word:

- Insluiting van 'n video in die program, wat fokus op werklike effek van alkohol op die individu, sodat die effek van alkohol op die individu duideliker uitgebeeld kan word en insig bewerkstellig kan word.
- 'n Bronnelys moet beskikbaar gestel word sodat deelnemers weet waar rehabilitasie-opsies- en fasiliteite beskikbaar is.
- Organisasiebeleid/Polisie regulasies met betrekking tot alkoholisbruik
- Meer inligting oor ander substansafhanklikheidsvormende- en dwelmmiddels.
- Hoe om soberheid te handhaaf
- Die inligting met betrekking tot die behandeling is onvoldoende en moet breedvoeriger bespreek word. Onderskeid moet getref word tussen die alkohol rehabilitasie proses en die rehabilitasie proses van toepassing op ander substansvormende midelle
- Meer klem op fases
- Nasorg en die rol van die SAPD maatskaplike werker, die rol van die gesin en die rehabilitasiesentrum moet meer in diepte bespreek word.
- Die proses van alkoholafhanklikheid soos bespreek in die huidige dokument word as onvoldoende beskou, en daar word aanbeveel dat die proses soos beskryf deur Elim kliniek eerder gebruik moet word eerder as die proses soos tans beskryf in die werkboek.
- Dit word ook verder aanbeveel dat die program jaarliks hersien word, aangesien daar daagliks nuwe dwelmmiddels op die mark beskikbaar raak.
- Die program moet ook sodanig saamgestel word dat alle vlakke, dit is burgerlikes, polisiebeamptes en offisiere die inhoud kan verstaan en internaliseer.
- 'n Module wat die beginsels van volwasseleer vervat moet ook ingesluit word in die totale Substansafhanklikheidspaket, sodat aanbieders vertrouwd en gemaklik is met die konsep.

6.2 VERDERE BEMAGTIGING VAN DIE AANBIEDERS

- Alle nuwe maatskaplike werkers wat in die SAPD indiens geneem word, moet onderwerp word aan 'n fasilitering- en aanbiedingsvaardighede en "train-the-trainer" kursus ten einde kwaliteit aanbiedings te verseker.
- Die maatskaplike werkers moet ook onderwerp word aan 'n evaluering na afloop van die opleiding ten einde te bepaal wat die vlak van fasiliteringsvaardighede is.
- Aanbieders moet na elke aanbieding van die program leemtes identifiseer en jaarlik 'n aanbeveling aan Hoofkantoor maak, met betrekking tot die hersiening van die program.

7. BEMARKING VAN DIE PROGRAM

Die program moet meer effektief bemark word, met die fokus daarop dat alle lede geteiken moet word en nie net lede wat reeds substansmiddele misbruik nie. Potensiële gebruikers kan dus korrek ingelig word, bevelvoerders kan leer hoe om lede met probleme korrek te hanteer en te verwys, wat effektiewe dienslewering en produktiwiteit sal bevorder.

Soos reeds gemeld kan die substansafhanklikheids-program nie in isolasie aangebied en bemark word nie, aangesien navorsing bewys het dat substansmisbruik 'n stresshanteringsmeganisme is.

Dit is belangrik dat 'n bemarkingsstrategie saamgestel moet word om al die programme te bemark. Die voordele wat die programme vir die deelnemers sal inhou moet ook sodanig bemark word, dat potensiele deelnemers sal uitsien om die program by te woon.

Dit is verder ook belangrik dat terugvoer gegee word aan bestuur met betrekking tot die resultate behaal na aanleiding van die aanbieding van die program.

8. SLOTGEDAGTE

Die navorsing was omvangryk en is die grootste in omvang nog ooit deur Polisie Maatskaplikewerkdienste onderneem. Dit sal 'n positiewe effek hê op die kwaliteit van dienslewering deur maatskaplike werkers, asook die kwaliteit van intervensie programme wat deur die komponent saamgestel word. Al bogenoemde aspekte sal 'n definitiewe voordeel inhou vir al die SAPD personeel en uiteindelik bydra tot verbeterde professionele dienslewering aan alle lede van die publiek.

Code: (SD) EXPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

ADDENDUM 1:
SUBSTANSAFHANKLIKHEID
VOORTOETS VRAELYS:
EKSPERIMENTELE GROEP

1. INTRODUCTION

You are about to complete the “*Substance Dependency*” Programme. This programme forms part of a large and expensive initiative; therefore we must know how effective it is in meeting your needs and interests. For this we need your input. Please complete the following questionnaire honestly and in full, and please don’t guess. We need your personal views; it will help us to serve you better.

2. GENERAL INSTRUCTIONS FOR THE COMPLETION OF THIS Questionnaire

The “Substance Dependency” Questionnaire will be completed *before* the course. Some of the questions are answered True or False, and others are multiple choice. Answer *them on this questionnaire*.

- 2.1 Mark the answers by making a cross X over in the appropriate number using a black pen.
- 2.2 Mark only one answer per question.
- 2.3 Do not make your cross outside of the block.
- 2.4 Answer all questions.
- 2.5 Complete the questionnaire quickly and on your own. Give your honest opinions.

This questionnaire contains several personal questions. For this reason, you are asked not to write your name anywhere on the answer sheet. For research purposes, however, we need you to generate a secret identification [ID] code. This code will be used to match this questionnaire to others that you will be asked to complete. This ID is for research purposes only - we are not trying to identify you for any other purpose than the research and your personal identity will stay unknown.

When you have completed the questionnaire, please seal the answer sheet in an envelope, write the title of the programme and the date/dates of the course on the envelope and return it to the Presenter who gave it to you.

3. HOW TO START

Section I to Section VII is designed to link you with a specific course, a province, etc. In addition, these answers will be used to generate your secret identification (ID) code that only you will know.

Section I: Course Particulars

- In the first row, write the initials and surname of the person/persons that presented the Programme.
- In the second row, write the date on which the programme was presented.
- In the third row, write the venue where the Programme was presented.

Presenter/s	
Date	
Venue	

FOR OFFICE USE	

Section II: Province & Secret Code (A)

- In the next row, indicate the province in which the training course was presented.
- Each province is allocated a number, ranging from 0 to 9. Make a cross X in the block of the appropriate Province.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gauteng	Western Cape	Eastern Cape	Northern Cape	Kwazulu Natal	Free State	North West	Limpopo	Mpumalanga	Head Office

Section III: Part of Secret Code (B)

- In the next two blocks, indicate the last two digits of your Persal number, that is the digit before and the digit after the dash (“-“). *For example, if your number is 319326-4, write 6 and 4.*

--	--

Section IV: Part of Secret Code (C)

- In the next blocks indicate the last two digits of the year of your birth. *For example, if you were born in 1968, write 6 and 8.*

--	--

Section V: Gender and Secret Code (D)

- Next, indicate your gender.

1.	2.
Male	<i>Female</i>

SECTION VI: RACE

- Information regarding your race is required for statistical purposes only. Please mark the appropriate block.

1.	2.	3.	4.
Asian	<i>Black</i>	<i>Coloured</i>	<i>White</i>

SECTION VII: RANK / POSITION

- Please write your rank in the block that is provided. In the case of Public Service Act Personnel, please write your position.

<i>Rank / Position</i>	
------------------------	--

FOR OFFICE USE	

Next: Write your choice of answers to the following questions and statements on by making a cross (X) in the appropriate blocks.

Give only one (1) answer per question

SECTION VIII: TRUE OR FALSE STATEMENTS

- Are the following statements true or false?

1. Alcoholism can be treated with medication.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

2. Alcoholism can be treated.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

3. Alcoholism is a disease.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

4. Alcoholics can solve their problem by drinking less.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

5. Alcohol can be used with other substances e.g. nose drops, sleeping tablets or drugs.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

6. People who misuse alcohol are more likely to hear voices, shake and see things that do not exist.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

7. Alcoholism can be inherited from a person's parent.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

8. It is possible to tell whether a person has a problem with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

9. 10 people will be negatively influenced by a person's alcohol abuse.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

10. Only Alcoholics experience problems with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

11. A person's body weight determines how much he/she can drink.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

12. To take a cold shower and/or drink black coffee will help a drunken person to sober up.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

13. If you eat before you drink you will not get drunk easily.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

14. It is a person's responsibility to inform your commander about a colleague who is misusing alcohol during office hours.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

Section IX: Agree / Disagree with Statement

- Do you agree or disagree with the following statements?

15. There is nothing wrong if alcohol intake is controlled responsible.

<i>Strongly Agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
-----------------------	--------------	-----------------	--------------------------

16. It is rude to refuse a drink.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

17. After rehabilitation, SAPS members will challenge the alcoholic to see how fast he/she will start misusing alcohol again.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

18. My commander should not reprimand me when having a hangover, because everybody within SAPS has hangovers from time to time.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

19. It is normal for a man to get drunk.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

20. It is not good for women to get drunk.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

21. I will inform a commander if a colleague is misusing alcohol during working hours.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

22. It is well known that it is a sign of success to drink with your colleagues

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

23. I should not tell a friend he is drinking too much.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

24. I must protect a colleague who misuse alcohol during working hours.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

25. Too much are made of peoples problems with alcohol and drugs.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

Section X: Always, Often, Rarely or Never

- Rate yourself

26. Do you go around with people who abuse alcohol?

Code: (SD) EXPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

27. Do you rely on alcohol or other substance to make sure that you have a good time?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

28. Does it trouble you when somebody is saying that you are drinking too much?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

29. Do members who miss work because of using alcohol influence you?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

30. I can only socialize after drinking 1-2 drinks.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

31. I drink alcohol to relief boredom.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

32. Do you think it is not important to change your drinking habits, as it has no impact on you at all?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

Thank you for completing this Questionnaire.

Code: (SD) EXPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

ADDENDUM 2:
SUBSTANSAFHANKLIKHEID
NA-TOETS VRAELYS:
EKSPERIMENTELE GROEP

1. INTRODUCTION

You just completed the “*Substance Dependency*” Programme. This programme forms part of a large and expensive initiative; therefore we must know how effective it is in meeting your needs and interests. For this we need your input. Please complete the following questionnaire *honestly* and in *full*, and please *don’t guess*. We need your personal views; it will help us to serve you better.

2. GENERAL INSTRUCTIONS FOR THE COMPLETION OF THIS Questionnaire

The “Substance Dependency” Questionnaire will be *completed after* the course. Some of the questions are answered True or False, and others are multiple choice. Answer *them on this questionnaire*.

- 2.2 Mark the answers by making a cross X over in the appropriate number using a black pen.
- 2.2 Mark only one answer per question.
- 2.3 Do not make your cross outside of the block.
- 2.4 Answer all questions.
- 2.5 Complete the questionnaire quickly and on your own. Give your honest opinions.

This questionnaire contains several personal questions. For this reason, you are asked not to write your name anywhere on the answer sheet. For research purposes, however, we need you to generate a secret identification [ID] code. This code will be used to match this questionnaire to others that you will be asked to complete. This ID is for research purposes only - we are not trying to identify you for any other purpose than the research and your personal identity will stay unknown.

When you have completed the questionnaire, please seal the answer sheet in an envelope, write the title of the programme and the date/dates of the course on the envelope and return it to the Presenter who gave it to you.

3. HOW TO START

**CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE**

Section I to Section VII is designed to link you with a specific course, a province, etc. In addition, these answers will be used to generate your secret identification (ID) code that only you will know.

Section I: Course Particulars

- In the first row, write the initials and surname of the person/persons that presented the Programme.
- In the second row, write the date on which the programme was presented.
- In the third row, write the venue where the Programme was presented.

<i>Presenter/s</i>	
Date	
Venue	

FOR OFFICE USE	

Section II: Province & Secret Code (A)

- In the next row, indicate the province in which the training course was presented.
- Each province is allocated a number, ranging from 0 to 9. Make a cross X in the block of the appropriate Province.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gauteng	Western Cape	Eastern Cape	Northern Cape	Kwazulu Natal	Free State	North West	Limpopo	Mpumalanga	Head Office

Section III: Part of Secret Code (B)

- In the next two blocks, indicate the last two digits of your Persal number, that is the digit before and the digit after the dash (“-”). *For example, if your number is 319326-4, write 6 and 4.*

--	--

Section IV: Part of Secret Code (C)

- In the next blocks indicate the last two digits of the year of your birth. *For example, if you were born in 1968, write 6 and 8.*

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
 SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

--	--

Section V: Gender and Secret Code (D)

- Next, indicate your gender.

1.	2.
<i>Male</i>	<i>Female</i>

SECTION VI: RACE

- Information regarding your race is required for statistical purposes only. Please mark the appropriate block.

1.	2.	3.	4.
<i>Asian</i>	<i>Black</i>	<i>Coloured</i>	<i>White</i>

SECTION VII: RANK / POSITION

- Please write your rank in the block that is provided. In the case of Public Service Act Personnel, please write your position.

<i>Rank / Position</i>	
------------------------	--

FOR OFFICE USE	

Next: Write your choice of answers to the following questions and statements on by making a cross (X) in the appropriate blocks.

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Give only one (1) answer per question

SECTION VIII: TRUE OR FALSE STATEMENTS

- Are the following statements true or false?

1. Alcoholism can be treated with medication.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

2. Alcoholism can be treated.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

3. Alcoholism is a disease.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

4. Alcoholics can solve their problem by drinking less.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

5. Alcohol can be used with other substances e.g. nose drops, sleeping tablets or drugs.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

6. People who misuse alcohol are more likely to hear voices, shake and see things that do not exist.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

7. Alcoholism can be inherited from a person's parent.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

8. It is possible to tell whether a person has a problem with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

9. 10 people will be negatively influenced by a person's alcohol abuse.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

10. Only Alcoholics experience problems with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

11. A person's body weight determines how much he/she can drink.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

12. To take a cold shower and/or drink black coffee will help a drunken person to sober up.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

13. If you eat before you drink you will not get drunk easily.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

14. It is a person's responsibility to inform your commander about a colleague who is misusing alcohol during office hours.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

Section IX: Agree / Disagree with Statement

- Do you agree or disagree with the following statements?

15. There is nothing wrong if alcohol intake is controlled responsible.

<i>Strongly Agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
-----------------------	--------------	-----------------	--------------------------

16. It is rude to refuse a drink.

<i>Strongly Agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
-----------------------	--------------	-----------------	--------------------------

17. After rehabilitation, SAPS members will challenge the alcoholic to see how fast he/she will start misusing alcohol again.

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

18. My commander should not reprimand me when having a hangover, because everybody within SAPS has hangovers from time to time.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

19. It is normal for a man to get drunk.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

20. It is not good for women to get drunk.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

21. I will inform a commander if a colleague is misusing alcohol during working hours.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

22. It is well known that it is a sign of success to drink with your colleagues

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

23. I should not tell a friend he is drinking too much.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

24. I must protect a colleague who misuse alcohol during working hours.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

25. Too much are made of peoples problems with alcohol and drugs.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

Section X: Always, Often, Rarely of Never

- Rate yourself

26. Do you still want to go around with people who abuse alcohol?

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

27. Do you want to continue to use alcohol or other substances to make sure that you have a good time?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

28. Do you plan to listen when somebody is saying that you are drinking too much?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

29. Will you take action if influenced by members miss work because of alcohol misuse?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

30. I intent to work on my self-concept so it wont be necessary to take 1-2 drinks to be able to socialize?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

31. I intent to take responsibility to relief boredom in other ways than taking alcohol.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

32. My drinking pattern has an impact in my life and I intent to consider changing my drinking habits.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

Section XI: Evaluation of this course

33. What was the overall value of the workshop/course?

1.	2.	3.	4
It had no or little value	It had below average value	It had above average value	It had a lot of value

34. What value did the following component have for you: *Definition of alcohol?*

1.	2.	3.	4
It had no or little value	It had below average value	It had above average value	It had a lot of value

35. What value did the following component have for you: *Defense mechanism?*

1.	2.	3.	4
It had no or little value	It had below average value	It had above average value	It had a lot of value

36. What value did the following component have for you: *Definition of alcohol?*

1.	2.	3.	4
It had no or little value	It had below average value	It had above average value	It had a lot of value

37. What value did the following component have for you: *Motivation for change?*

1.	2.	3.	4
It had no or little value	It had below average value	It had above average value	It had a lot of value

Thank you for completing the Substance dependency Questionnaire.

ADDENDUM 3
SUBSTANSAFHANKLIKHEID
VOORTOETS VRAELYS:
VERGELYKENDE GROEP

1. INTRODUCTION

You form part of a comparison group in research about the “*Substance Dependency*” Programme. This programme forms part of a large and expensive initiative; therefore we must know how effective it is in meeting your needs and interests. For this we need your input. Please complete the following questionnaire honestly and **in full**, and please **don’t guess**. We need your personal views; it will help us to serve you better.

2. GENERAL INSTRUCTIONS FOR THE COMPLETION OF THIS Questionnaire

The “Substance Dependency” Questionnaire will be *the first* questionnaire to be complete. Some of the questions are answered True or False, and others are multiple choice. Answer *them on this questionnaire*.

- 2.3 Mark the answers by making a cross X over in the appropriate number using a black pen.
- 2.2 Mark only one answer per question.
- 2.3 Do not make your cross outside of the block.
- 2.4 Answer all questions.
- 2.5 Complete the questionnaire quickly and on your own. Give your honest opinions.

This questionnaire contains several personal questions. For this reason, you are asked not to write your name anywhere on the answer sheet. For research purposes, however, we need you to generate a secret identification [ID] code. This code will be used to match this questionnaire to others that you will be asked to complete. This ID is for research purposes only - we are not trying to identify you for any other purpose than the research and your personal identity will stay unknown.

When you have completed the questionnaire, please seal the answer sheet in an envelope, write the title of the programme and the date/dates of the course on the envelope and return it to the Presenter who gave it to you.

3. HOW TO START

Section I to Section VII is designed to link you with a specific course, a province, etc. In addition, these answers will be used to generate your secret identification (ID) code that only you will know.

Section I: Course Particulars

- In the first row, write the initials and surname of the person/persons that presented the Programme.
- In the second row, write the date on which the programme was presented.
- In the third row, write the venue where the Programme was presented.

<i>Presenter/s</i>	
Date	
Venue	

FOR OFFICE USE	

Section II: Province & Secret Code (A)

- In the next row, indicate the province in which the training course was presented.
- Each province is allocated a number, ranging from 0 to 9. Make a cross X in the block of the appropriate Province.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gauteng	Western Cape	Eastern Cape	Northern Cape	Kwazulu Natal	Free State	North West	Limpopo	Mpumalanga	Head Office

Section III: Part of Secret Code (B)

- In the next two blocks, indicate the last two digits of your Persal number, that is the digit before and the digit after the dash (“-”). *For example, if your number is 319326-4, write 6 and 4.*

--	--

Section IV: Part of Secret Code (C)

- In the next blocks indicate the last two digits of the year of your birth. *For example, if you were born in 1968, write 6 and 8.*

--	--

Section V: Gender and Secret Code (D)

- Next, indicate your gender.

1.	2.
Male	<i>Female</i>

SECTION VI: RACE

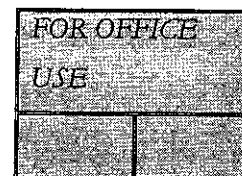
- Information regarding your race is required for statistical purposes only. Please mark the appropriate block.

1.	2.	3.	4.
Asian	<i>Black</i>	<i>Coloured</i>	<i>White</i>

SECTION VII: RANK / POSITION

- Please write your rank in the block that is provided. In the case of Public Service Act Personnel, please write your position.

<i>Rank / Position</i>	
------------------------	--

Next: Write your choice of answers to the following questions and statements on by making a cross (X) in the appropriate blocks.

Give only one (1) answer per question

SECTION VIII: TRUE OR FALSE STATEMENTS

- Are the following statements true or false?

1. Alcoholism can be treated with medication.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

2. Alcoholism can be treated.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

3. Alcoholism is a disease.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

4. Alcoholics can solve their problem by drinking less.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

5. Alcohol can be used with other substances e.g. nose drops, sleeping tablets or drugs.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

6. People who misuse alcohol are more likely to hear voices, shake and see things that do not exist.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

7. Alcoholism can be inherited from a person's parent.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

8. It is possible to tell whether a person has a problem with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

9. 10 people will be negatively influenced by a person's alcohol abuse.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

10. Only Alcoholics experience problems with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

11. A person's body weight determines how much he/she can drink.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

12. To take a cold shower and/or drink black coffee will help a drunken person to sober up.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

13. If you eat before you drink you will not get drunk easily.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

14. It is a person's responsibility to inform your commander about a colleague who is misusing alcohol during office hours.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

Section IX: Agree / Disagree with Statement

- Do you agree or disagree with the following statements?

15 There is nothing wrong if alcohol intake is controlled responsible.

<i>Strongly Agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
-----------------------	--------------	-----------------	--------------------------

Code: CE (SD)
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

16 It is rude to refuse a drink.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

17. After rehabilitation, SAPS members will challenge the alcoholic to see how fast he/she will start misusing alcohol again.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

18. My commander should not reprimand me when having a hangover, because everybody within SAPS has hangovers from time to time.

Strongly Agree	<i>Agree</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
----------------	--------------	-----------------	--------------------------

19. It is normal for a man to get drunk.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

20. It is not good for women to get drunk.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

21. I will inform a commander if a colleague is misusing alcohol during working hours.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

22. It is well known that it is a sign of success to drink with your colleagues

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

23. I should not tell a friend he is drinking too much.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

24. I must protect a colleague who misuse alcohol during working hours.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

25. Too much are made of peoples problems with alcohol and drugs.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

Section X: Always, Often, Rarely of Never

- Rate yourself

26. Do you go around with people who abuse alcohol?

Always	Often	Rarely	Never
--------	-------	--------	-------

27. Do you rely on alcohol or other substance to make sure that you have a good time?

Always	Often	Rarely	Never
--------	-------	--------	-------

28. Does it trouble you when somebody is saying that you are drinking too much?

Always	Often	Rarely	Never
--------	-------	--------	-------

29. Do members who miss work because of using alcohol influence you?

Always	Often	Rarely	Never
--------	-------	--------	-------

30. I can only socialize after drinking 1-2 drinks.

--	--	--	--

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

31. I drink alcohol to relief boredom.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

32. Do you think it is not important to change your drinking habits, as it has no impact on you at all?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

Thank you for completing the Substance dependency Questionnaire.

ADDENDUM 4:
SUBSTANSAFHANKLIKHEID
NA-TOETS VRAELYS:
VERGELYKENDE GROEP

1. INTRODUCTION

You form part of a comparison group on research about the “*Substance Dependency*” Programme. This programme forms part of a large and expensive initiative; therefore we must know how effective it is in meeting your needs and interests. For this we need your input. Please complete the following questionnaire honestly and in full, and please don't guess. We need your personal views; it will help us to serve you better.

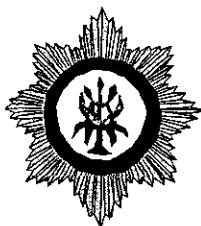
2. GENERAL INSTRUCTIONS FOR THE COMPLETION OF THIS Questionnaire

The “Substance Dependency” Questionnaire will be the *second* questionnaire that you complete. Some of the questions are answered True or False, and others are multiple choice. Answer *them on this questionnaire*.

- 2.1. Mark the answers by making a cross X over in the appropriate number using a black pen.
- 2.2. Mark only one answer per question.
- 2.3. Do not make your cross outside of the block.
- 2.4. Answer all questions.
- 2.5. Complete the questionnaire quickly and on your own. Give your honest opinions.

This questionnaire contains several personal questions. For this reason, you are asked not to write your name anywhere on the answer sheet. For research purposes, however, we need you to generate a secret identification [ID] code. This code will be used to match this questionnaire to others that you will be asked to complete. This ID is for research purposes only - we are not trying to identify you for any other purpose than the research and your personal identity will stay unknown.

When you have completed the questionnaire, please seal the answer sheet in an envelope, write the title of the programme and the date/dates of the course on the envelope and return it to the Presenter who gave it to you.

3. HOW TO START

Section I to Section VII is designed to link you with a specific course, a province, etc. In addition, these answers will be used to generate your secret identification (ID) code that only you will know.

Section I: Course Particulars

- In the first row, write the initials and surname of the person/persons that presented the Programme.
- In the second row, write the date on which the programme was presented.
- In the third row, write the venue where the Programme was presented.

Presenter/s	
Date	
Venue	

FOR OFFICE USE	

Section II: Province & Secret Code (A)

- In the next row, indicate the province in which the training course was presented.
- Each province is allocated a number, ranging from 0 to 9. Make a cross X in the block of the appropriate Province.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gauteng	Western Cape	Eastern Cape	Northern Cape	Kwazulu Natal	Free State	North West	Limpopo	Mpumalanga	Head Office

Section III: Part of Secret Code (B)

- In the next two blocks, indicate the last two digits of your Persal number, that is the digit before and the digit after the dash (“-”). *For example, if your number is 319326-4, write 6 and 4.*

--	--

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Section IV: Part of Secret Code (C)

- In the next blocks indicate the last two digits of the year of your birth. *For example, if you were born in 1968, write 6 and 8.*

--	--

Section V: Gender and Secret Code (D)

- Next, indicate your gender.

1.	2.
Male	<i>Female</i>

SECTION VI: RACE

- Information regarding your race is required for statistical purposes only. Please mark the appropriate block.

1.	2.	3.	4.
Asian	<i>Black</i>	<i>Coloured</i>	<i>White</i>

SECTION VII: RANK / POSITION

- Please write your rank in the block that is provided. In the case of Public Service Act Personnel, please write your position.

<i>Rank / Position</i>	
------------------------	--

FOR OFFICE USE	

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Next: Write your choice of answers to the following questions and statements on by making a **cross (X)** in the appropriate blocks.

Give only one (1) answer per question

SECTION VIII: TRUE OR FALSE STATEMENTS

- Are the following statements true or false?

1. Alcoholism can be treated with medication.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

2. Alcoholism can be treated.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

3. Alcoholism is a disease.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

4. Alcoholics can solve their problem by drinking less.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

5. Alcohol can be used with other substances e.g. nose drops, sleeping tablets or drugs.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

6. People who misuse alcohol are more likely to hear voices, shake and see things that do not exist.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

7. Alcoholism can be inherited from a person's parent.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

8. It is possible to tell whether a person has a problem with alcohol.

--	--	--

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

9. 10 people will be negatively influenced by a person's alcohol abuse.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

10. Only Alcoholics experience problems with alcohol.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

11. A person's body weight determines how much he/she can drink.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

12. To take a cold shower and/or drink black coffee will help a drunken person to sober up.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

13. If you eat before you drink you will not get drunk easily.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

14. It is a person's responsibility to inform your commander about a colleague who is misusing alcohol during office hours.

<i>True</i>	<i>False</i>	<i>I am not certain</i>
-------------	--------------	-------------------------

Section IX: Agree / Disagree with Statement

- Do you agree or disagree with the following statements?

15. There is nothing wrong if alcohol intake is controlled responsible.

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
 SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

16. It is rude to refuse a drink.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

17. After rehabilitation, SAPS members will challenge the alcoholic to see how fast he/she will start misusing alcohol again.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

18. My commander should not reprimand me when having a hangover, because everybody within SAPS has hangovers from time to time.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

19. It is normal for a man to get drunk.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

20. It is not good for women to get drunk.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

21. I will inform a commander if a colleague is misusing alcohol during working hours.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

22. It is well known that it is a sign of success to drink with your colleagues

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

23. I should not tell a friend he is drinking too much.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

24. I must protect a colleague who misuse alcohol during working hours.

CODE(SA) AFTER EKSPERIMENTAL GROUP
SAPS – “SUBSTANCE DEPENDENCY” QUESTIONNAIRE

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

25. Too much are made of peoples problems with alcohol and drugs.

Strongly Agree	Agree	Disagree	Strongly Disagree
----------------	-------	----------	-------------------

Section X: Always, Often, Rarely of Never

- Rate yourself

26. Do you still want to go around with people who abuse alcohol?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

27. Do you want to continue to use alcohol or other substances to make sure that you have a good time?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

28. Do you plan to listen when somebody is saying that you are drinking too much?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

29. Will you take action if influenced by members miss work because of alcohol misuse?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

30. I intent to work on my self-concept so it wont be necessary to take 1-2 drinks to be able to socialize?

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

31. I intent to take responsibility to relief boredom in other ways than taking alcohol.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

32. My drinking pattern has an impact in my life and I intent to consider changing my drinking habits.

<i>Always</i>	<i>Often</i>	<i>Rarely</i>	<i>Never</i>
---------------	--------------	---------------	--------------

Thank you for completing the Substance dependency Questionnaire.

ADDENDUM 5:
DIE
AANBIEDINGSEVALUASIE
VRAELYS

Presentation Evaluation Questionnaire

All SAPS personnel that participated in one of the Capacity Building Programmes should complete this questionnaire *directly after each programme*.

1. INTRODUCTION

You have just completed one of the Personnel Capacity Building Programmes. These programmes are a large and expensive initiative; therefore we must know how effective they are in meeting your needs and interests. For this we need your input. Please complete the following questionnaire honestly and in full – it will help us to serve you better.

2. GENERAL INSTRUCTIONS

This questionnaire contains various questions regarding the *presentation* and *contents* of the programme that you have just attended.

- 2.1 Mark **all answers** on this questionnaire by making a **cross [x]** in the appropriate blocks.
- 2.2 Mark only **one** answer per question and answer **all** questions.
- 2.3 Please make your cross **inside** the block.
- 2.4 Complete the questionnaire **quickly** and on **your own**. Give your **honest opinions**.

The questionnaire contains several personal questions. *Don't write your name anywhere on the questionnaire.* However, for research purposes we need you to generate a **secret identification (ID) code**. This code will be used to *match this questionnaire to others* that you will or have completed. **It will not identify you as a person.**

When you have completed the questionnaire, place it in the envelope that will be provided and return it to the Presenter who gave it to you.

3. HOW TO START

Section 1 to Section 8 of the questionnaire is designed to link you with a specific programme, a province, etc. In addition, some of the answers will generate your **secret identification (ID) code** that only **you** will know.

SECTION 1: COURSE PARTICULARS

- In the first row below, write the initials and surname of the person or persons that presented the programme.
- In the second row, write the date/dates on which the programme was presented.
- In the third row, write the venue (place and town/city) where the programme was presented.

Presenter/s:

Dates:

Venue:

For office use	

SECTION 2: PROVINCE & SECRET CODE [a]

In the section below, indicate the *province* in which the training course was *presented* by making a cross in the block of the appropriate province.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Gauteng</i>	<i>Western Cape</i>	<i>Eastern Cape</i>	<i>Northern Cape</i>	<i>KwaZulu Natal</i>	<i>Free State</i>	<i>North West</i>	<i>Limpopo (Northern Province)</i>	<i>Mpumalanga</i>	<i>Head Office</i>

SECTION 3: PART OF SECRET CODE [b]

In the next two blocks, indicate the *last two numbers* of your *Persal number*: that is the number *before* and the number *after* the dash (“-”). For example, if your number is 319326-4, write 6 and 4.

	-	
--	---	--

SECTION 4: PART OF SECRET CODE [c]

Next, indicate the last *two numbers* of the year of your birth. For example, if you were born in 1968, write 6 and 8.

--	--

SECTION 5: GENDER AND SECRET CODE [d]

Indicate your gender.

1. Male	2. Female
---------	-----------

SECTION 6: RACE

Information regarding your race is required for statistical purposes only. Please make a cross in the appropriate block.

1. <i>Asian</i>	2. <i>Black</i>	3. <i>Coloured</i>	4. <i>White</i>
--------------------	--------------------	-----------------------	--------------------

SECTION 7: RANK/POSITION

Write your rank on the block below. In the case of Civil Act personnel, please write your position.

Rank/Position

--

For office use

+++++

Mark only one answer for each of the questions by making a cross in the appropriate block.

SECTION 8: COURSE/PROGRAMME BEING EVALUATED

Please make a cross in the block of the course/programme whose presentation you are evaluating.

1. <i>Assertiveness</i>	2. <i>Be Money Wise</i>	3. <i>Colleague Sensitivity</i>	4. <i>Conflict Management</i>	5. <i>Coping with Change</i>	6. <i>Anger Management</i>	7. <i>Healthy Life-Style</i>	
8. <i>HIV/AIDS Awareness Programme</i>	9. <i>HIV/AIDS: Peer Educators Training</i>	10. <i>Planning Your Goals</i>	11. <i>Self Knowledge</i>	12. <i>Managing Stress Effectively</i>	13. <i>Substance Dependency</i>	14. <i>Time Management</i>	15. <i>Problem-solving</i>

SECTION 9: EVALUATION OF THE PRESENTER

1. The presenter is **knowledgeable** about the subject that he/she taught.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

2. The presenter could **link** the material to the participants' level of knowledge.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

3. The presenter was able to explain difficult and abstract concepts.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

4. The presenter succeeded in keeping me interested in the subject.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

5. The presenter was enthusiastic about the subject that he/she taught.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

SECTION 10: EVALUATION OF THE PRESENTER'S PRESENTATION SKILLS

6. I could clearly hear what the presenter was saying (e.g. it was loud enough and in an accent that I could understand).

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

7. The presenter was skilful in the use of the teaching media (e.g. transparencies and or writing on newsprint/the blackboard).

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

8. The presenter encouraged participant involvement (e.g. by asking questions and or promoting discussions).

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

9. The presenter prepared himself/herself thoroughly for the presentation.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

10. What is your overall rating of the presenter's presentation skills?

1 <i>Poor</i>	2 <i>Fair</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good/ excellent</i>
------------------	------------------	---------------------	------------------	----------------------------------

SECTION 11: EVALUATION OF THE LEARNING PROCESS

11. In the beginning, the presenter gave us a clear overview of what we could expect during the course/programme.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

12. The presenter made sure that participants understood a subject before continuing on to the next subject.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

13. At the end, the presenter gave a summary of the material that was covered.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

14. The presenter was able to communicate on my level.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

15. It was easy to understand the material that was presented.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

16. The material that was covered will be useful.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

17. The course stimulated my interest in the subject.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

SECTION 12: EVALUATION OF THE PRESENTATION CONTEXT

18. How would you rate the venue?

1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
----------------------	-----------------	---------------------	------------------	-----------------------

19. How would you rate the quality of the learning material that was presented?

1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
----------------------	-----------------	---------------------	------------------	-----------------------

20. How would you rate quality of the teaching media (e.g. transparencies and or handouts)?

1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
----------------------	-----------------	---------------------	------------------	-----------------------

21. How well was the course/programme organised?

1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
----------------------	-----------------	---------------------	------------------	-----------------------

SECTION 13: EVALUATION OF THE RELEVANCE OF THE COURSE/PROGRAMME

22. The course/programme stimulated my creative thinking.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

23. I will be able to apply the new knowledge and insights that I have gained in my job.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

24. I feel that the course/programme will help me do my job better.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

25. I will be able to apply the new knowledge and insights that I have gained in my daily life.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

26. I feel that the course/programme will help me to live my life in a better way.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

27. All SAPS personnel should receive this course/programme.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
-------------------------------	----------------------	-------------------	----------------------------

SECTION 14: GENERAL

28. How will you rate the **length** of the course/programme?

1 <i>It was much too long</i>	2 <i>It was a little too long</i>	3 <i>The length was just right</i>	4 <i>It was a little too short</i>	5 <i>It was much too short</i>
----------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	-----------------------------------

29. How will you rate the **pace** of the presentation?

1 <i>The pace was much too slow</i>	2 <i>The pace was a little too slow</i>	3 <i>The pace was just right</i>	4 <i>The pace was a little too fast</i>	5 <i>The pace was much too fast</i>
--	--	-------------------------------------	--	--

30. How will you rate the **balance** between the time spent on the presentation and time spent on group involvement?

1 <i>Too much time was spent on the presentation</i>	2 <i>A good balance</i>	3 <i>Too much time was spent on group involvement</i>	4 <i>There was no group involvement</i>
---	----------------------------	--	--

31. Which **language** was used the most in the presentation of the course/programme?

1 <i>Afrikaans</i>	2 <i>English</i>	3 <i>Sotho</i>	4 <i>Tswana</i>	5 <i>Zulu</i>	6 <i>Others</i>
-----------------------	---------------------	-------------------	--------------------	------------------	--------------------

Thank you for completing this questionnaire.

ADDENDUM 6:
DIE AANBIEDERSEVALUASIE
VRAELYS

Questionnaire: Presenter's Evaluation of Programme Presentation

Note: All presenters of Capacity Building Programmes must complete the following presentation evaluation questionnaire *at the end of each* programme. In cases where two presenters are involved with the presentation of one programme, each must complete a *separate* questionnaire.

1. INTRODUCTION

You have just *presented* one of the Personnel Capacity Building Programmes. These programmes are a large and expensive initiative. Therefore we must know your views on their effectiveness, as well as your perceptions on the quality and effectiveness of your presentation and the circumstances under which they were conducted. Only in this way can we improve the programmes and the overall quality of their presentation.

Please complete the questionnaire honestly. You will not be identified in person in any research or other report. Your personal details are only required to link different presentations to each other.

2. GENERAL INSTRUCTIONS

The Presenter's Evaluation of Programme Presentation questionnaire contains various questions regarding the presentation and contents of the programme, as well as the circumstances under which it was presented. Answer them on this questionnaire.

- 2.1 Mark the answers by making a cross in the appropriate block. The cross mustn't touch the outline of the block.
- 2.2 Mark only **one** answer per question and answer **all** questions.
- 2.3 Complete the questionnaire **on your own** and **at the same time** that the participants complete their Presentation Evaluation Questionnaires.
- 2.4 Under no circumstances may you look at the participants' Presentation Evaluation Questionnaires. Their, as well as your own questionnaires, are confidential.
- 2.5 In cases where two presenters are involved with the presentation of one programme, each must individually complete a separate questionnaire. Do not discuss the answers with each other. *We need your personal views.*
- 2.6 Attached you will also find the form titled "Written Comments re Presentation". Please complete it and **staple it to the back of this questionnaire**.

When you have completed the questionnaire and form, seal it in an envelope, write the title of the programme and the date/dates of the programme on the envelope and return it to Head Office.

3. TO START

SECTION 1: Programme Particulars

- In the first row, write your initials and surname.
- If there was a second presenter, write his or her initials and surname in the second row.
- In the third row, write the date/dates on which the programme was presented.
- In the fourth row, write the venue (place) where the programme was presented.

Presenter:

Co-presenter/s:

Dates:

Venue:

For office use	

SECTION 2: PROVINCE

In the section below, indicate the province in which the training course was presented by making a cross in the block of the appropriate province.

0 <i>Gauteng</i>	1 <i>Western Cape</i>	2 <i>Eastern Cape</i>	3 <i>Northern Cape</i>	4 <i>Kwazulu Natal</i>	5 <i>Free State</i>	6 <i>North West</i>	7 <i>Limpopo (Northern Province)</i>	8 <i>Mpumalanga</i>	9 <i>Head Office</i>
---------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------	------------------------	------------------------	---	------------------------	-------------------------

SECTION 3: COURSE/PROGRAMME BEING EVALUATED

Please make a cross in the block of the course/programme whose presentation you are evaluating.

1. <i>Assertiveness</i>	2. <i>Be money wise</i>	3. <i>Colleague sensitivity</i>	4. <i>Conflict management</i>	5. <i>Coping with change</i>	6. <i>Handling anger</i>	7. <i>Healthy life-style</i>
----------------------------	----------------------------	------------------------------------	----------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	---------------------------------

8. <i>HIV/AIDS Awareness Programme</i>	9. <i>HIV/AIDS: Peer Educators Training</i>	10. <i>Planning your goals</i>	11. <i>Self knowledge</i>	12. <i>Managing Stress Effectively</i>	13. <i>Substance Dependency</i>	14. <i>Time management</i>
---	--	-----------------------------------	------------------------------	---	------------------------------------	-------------------------------

SECTION 4: SELF-ASSESSMENT

1. I am knowledgeable about the subject that I taught.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
2. I was able to link the material to the participants' level of knowledge.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
3. I was able to explain difficult and abstract concepts.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
4. I succeeded in keeping participants interested in the subject.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
5. I was enthusiastic about the subject that I taught.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>

SECTION 5: SELF-EVALUATION OF PRESENTATION SKILLS

6. Participants could clearly hear what I was saying (e.g. it was loud enough and in an accent that they could understand).	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
7. I am skilful in the use of the teaching media (e.g. transparencies and or writing on newsprint/the blackboard).	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>

8. I encouraged participant involvement (e.g. by asking questions and or promoting discussions).	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>	
9. I prepared myself thoroughly for the presentation.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>	
10. What is your overall rating of your presentation skills?	1 <i>Poor</i>	2 <i>Fair</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good/excellent</i>

SECTION 6: EVALUATION OF THE LEARNING PROCESS

11. In the beginning, I gave a clear overview of what participants could expect during the course/programme.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
12. I made sure that participants understood a subject before continuing on to a next subject.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
13. At the end, I gave a summary of the material that was covered.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
14. I was able to communicate on the participants' level .	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
15. It was easy for participants to understand the material that was presented.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
16. The material that was covered will be useful .	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
17. The course stimulated participants' interest in the subject.	1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>

SECTION 7: EVALUATION OF THE CONTEXT

18. How would you rate the venue ?	1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
19. How would you rate the quality of the learning material that you presented?	1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>

20. How would you rate **quality** of the **teaching media** (e.g. transparencies and or handouts)?

1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>
1 <i>Very bad</i>	2 <i>Bad</i>	3 <i>Average</i>	4 <i>Good</i>	5 <i>Very good</i>

21. How well was the course/programme **organised**?

SECTION 8: EVALUATION OF THE RELEVANCE OF THE COURSE/PROGRAMME

22. The course/programme stimulated the participants' **creative thinking**.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

23. The participants will be able to **apply** the new knowledge and insights that they have gained in their **jobs**.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

24. I feel that the course/programme will help the participants **do their jobs better**.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

25. The participants will be able to **apply** the new knowledge and insights that they have gained in their **daily lives**.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

26. I feel that the course/programme will help participants **to live their lives in a better way**.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

27. **All SAPS personnel** should receive this course/programme.

1 <i>Strongly disagree</i>	2 <i>Disagree</i>	3 <i>Agree</i>	4 <i>Strongly agree</i>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------------

SECTION 9: GENE

RAL

28. How will you rate the **length** of the course/programme?

1 <i>It was much too long</i>	2 <i>It was a little too long</i>	3 <i>The length was just right</i>	4 <i>It was a little too short</i>	5 <i>I was much too short</i>
---	---	--	--	---

29. How will you rate the **tempo** of the presentation?

1 <i>The tempo was much too slow</i>	2 <i>The tempo was a little too slow</i>	3 <i>The tempo was just right</i>	4 <i>The tempo was a little too fast</i>	5 <i>The tempo was much too fast</i>
--	--	---	--	--

Code: PE (PCBP)

Presenter's evaluation of the presented Personnel Capacity Building Programme

30. How will you rate the **balance** between the time spent on the presentation and time spent on group involvement?

1 <i>Too much time was spent on the presentation</i>	2 <i>A good balance</i>	3 <i>Too much time was spent on group involvement</i>	4 <i>There was no group involvement</i>
--	-----------------------------------	---	---

31. Which **language** did you use *the most* in the presentation of the course/programme?

1 <i>Afrikaans</i>	2 <i>English</i>	3 <i>Sotho</i>	4 <i>Tswana</i>	5 <i>Zulu</i>	6 <i>Others</i>
------------------------------	----------------------------	--------------------------	---------------------------	-------------------------	---------------------------

Form: Written Comments re Presentation

Instructions: Please provide your written comments in the spaces provided below and staple this form to the "Presenter's Evaluation of Programme Presentation" questionnaire. If the space provided isn't sufficient, please write on the back of this form.

- 1. I WANT TO CLARIFY THE FOLLOWING RESPONSES TO THE "PRESENTER'S EVALUATION OF PROGRAMME PRESENTATION" QUESTIONNAIRE. (Please specify the section number or question number to which your responses relate.)**

- 2. TOPICS THAT NEED TO BE ADDED TO THE PROGRAMME:**

- 3. TOPICS THAT NEED TO BE COVERED IN GREATER DEPTH IN THE PROGRAMME:**

ADDENDUM 7:
VOORSKRIFTE AAN
OUTEURS: *SOCIAL WORK/*
MAATSKAPLIKE WERK

Die Suid-Afrikaanse tydskrif vir maatskaplike werk "*Social Work/Maatskaplike Werk*" (ISSN – 0037-8054) voorsien die volgende instruksies aan outeurs:

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

The Journal publishes articles, short communications, book reviews and commentary on articles already published from any field of social work. Contributions relevant to social work from other disciplines will also be considered. Contributions may be written in English or Afrikaans. All contributions will be critically reviewed by at least two referees on whose advice contributions will be accepted or rejected by the editorial committee. All refereeing is strictly confidential. Manuscripts may be returned to the authors if extensive revision is required or if the style or presentation does not conform to the Journal practice. Commentary on articles already published in the Journal must be submitted with appropriate captions, the name(s) and addressees) of the author(s) and preferably not exceed 5 pages. The whole manuscript plus one clear copy as well as a diskette with all the text, preferably in MS Windows (Word or WordPerfect) or ASCII must be submitted. Manuscripts must be typed double spaced on one side of A4 paper only. Use the Harvard system for references. Short references in the text: When word-for-word quotations, facts or arguments from other sources are cited, the surname(s) of the author(s), year of publication and page number(s) must appear in parenthesis in the text, e.g. "... (Berger 1967:12). More details about sources referred to in the text should appear at the end of the manuscript under the caption "References". The sources must be arranged alphabetically according to the surnames of the authors. Note the use of capitals and punctuation marks in the following examples.

VOORSKRIFTE AAN OUTEURS

Die Tydskrif publiseer artikels, kort mededelings, boekbesprekings en kommentaar op reeds gepubliseerde artikels uit enige gebied van die maatskaplike werk asook relevante bydraes uit ander dissiplines. Bydraes mag in Afrikaans of Engels geskryf word. Artikels in Afrikaans moet vergesel wees van 'n Engelse opsomming van ongeveer 200 woorde. Alle bydraes sal krities deur ten minste twee keurders beoordeel word. Beoordeling is streng vertroulik. Manuskripte sal na die outeurs teruggestuur word indien ingrypende hersiening vereis word of indien die styl nie ooreenstem met die tydskrif se standaard nie. Kommentaar op artikels wat in die Tydskrif gepubliseer is, moet van toepaslike titels, die naam(name) en adres(se) van die outeur(s) voorsien wees en verkieslik nie langer as 5 bladsye wees nie. 'n Disket met die hele teks, verkieslik in MS Windows of ASCII moet die hele manuskrip en een duidelike kopie daarvan vergesel. Manuskripte moet slegs op een kant van die bladsy in dubbelspasiëring getik word. Verwysings moet volgens die Harvard-stelsel geskied. Verwysings in die teks: Wanneer woordelike sitate, feite of argumente uit ander bronne gesitueer word, moet die van(ne) van die outeur(s), jaar van publikasie, en bladsynommers tussen hakies in die teks verskyn, bv. "... (Berger, 1967:12). Meer besonderhede omtrent bronne moet alfabeties volgens die vanne van die outeurs aan die einde van die manuskrip onder die opskrif "Bibliografie" verskyn. Let op die gebruik van hoofletters en leestekens by die volgende voorbeelde.

TWO AUTHORS/TWEE OUTEURS: SHEAFOR, BW & JENKINS, LE 1982. Quality field instruction in social work. Program Development and Maintenance. New York: Longman.

COLLECTION/BUNDEL ARTIKELS: MIDDLEMAN, RR & RHODES, GB (eds) 1985. Competent supervision, making imaginative judgements. New Jersey: Prentice-Hall.

ARTICLE IN COLLECTION/ARTIKEL IN BUNDEL: DURKHEIM, E 1977. On education and society. In: KARARABEL, J & HALSEY, AH (eds) Power and ideology in education. New York: Oxford University Press.

JOURNAL ARTICLE/ARTIKEL IN TYDSKRIF: BERNSTEIN, A 1991. Social work and a new South Africa: Can social workers meet the challenge? Social Work/Maatskaplike Werk, 27(3/4):222-231.

THESIS/TESIS: EHLERS, DMM 1987. Die gebruik van statistiese tegnieke vir die ontleding van gegewens in maatskaplikewerk-navorsing. Pretoria: Universiteit van Pretoria. (M tesis).

MINISTRY FOR WELFARE AND POPULATION DEVELOPMENT 1995. Draft White Paper for Social Welfare. Government Gazette, Vol. 368, No. 16943 (2 February). Pretoria: Government Printer.

NEWSPAPER REPORT/KOERANTBERIG: MBEKI, T 1998. Fiddling while the AIDS crisis gets out of control. *Sunday Times*, 8 March, 18.

ADDENDUM 8:
AMPTELIKE BRIEF VAN DIE TAALVERSORGER
AMPTELIKE BRIEF VAN DIE TAALKUNDIGE

Le Chasseur 64
Stellenrykstraat
DURBANVILLE
7550

TAALVERSORGING VIR VERHANDELING: M du Plooy

Met die taalversorging van die verhandeling, is die volgende uitgangspunte gebruik:

- Die hoofuitgangspunt was dat die werk lesersvriendelik en verstaanbaar moes wees. Verouderde vorme soos *te wete*, *getrag*, *tesame met* en *ten einde* is deurgaans verander na onderskeidelike *naamlik*, *gepoog*, *en* of *saam met* en *om*.
- Ten opsigte van samestellings is die Afrikaanse spelreëls gevolg waarvolgens samestellings as een woord geskryf moet word. Samestellings waar die laaste en die eerste lettergreep met klinkers begin en eindig, is met behulp van 'n koppelteken geskei om die leesbaarheid daarvan te vergemaklik.
- Werkwoorde in saamgestelde sinne is so geplaas dat die klem val op die leesbaarheid en beter verstaanbaarheid van die sin binne die konteks. Werkwoorde is daarom in gevalle nie aan die einde van die sinne geplaas nie, maar vorentoe gebring.
- Onnodige omslagtige uitdrukkings soos *vanweë die feit dat*, *as gevolg van die feit dat* is vervang met 'n korter uitdrukking soos *aangesien*.
- Om leesbaarheid te bevorder is die onnodige gebruik van die lydende vorm na die bedrywende vorm verander.
- Lees- en skryftekens (soos kommas, koppeltekens, ens.) is deurgaans gebruik om leesbaarheid te vergemaklik.
- Daar is gelet op die gebruik van voorsetsels.
- Spelling van woorde is deurgaans nagegaan, veral woorde waar die volgende klanke gebruik is: *ei*, *y*, *eu*. Die verdubbeling van 'n konsonant in 'n geval soos *alkoholwoorkomingsprogramme* is volgens die spelreëls in plek geplaas.
- Sommige saamgestelde sinne is in enkelvoudige sinne omskep om leesbaarheid te vergemaklik.

Groete
Nico Swanepoel

(NICO SWANEPOEL: (a) Kwalifikasies: B.A., B-ED, H.O.D. (b) Ondervinding: Onderrig Afrikaans as Eerste Taal (Graad 12) 6 jaar, Taalversorging van verhandelinge.)

ADDENDUM 9: PROFIEL VAN DIE SAPD PERSONEEL: APRIL 2003

APPENDIX 9A: SAPS: TOTAL POLICE ACT PERSONNEL IN TERMS OF RANK

DESCRIPTION	WHITE		INDIAN		COLOURED		AFRICAN		TOTAL		TOTAL M+F
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
NONE/INVALID	7	4	2	0	11	13	25	23	45	40	85
CONST	1 166	492	319	101	1 817	658	6 948	2 435	10 250	3 686	13 936
SERGEANT	1 572	365	454	90	1 467	168	12 183	1 179	15 676	1 802	17 478
INSPECTOR	11 801	3 045	1 697	233	3 844	604	32 494	2 953	49 836	6 835	56 671
CAPTAIN	3 013	1 255	516	135	680	191	3 296	935	7 505	2 516	10 021
SUPERINTENDENT	1 453	544	169	34	165	36	832	141	2 619	755	3 374
SNR SUPT	463	97	65	15	58	11	313	68	899	191	1 090
DIRECTOR	167	27	28	3	24	3	138	14	357	47	404
ASSISTANT COMM	37	5	6	0	5	0	40	2	88	7	95
PROVINCIAL COMM	0	0	0	0	1	0	6	0	7	0	7
DIVISIONAL COMM	4	1	1	0	1	0	3	2	9	3	12
DEPUTY COMM	2	0	0	1	0	0	1	0	3	1	4
NATIONAL COMM	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
TOTAL	19 685	5 835	3 257	612	8 073	1 684	56 280	7 752	87 295	15 883	103 178

APPENDIX 9B: SAPS: TOTAL CIVIL ACT PERSONNEL IN TERMS OF OCCUPATIONAL CLUSTERS

DESCRIPTION	WHITE		INDIAN		COLOURED		AFRICAN		TOTAL		TOTAL M+F
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
SECRETARY	0	158	0	19	2	32	2	95	4	304	308
REGISTRATION CLERK	42	289	8	20	21	66	154	244	225	619	844
DATA TYPIST	70	454	39	63	75	367	513	1554	697	2438	3 135
ADMIN CLERK	297	3 268	125	38 9	369	1 031	1 576	3 385	2367	8073	10 440
TYPIST	9	945	2	55	26	226	57	624	94	1850	1 944
PERSONNEL OFFICER	55	534	12	56	47	122	228	391	342	1103	1 445
ADMIN OFFICER	360	480	44	24	56	54	444	234	904	792	1 696
CLEANER	13	11	12	2	264	285	1 537	1 581	1826	1879	3 705
CHAPLAIN	31	7	9	1	14	0	98	8	152	16	168
TELCOM OPER	30	84	3	11	12	79	59	165	104	339	443
MESSENGER	9	2	0	0	18	7	132	30	159	39	198
PROV ADMIN CLERK	97	691	26	47	72	99	323	316	518	1153	1 671
AUXILIARY WORKER	13	18	2	2	64	13	211	14	290	47	337
LEGAL ADMIN OFFICER + MEDICO LEGAL ASSISTANT	54	19	2	8	4	6	46	15	106	48	154
FOREMAN	2	0	0	0	33	21	139	58	174	79	253
GENERAL STOREMAN/ ASSIST.	6	2	2	0	26	7	166	25	200	34	234
ACCOUNTING CLERK	62	340	25	28	37	78	168	205	292	651	943
FOOD SERVICE AID	7	56	0	18	29	193	411	472	447	739	1 186
GARAGE ARTISAN	232	0	22	0	19	0	94	1	367	1	368
TOTAL	1 389	7 358	333	74 3	1 188	2 686	6 358	9 417	9265	20204	29 472

APPENDIX 9C: SAPS: TOTAL EMPLOYEES: POLICE ACT PERSONNEL AND CIVIL ACT PERSONNEL

DESCRIPTION	WHITE		INDIAN		COLOURED		AFRICAN		TOTAL		TOTAL M+F
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
CIVIL ACT	744	6 918	259	731	933	2 708	7 186	9 398	9 122	19 755	29 304
POLICE ACT	19 685	5 835	3 257	612	8 073	1 684	56 280	7 752	87 295	15 883	103 178
TOTAL: CIVIL+POLICE	20 429	12 753	3 516	1 343	9 006	4 392	63 466	17 150	96 417	35 638	132 482

ADDENDUM 10:

LYS VAN PROGRAMMAANBIEDERS: EPKBP-NAVORSINGS PROJEK

1. Andrews, G.	51. Mahlangu, T.	100. Phokojoe, N.P.
2. April, H.	52. Maitse, D.B.	101. Pieters, L.
3. Basupeng, P.	53. Makala, I.	102. Potgieter,
4. Beukes, C.	54. Makgotlwe, B.B.	103. Priest, N.
5. Botha, M.	55. Malakane, R.	104. Prinsloo, C.
6. Carrim, R.	56. Maleka, M. M.	105. Qhobela, M.
7. Chetty, P. K.	57. Mangena, A.	106. Quinn, A.
8. Cornelius, S.	58. Masangane, K.	107. Ramajoe, M.
9. Dalasile, N. Q.	59. Mashego, R.	108. Ramphal, S.
10. Danilson, D.	60. Matlala, T.	109. Rapalo, M.
11. De Beer, M.	61. Matvene, D.	110. Raphaelu, M.N.
12. De la Cruz, L.	62. Mavuso, W.	111. Raphlan, N.
13. De Villiers, A.H.	63. Mbeki, T.	112. Ryan, C.
14. De Winnaar, E.	64. Mdakani, M. E. L.	113. Sapula, P.
15. Dedericks, E.	65. Mdiya, Z.	114. Saunders, Y.
16. Dyaliwane, M.	66. Merafi, M.	115. Scheepers, A.
17. Everton, Wilma	67. Meyer, M.	116. Sedumedi, N.
18. Fortuin, M.	68. Mntonga, F.	117. Segalo, M.
19. Fourie, D.	69. Moeketsi, E.	118. Seitsang, E. M.
20. Gabanakgosi, K. A.	70. Moeketsi, T.	119. Senoge, S.
21. Giqwa, N.N.N.	71. Mogale, S.	120. Sibiyi, P.J.
22. Goliath, B.	72. Montsi, M.	121. Sofika, N.
23. Gumedde, J.	73. Montsiwagae, M.	122. Somo, T.
24. Heslinga, S.	74. Moodley, A.	123. Stadler, Irma
25. Heunis, D.	75. Moredi, M.	124. Steenkamp, A.
26. Heymans, A.	76. Morena, M.	125. Stone, M.J.
27. Hlatshwayo, S.	77. Morris, I.	126. Strydom, L.
28. Hlongwane, W.	78. Motswenyane A.T.	127. Swart, E.
29. Hoosein, F.	79. Mphosi, D.	128. Thabethe, E.
30. Jansen van Vuuren, A.	80. Mphuthi, S.T.	129. Thebe, K.
31. Jele, L.	81. Mtambeka, P.	130. Tromp, M.
32. Jonas, N.M.	82. Mthembu, P.J.	131. Tsabalala, P.
33. Josie, J.	83. Mtshaki, J.	132. Van der Merwe, J.
34. Joubert, J.	84. Myburg, M.	133. Van der Merwe, R.
35. Kander, M.	85. Mzimela, T.Y.	134. Van der Westhuizen, J.
36. Kango, N.	86. Naidoo, J.	135. Van Onselen, H.
37. Kapp, T.	87. Naude, A.	136. Van Rensburg, H.E.
38. Kara, U.	88. Ndlovu, H. S.	137. Van Rooyen, K.
39. Keshebang, F.K.	89. Nel, C.	138. Van Vuuren, T.
40. Khati, S. C.,	90. Nel, H.	139. Van Wyk, A.C.
41. Khumalo, T. A.	91. Njozela, P.	140. Van Zyl, G.
42. Kinnear, S.	92. Nkomonde, P.	141. Van Zyl, M.
43. Kleingeld, C.	93. Ntili, R.K.	142. Venter, R.
44. Kotze, M.	94. Ntshiba, N.H.	143. Vermaak, L.
45. Krishna, D.	95. Ntsoetsanyane, P.	144. Von Wielligh, T.
46. Kubheka, P. H.	96. Page, J.	145. Vorster, M.
47. Kwayiba, M.J.	97. Pelzer, E.	146. Willemse, S.
48. Laubscher, M.	98. Petersen, B.	
49. Ledwaba, L.	99. Philander, M.	
50. Ledwaba, S.M.		

OORKOEPELENDE BRONNELYS

- ACADEMIC SERVICES. 2000. Teaching feedback questionnaires. Potchefstroom: PU for CHE
- ASK AFRICA. 1997. *South African Police Service: Social Work Services needs assessment: research report*. Pretoria: SAPS.
- BABBIE, E. 1989. *The practice of Social Research*. Wadsworth Publishing Company. California.
- BABBIE, E. 2001. *The practice of social research* (9th Edition). Belmont (CA): Wadsworth/Thompson Learning.
- BAILEY, K.D. 1994. *Methods of research*. New York: The free Press.
- BERGER, I.E., RATCHFORD, B.T. & HAINES, G.H. 1994. Subjective product knowledge as a moderator of the relationship between attitudes and purchase intentions for a durable product. *Journal for Economic Psychology*, Vol 15 (No. 2), June 1994, pp 301-314.
- BRISOLARA A, 1988. *The Alcoholic Employee. A Handbook of useful Guidelines*. Human Sciences Press, New York
- BREYTENBACH, J.W. 2002 Personal interview with me. J.W. Breytenbach, consultant Statistical Consultation Services, Potchefstroom University for CHE, Potchefstroom on 4 March 2002.
- BRYMAN, A. 2003. *Triangulation*. [Web:] www.referenceworld.com/sage/socialscience/triangulation.pdf [Datum van gebruik: 13 September 2003].
- BURKE R J. 1998 Work and non-work stressors and well-being among Police Officers 1998. In *Anxiety, Stress and coping*. Vol 11: 345 – 362. OPA Harwood Academic Publishers.
- CARKHUFF, R.R. & ANTHONY, W.A. 1979. *The skills of helping*. Amherst, Mass.: Human Resource Development Press.
- COHEN, J. 1977. *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Orlando: Academic Press.
- COHEN, J. 1988. *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd Edition). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- CORELLI, R & MACLEAN . 1994: Drinking to forget the things - they've seen in (Special Report;00249626 3/28/94, Vol 107, Issue 13) <http://web8.epnet.com/citation.asp?tb> 2003/07/09.
- COMPTON, B.R. & GALAWAY, B. 1999. *Social work processes* (6th Edition). Boston: Brooks/Cole Publishing Company.
- CRESWELL, J.W. 2003. *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd Edition). Thousand Oaks: Sage Publications.
- DAVEY J D, Obst P L & Sheenan M C 2000. The use of AUDIT as a screening tool for alcohol use in the Police work place ; in *Drug and Alcohol Review* (2000) Vol 19: 49 – 54. Australian Professional Society on Alcohol and Other drugs.
- DAVEY J D; OBST L & SHEENAN M G; 2001: Drugs : Education, prevention and Policy Vol 8, No 2, 2001 Online <http://www.tandf.co.up/journals>.
- DEPARTMENT OF SAFETY AND SECURITY. 1997 *Community Policing, Policy, framework and guidelines*. Pretoria: Government printingworks

- DE VOS, A.S & FOUICHE, C.B. 1998. Selection of a research design (In De Vos, A.S. (ed.) *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers).
- EARLY T.J.& GLENMAYE L.F. 2000. Valuing Families: Social Work Practice with families from a strengths perspective in *Social work*: 45(2)
- EMPLOYEE EDUCATION, 1996, p1). NTA, Inc. <http://www.spadion.com/nta/emplo: 5/9/1996>
- FINN, P. 1997. Reducing Stress on Organization - Centered Approach: in (FBI Publication Law Enforcement Bulletin - Aug 1997 <http://www/fbi.gov/publications/leb/1997/aug975.htm>
- FLEISHER, D EN KAPLAN, B.H. 1988 in *Social work in the Workplace* Gary M. Gloud en Micheal L. Smith Springer Publishing Company . New York
- GRAVETTER, F.J. & FORZANO, L.B. 2003. *Research methods for the behavioral sciences*. Belmont (CA): Thomson/Wadsworth.
- GOLDFARB D, undated: The effects of stress on the Police Officers.
Police Stress:<http://www.thinblueline.com/polstres.htm> 2003/07/09
- GOOGINS, B & GODFREY, J. 1987. *Occupational Social Work*. Englewood Cliffs, NY: Prentice Hall
- GORDIS, E 1996 in *Alcohol alert*: National institute on alcohol abuse and alcoholism: No 32(363) April 1996: <http://www.niaaa.nih.gov/publications/aa32.htm> date:2003/07/09
- GLOUD G.M.& SMITH,M.L. 1988. *SOCIAL WORK IN THE WORKPLACE. PRACTICE AND PRINCIPLES*:SPRINGER PUBLISHING COMPANY: NEW YORK
- HACKETT, D. Ondateerd. Peer support in Law enforcement: A helping hand. Reprinted from The Open line(Magazine of the Western States Hostage Negotiators) <http://www.cophealth.com/articles/peersupp.html> 2003/07/09
- HARDINGHAM, M. 1998. *Psychology for trainers*. Great Britain: The Cronwall Press.
- HILTON, A. 2003. *Should qualitative and quantitative studies be triangulated?* International Society of Nurses. [Web:] <http://www.isncc.org/news/triangle.htm> [Datum van gebruik: 15 September 2003].
- HOWE,B. 1989. *Alcohol Education. A handbook for health and welfare professional*. London: Travistock
- HUISAMEN, P. 2003. 'n Evaluasie van die tydsbestuur, doelwitbeplanning en probleemoplossing kapasiteitsbouprogramme van die Suid-Afrikaanse Polisiediens. Potchefstroom: PU vir CHO. (Verhandeling – MA. MW).
- JACKSON, SL 2003 - *Research methods and statistics: A critical thinking approach*. Belmont (CA): Thomsen / Wadsworth.
- JAARBOEK, 2002. PU vir CHO
- KIRKPATRICK, D. 1998. *Evaluating training programmes: the four levels*. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers.
- KOHAN, A & O'CONNOR, B.P. 2002 Police Officer job satisfaction in relation to mood, well-being, and alcohol consumption. *The journal of Psychology* 136(3), 307-318
- KROON, J. 1995. *Algemene bestuur*. Pretoria: Kagiso Tersiêr.
- LLOYD, C., KING, R, & CHENOWETH, L. 2002. Social work, stress and burnout: a review. *Journal of Mental Health*. 11(3):255-265

- LEONARD, R & ALISON, L. 1999. Critical incident stress debriefing and its effects on coping strategies and anger in a sample of Australian police officials involved in shooting incidents. In *Work and stress* vol.13(2):144-161.
- MACEWAN, I. 1991. *Counselling problem drinkers*. St Ives: Clays Ltd
- MARK, R. 1996. *Research made simple: a handbook for social workers*. London: Sage Publications.
- NQAKULA, C. 2003. Budget vote debate vote Safety and Security, and vote 23 Independent Complaints Directorate, June 10, 2003. Address by Minister of Safety and Security. Charles Nqakula MP[Web:] <http://www.is.org.za/budget/2003/budget03a.htm>
- OLIVIER, C. 2001. *Let's learn educate, train and learn Outcomes-based*. Clubview: Design books
- OSLAND, J.S. & KOLB, D.A. 2001. *Organizational behaviour: an experimental approach*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- PARRY, C.D.H. & BENNETTS, A.L. 1998. *Alcohol policy and public health in South Africa*. Cape Town: Oxford University Press
- PATTON, M.Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. London: Sage Publications.
- POLICE SOCIAL WORK SERVICES *see* South Africa (Rep.), Police Social Work Services.
- PMWD/PSWS *sien* Police Social Work Services
- RIVERS, C.P. 1994. *Alcohol and human behaviour, theory, research and practice*. New York: Prentice-hall
- ROCHE, C. 2000. Impact assessment: seeing the wood and the trees. *Development in Practice*, Vol. 10 (3 & 4): August pp. 543-555.
- ROOSEDAAL, P. 2002. SAPD-lede slagoffers van misdaad: Die eindresultaat....Selfmoord. *Servamus*, 95(07): 20-23 Julie.
- SANDF *see* South Africa (REP).
- SARTOR, R: 1996; Alcohol and drug abuse in the workplace – implications of the amended Labour Relations Act. *Occupational Health Southern Africa*. July / August 1996: Vol 2, NO.4.
- SCHURINK, W.J., SCHURINK, E.M. & POGGENPOEL, M. 1998. Focus group interviewing and audio-visual methodology in qualitative research. (In De Vos, A.S. ed. *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- SELYE, H. 1956. *Stress for life*. New York: McGraw-Hill.
- SOUTH AFRICA. SOUTH AFRICAN NATIONAL DEFENCE FORCE. 2002. HIV/AIDS Master Trainers Manual. SANDF
- SOUTH AFRICA. POLICE SOCIAL WORK SERVICES, Working committee. 2001a. *Managing stress effectively Programme*. Pretoria: SAPS.
- SOUTH AFRICA, POLICE SOCIAL WORK SERVICES, Working Committee. 2001^a. *Substance dependency Programme*. Pretoria: SAPS.
- SOUTH AFRICA, POLICE SOCIAL WORK SERVICES. 1999. *Minutes of National Conference in Graaff-Reinet*. Pretoria. SAPS
- SOUTH AFRICA, POLICE SOCIAL WORK SERVICES. 2001b. *Annual Report, 1 April 1999-31 March 2001*. Pretoria: SAPS.

- SOUTH AFRICA. 1998. Consolidation notice issued in terms of section 25 of South African Police Service Act, 1995 (Act no. 68 of 1995) NATIONAL INSTRUCTION: 18/1998: DEBRIEFING OF EMPLOYEES WHO HAVE EXPERIENCED TRAUMATIC INCIDENTS: Pretoria: South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. Police Psychological Service. 2001. Defusing Manual. Pretoria: South African Police Service.
- SOUTH AFRICA. Occupational health and safety act of 1993. Pretoria: Government Printer
- STEVEN, P. & YACH, D.M. 1995 Community Policing in action. Kenwyn, Juta & Co, Ltd.
- STEYN, H.S. 1999. *Praktiese beduidendheid: die gebruik van effekgroottes*. (Wetenskaplike Bydraes, Reeks B: Natuurwetenskappe nr. 117). Potchefstroom: Publikasiebeheer Komitee, PU vir CHO.
- STEYN, H.S. 2000. Practical significance of the difference in means. *Journal of Industrial Psychology*, Vol. 26 (No. 3): pp. 1-3.
- STRYDOM, H. & DE VOS, A.S. 1998. Sampling and sampling methods. (In De Vos, A.S. (ed.) *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers).
- STRYDOM, H. 1999. *Maatskaplikewerk-navorsing* (Diktaat D 134/99). Potchefstroom: PU vir CHO
- STUTTERHEIM, E. & MORUANE, S. 2002. The repositioning of social work in the South African Police Service (In Weyers, M.L. (ed.) *Repositioning social work within a changing environment: a collection of papers presented at the 2002 National Conference of the Joint University Committee for Social Work*. Potchefstroom: School for Psychosocial Behavioural Sciences, PU for CHE. Pp.168-178.)
- STUTTERHEIM, E. & WEYERS, M.L.. 2002. *Strengths-focused intervention: the new approach of the Social Work Service of the South African Police Service (SAPS)*. Paper presented at the: International Conference on Military Medicine (ICMM), held on September 15 – 20, 2002 at Sun City, South Africa.
- STRYDOM, H. & DE VOS, A.S. 1998. Sampling and sampling methods. (In De Vos, A.S. (ed.) *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers).
- STRYDOM, H. 1999. *Maatskaplikewerk-navorsing* (Diktaat D 134/99). Potchefstroom: PU vir CHO
- STRYDOM, A.M.M. 1997. Die ontwikkeling van 'n voorkomingsprogram vir alkoholmisbruik in die mynbedryf. Bloemfontein: UOVS (Proefskrif Ph.D Maatskaplike Werk)
- SUID-AFRIKA. 1994. Staatsdienswet, Proklamasie no. 103 van 1994. Pretoria: Staatsdrukker
- SUID-AFRIKA. 1996. Wet op Arbeidsverhoudinge, no 66 van 1996. Pretoria: Staatsdrukker
- SUID-AFRIKA. 1995. Wet op die Suid-Afrikaanse Polisie diens, no 68 van 1995. Pretoria: Staatsdrukker
- THOMPSON, N. 2002. *People skills* (2nd Edition). New York: Palgrave MacMillan.
- VIOLANTI J M 1999; Alcohol Abuse in Policing. Prevention Strategies in (FBI) Law Enforcement Bulletin Jan 1999 (16-17) Vol 68 Issue 1,)
- VIOLANTI J M undated : Police Psychological Trauma: Law Enforcement Wellness Association: <http://www.cophealth.com/articles/articles-psycho-trauma.html>.2003/07/09
- WETTE kyk SUID-AFRIKA ook SOUTH AFRICA .